

ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ဝေဒနာတို့၌ ဝေဒနာတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ-၁-၇၅-၇၆။)

၃။ ထို့ပြင် “စိတ်သည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှုထင်လှာ၏။ ထိုသတိသည် စိတ်ကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ စိတ်ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ-၁-၇၆။)

၄။ ထို့ပြင် “ဓမ္မသဘောတရားတို့သည်သာလျှင် ရှိကုန်၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှုထင်လှာ၏။ ထိုသတိသည် ဓမ္မသဘောတရားကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ဓမ္မသဘောတရားကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီ-တွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ ဓမ္မသဘောတရားတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ-၁-၇၈။)

ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇) ပါး

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး၊ သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး၊ ဣန္ဒြေ ငါးပါး၊ ဗိုလ် ငါးပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး၊ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော အရိယမဂ္ဂင် ရှစ်ပါး၊ အားလုံးပေါင်းသော် ဤ (၃၇)ပါးကုန်သော တရားတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သောကြောင့် ဗောဓဟူ၍ ရအပ်သောအမည်ရှိသော အရိယမဂ်၏ အကူအမြှောက် လက်ဆောင် အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော အသင်းအပင်း အဖြစ်၌ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ မည်ကုန်၏။

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး — ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အာရုံတို့၌ ပြေးသွား သက်ဝင်၍ အသုဘအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနိစ္စအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်၍ တည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) သတိသည်ပင်လျှင် သတိပဋ္ဌာန် မည်ပေသည်။

ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ လောကီဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ခိုက်၌ အထူးထူးသော စိတ်တို့၌ ရအပ်ကုန်၏။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

- ၁။ အာနာပါနပဗ္ဗ = အာနာပါနကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၂။ ဣရိယာပထပဗ္ဗ = ဣရိယာပုထ်ကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၃။ သမ္ပဇဉပဗ္ဗ = သတိသမ္ပဇဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၄။ ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊

- ၅။ ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗ = ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
၆-၁၄။ နဝသိဝထိက ပဗ္ဗ = သူသေကောင် (၉)မျိုးကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း -

ဤ (၁၄)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရူပကာယကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရ၏။

ယင်းအာနာပါနပဗ္ဗစသည်တို့တွင် ရှေးပိုင်းတွင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ ထိုသမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ရုပ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေလျက် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ထိုရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ကာလသုံးပါး သန္တာန် နှစ်ပါးလုံး၌ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ရုပ်ကို အဦးမူ၍ ဝိပဿနာရှုပွားခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ဟူ၍ ဆိုသည်။ (၁)

(၉)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်တကွ သိမ်းဆည်းခြင်း ဖြစ်၏။ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပြီးပါက ယင်းနာမ်တရား၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဤသို့ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်း နာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ (၂)

(၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းရာ၌ စိတ်ကို အဦးမူ၍ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဤသို့ စိတ်ကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်းနာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ (၃)

- ၁။ နီဝရဏငါးပါးကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = နီဝရဏပဗ္ဗ၊
၂။ ခန္ဓာငါးပါးကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = ခန္ဓပဗ္ဗ၊
၃။ အာယတန (၁၂)ပါးကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = အာယတနပဗ္ဗ၊
၄။ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = ဗောဇ္ဈင်ပဗ္ဗ၊
၅။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် သစ္စာလေးပါးကို သိအောင် ရှုပွားခြင်း = သစ္စပဗ္ဗ -

ဤငါးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း သုံးမျိုးတို့တွင် ဖဿကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ထိုနောင် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းကာ ယင်း နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကိုရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်းနာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေသော နည်းသည်လည်း ဓမ္မာနုပဿနာသို့ပင် သက်ဝင်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ခန္ဓာနည်း အာယတနနည်း ဗောဇ္ဈင်နည်း သစ္စာနည်းတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းလျက် အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်းရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေသောနည်းသည်လည်း ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ပင်

သက်ဝင်၏။ (၄)

ယင်းအနုပဿနာ လေးပါးတို့၌ အဦးမူထားသော ကာယ = ရုပ် ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့မှာ ရုပ်နာမ် ကြောင်း ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနေသော် သတိပဋ္ဌာန် တရား လေးပါးလုံးကိုပင် ပွားများနေသည် မည်ပေသည်။ သို့သော် လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်း၌ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးလုံးသည် စုံစုံညီညီ ပြိုင်တူ မဖြစ်နိုင်၍ လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးကို စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီးတို့၌ ရအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုပေသည်။ သို့သော် အရိယမဂ်အခိုက်၌ကား သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံးသည်ပင် စုံစုံညီညီ ဖြစ်ပေသည်။

သမ္မပ္ပဓာန် လေးပါး — ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်တွင် မဖြစ်စဖူး သေးသော သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သွားသော အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုအကုသိုလ်လျှင် အကြောင်း ရင်းခံရှိသော သတ်ခြင်း နှောင်ဖွဲ့ခြင်းငှာ ထိုက်သော အပြစ်စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်ရ၍ “အကြင် သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကျင့်သသူအား ဤအကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော အပြစ်သည် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်၏။ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ငါသည် မကျင့်ပေအံ့၊ ဤသို့ ကောင်းစွာ ကျင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား အကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော အပြစ်သည် မဖြစ်လတ္တံ့” — ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ထိုကဲ့သို့သော အကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော အပြစ်ကို မဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသော ကာလ၌ မဖြစ်- ပေါ်ဖူးသေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင် လုံ့လပြုခြင်းဟူသော ရှေးဦးစွာသော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၁)

မိမိ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော၊ အဖြစ်များသဖြင့် လေ့ကျင့်သားရခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော အကုသိုလ်တရားကို မြင်ရ၍ ထိုကဲ့သို့သော အကုသိုလ်တရားကို ပယ်သတ်နိုင်ရန် အလို့ငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသောကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်နိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်- ခြင်းဟူသော နှစ်ခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၂)

ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မိမိသန္တာန်ဝယ် မဖြစ်စဖူးသေးသော ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ဝိပဿနာကိုသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်ပေါ်ဖူးသေး- သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော သုံးခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၃)

ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ ဖြစ်ပေါ်ဖူးသော ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာကိုသော် လည်းကောင်း အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သည် ရှိသော် မဆုတ်ယုတ်ပေ၊ ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုးပွားအောင် ကြိုးစားအား- ထုတ်ခြင်းဟူသော လေးခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၄)

ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး — ဈာန်တရား ဝိပဿနာတရား မဂ်တရား ဖိုလ်တရား နိဗ္ဗာန်တရားတို့ကို လိုလား တောင့်တသော ဆန္ဒကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရာကာလ၌ ဆန္ဒဒွိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၁)

စိတ်ကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာစသော အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာကာလ၌ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၂)

ဝီရိယကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာ စသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၃)

ဝိမံသ = ပညာကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာ စသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၄)

ဣန္ဒြေ ငါးပါး — သဒ္ဓါတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကိုးကွယ်ရာ ဝတ္ထုမှန် ရတနာသုံးပါးမှ တစ်ပါး ရတနာသုံးပါး၏ ပြင်ဘက်၌ တည်ရှိသော သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထုတို့၌ ကြည်ညိုသော ပဿာဒအတုအယောင်ဖြစ်သော မိစ္ဆာမိမောက္ခသည်လည်းကောင်း အဿဒ္ဓိယ မည်၏။ သဒ္ဓါဣန္ဒြေသည် ယင်း အဿဒ္ဓိယတရားကို နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ အဿဒ္ဓိယမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၁)

ထိနမိဒ္ဓုပြဓာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟု ဆိုအပ်သော ပျင်းရိခြင်း = ကောသဇ္ဇတရားကို ဝီရိယိန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ကောသဇ္ဇမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၂)

သတိ၏ မေ့လျော့ခြင်း ကင်းလွတ်ခြင်း ပျောက်ပျက်ခြင်း ထိုသတိကင်းသော အခြင်းအရာကြောင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ်ခန္ဓာဟူသော ပမာဒတရားကို သတိန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ပမာဒမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၃)

စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းဟူသော ဝိက္ခေပတရားကို သမာဓိန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ဝိက္ခေပမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၄)

ပရမတ်အာရုံ၌ တွေဝေခြင်း ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် အမှန်အတိုင်း မသိခြင်းသဘောရှိသော သမ္မောဟတရားကို ပညိန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ သမ္မောဟမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ ဤဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့ကား လောကီဝိပဿနာ အခိုက်၌လည်း စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ (၅)

ဗိုလ် ငါးပါး — ယင်း အဿဒ္ဓိယ ကောသဇ္ဇ ပမာဒ ဝိက္ခေပ သမ္မောဟတရားတို့သည် မနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောကြောင့်လည်းကောင်း၊ (သင်္ခါရအာရုံ၌) မြဲမြံ ခိုင်ခံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဟူသော တရား ငါးပါးတို့သည် ဗိုလ် မည်၏။ ယင်းတရားငါးပါးတို့သည်လည်း လောကီဝိပဿနာ အခိုက်၌လည်း စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂ = ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး — လေးပါးသော အရိယသစ္စာတို့ကို သိတတ်သော သတ္တဝါ၏ အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့် သတိ၊ ဓမ္မဝိစယ၊ ဝီရိယ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ — ဤတရား (၇)ပါးတို့သည် ဗောဇ္ဈင် မည်ကုန်၏။ ဤဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးတို့သည်လည်း လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိကား သတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ထိုးထွင်းသိတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝီရိယကား ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ပီတိကား ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိကား ပဿဒ္ဓိ

သမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိကား သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကား ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တည်း။ ဤကား လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ ပြိုင်တူဖြစ်ပုံတည်း။

လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်အခိုက်၌ကား — နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိကား သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိမြင်တတ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝီရိယ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ (= တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်)တို့ကား ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး — သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခအပေါင်းမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သော- ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ဤ (၈)ပါးတို့သည် မဂ္ဂင် မည်ကုန်၏။

ထို (၈)ပါးတို့တွင် မိစ္ဆာဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်သော ကာလ၌ သမ္မာဝါစာကို၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တမှ ရှောင်ကြဉ်သော ကာလ၌ သမ္မာကမ္မန္တကို၊ မိစ္ဆာအာဇီဝမှ ရှောင်ကြဉ်သောကာလ၌ သမ္မာအာဇီဝကို အသီးအသီး ရအပ်၏။ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိစသော ကျန်မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့ကား လောကီဝိပဿနာဉာဏ်အခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တ အချက်တို့ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝိတက်ကား သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ ဝီရိယကား သမ္မာဝါယာမ၊ သတိကား သမ္မာသတိ၊ သမာဓိကား သမ္မာသမာဓိ အသီးအသီး ဖြစ်၏။ လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ ဤမဂ္ဂင်ငါးပါးတို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ကား ယင်းမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့သည် အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ထိုက်သလို အတူယှဉ်တွဲ၍ ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ အားလုံးသော မဂ္ဂင်-တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုကြ၏။

အထူးသဖြင့် ပညိန္ဒြေစေတသိက်ကို တရားကိုယ်ကောက်ယူရသော ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်၊ ပညိန္ဒြေ၊ ပညာဗိုလ်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်သည် ရံခါ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် = ဉာဏ်မယှဉ်သည့် လောကီဝိပဿနာစိတ်တို့၌ မယှဉ်ပေ။ ဤသို့လျှင် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့သည် လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ အသီးအသီးသော စိတ္တက္ခဏတို့၌ ရအပ်ကုန်၏။

နောက်တစ်မျိုးကား ဤလေးပါးသော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ရာကာလ၌ကား ဤ (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို တစ်ခုသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရအပ်ရနိုင်ကုန်၏။ ဖိုလ်စိတ္တက္ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးတို့ကို ထား၍ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးမှ ကြွင်းကုန်သော (၃၃)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ ဗောဓိပက္ခိယတရားအားလုံးတို့သည် လောကုတ္တရာအခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုကြသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၀ - ကြည့်ပါ။)

အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် အကယ်၍ကား အရိယမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အကျုံးဝင် ကုန်၏။ ထိုသို့ အကျုံးဝင်သော်လည်း အရိယမဂ်ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်၏ ကိစ္စသည် အလွန်အကဲနှင့်တကွ ဖြစ်ရကား ဖိုလ်ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးတို့ကို ကြဉ်ဖယ်ထား၍ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဖိုလ်ခဏ၌ (၃၃)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း မုချအားဖြင့် ရအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာလျှင် ရအပ်၏ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ-၂-၄၉၂။)

အရိယမဂ်ခဏ၌ ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇) ပါး ဖြစ်ပုံ

ဧဝံ ဧကစိတ္တေ လတ္တမာနေသု စေတေသု ဧကာဝ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာ သတိ ကာယာဒီသု သုဘသညာဒီ-
ပ္ပဟာနကိစ္စသာဓနဝသေန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ ဝုစ္စတိ။ ဧကမေဝ စ ဝီရိယံ အနုပ္ပန္နာနံ အနုပ္ပါဒါဒိကိစ္စ-
သာဓနဝသေန စတ္တာရော သမ္ပပ္ပဓာနာတိ ဝုစ္စတိ။ သေသေသု ပန ဟာပနဝဗ္ဗနံ နတ္ထိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၀။)

တစ်ခုသော အရိယမဂ်ခဏ၌ ရသင့်ရထိုက်ကုန်သော ထိုဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်
ကိုပင် အားလုံး အာရုံပြုကြ၏။ မဂ်ခဏသည် အကယ်၍ ပထမဈာန်ကမဂ်စိတ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၇)လုံး
ရှိမည် ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထနည်းအရ ဒုတိယဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတက် ဝိစာရန္တတိ ကျန်စိတ်စေတသိက် (၃၅)
တတိယဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတိထပ်ကြည့်သော် စိတ်စေတသိက် (၃၄)၊ စတုတ္ထဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် သုခဝေဒနာ
အရာ၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်၍ စိတ်စေတသိက် (၃၄)ပင် ရှိမည် ဖြစ်သည်။ အားလုံးသော ထိုမဂ် စိတ်-စေတ-
သိက်ဟူသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ထိုမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တွင် သတိလည်း ပါဝင်၏။ ထိုသတိ-
သည်လည်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော တစ်ခုတည်းသော သတိသည် ဘယ်ပုံ ဘယ်ပန်း
ဘယ်နည်းလမ်း ဖြင့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတည်းဟူသော သတိပဋ္ဌာန်တရား လေးပါးကို အာရုံပြုပါသနည်း
ဟု မေးဖွယ်ရာ ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်ကုန်သော ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကိုပင်
အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော တစ်မျိုးတည်းသော သတိသည် —

- ၁။ ကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်း၌ သုဘသညာကို၊
- ၂။ ဝေဒနာ၌ သုခသညာကို၊
- ၃။ စိတ်၌ နိစ္စသညာကို၊
- ၄။ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ အတ္တသညာကို —

ပယ်ရှားခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ၏။ ဤသို့လျှင် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မဟူသော သတိပဋ္ဌာန်တို့ အပေါ်၌
စွဲလျက်ရှိသော သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာကို သတိနှင့်တကွသော အရိယမဂ်တရားက
ပယ်ရှားဖျက်ဆီးပြီး ဖြစ်သဖြင့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့အပေါ်၌ သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တဟူသော သညာများ-
သည် လုံးဝ ကင်းရှင်းသွား၏။ မည်သည့် အချိန်အခါ၌ မဆို ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို အာရုံယူလိုက်ပါက
သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တဟူသော သညာများသည် ပေါ်ပေါက်၍ မလာတော့ပေ။ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌
အသုဘ ဒုက္ခ အနိစ္စ အနတ္တဟူသော သညာသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ဤသို့ သိမှုမျိုးကို ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့်
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို သိသည်ဟု ဆိုပေသည်။ ဤသို့လျှင် တစ်ခုသော အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ ရသင့်
ရထိုက်ကုန်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတိတစ်မျိုးတည်းကိုပင်
ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌ သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တသညာကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ၏ အစွမ်းဖြင့် သတိ-
ပဋ္ဌာန် လေးပါးဟု ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

အလားတူပင် တစ်ခုသော အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏ အတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်သော တစ်မျိုးတည်းသော ဝီရိယ-
ကိုပင် မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်ပေါ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းစသော လေးမျိုး-
သော ကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါးဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ ဣဒ္ဓိပါဒ် ဣန္ဒြေ ဗိုလ်
ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၌ကား တရားကိုယ် အရေအတွက် အတိုးအလျှော့ မရှိပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၀။)

[မှတ်ချက် — ပထမဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့ကို ထိုက်သလို ရရှိနိုင်သည်။ ဒုတိယဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတက် မယှဉ်သဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။ စတုတ္ထနည်းအရ တတိယဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။ စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်က အရိယမဂ် ဖြစ်လျှင်လည်း အလားတူပင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။]

သတိပြုရန် — အထက်ပါ စကားရပ်များ၌ အရိယမဂ်ခဏ၌ ရသင့်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော သတိသည် သို့မဟုတ် သတိနှင့် တကွသော အရိယမဂ်တရားသည် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာတို့ကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေသည်ဟူသော စကားကို အထူးသတိပြုပါ။ ဝိပဿနာနယ်၌ —

- ၁။ ကာယအရ ရုပ် (၂၈)ပါးတည်းဟူသော ရူပကာယကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ယင်းရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ယင်းရုပ်တရားကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတည်းဟူသော နာမ ကာယကိုလည်း ကောက်ယူရ၏။
- ၂။ ဝေဒနာအရ ဝေဒနာ (၉)မျိုးကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်းဝေဒနာနှင့် တကွသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်၊ မှီရာရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။
- ၃။ စိတ္တအရ (၁၆)မျိုးသောစိတ် သို့မဟုတ် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ရသင့်ရထိုက်သော စိတ်များကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် စိတ်ကို အဦးမူလျက် စိတ်နှင့်ယှဉ်ဖက် နာမ်တရား အားလုံးကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်၊ မှီရာဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။
- ၄။ ဓမ္မ-အရ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တတို့တွင် ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူထားသော ရုပ် ဝေဒနာ စိတ္တတို့မှတစ်ပါး ကြွင်းကျန်သော ဖဿ စေတနာဦးဆောင်သည့် စေတသိက်တရားစုတို့ကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ယင်းစေတသိက်တရားစုနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော ဝေဒနာ စိတ္တတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ အာရုံပြု၍ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ရုပ်တရား၊ မှီ၍ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။ တစ်နည်း — ဓမ္မ-အရ ခန္ဓာ ငါးပါး၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး၊ သစ္စာ လေးပါးတို့ကို ကောက်ယူရ၏။

အရိယမဂ်တရားသည် ယင်းကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတရားတို့အပေါ်၌ မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟတရားကို ပယ်သတ်ခြင်း ကိစ္စကို နိဗ္ဗာန်မြင်သည့်အခိုက် တစ်ပါတည်း ဆောင်ရွက်သွားသဖြင့် ယင်း ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြန်လည်၍ အာရုံယူပါက အလွယ်တကူပင် သိရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ပြီဟု ယူဆပါလျှင် ဤအထက်ပါ အချက်မှာ မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာ ဟုတ်-မဟုတ် စမ်းသပ်နိုင်သည့် မှတ်ကျောက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာဖြစ်ပြီးပါပြီဟု ယုံကြည်စိတ်ချရသော အချိန်အခါမျိုး၌သော်ပင် ရုပ် (၂၈)ပါးကိုမျှ မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူတတ်သေး မရှုတတ်သေး မသိသေးလျှင်၊

စိတ်စေတသိက်များကို စိတ္တနိယာမ သဘောတရားအတိုင်း မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူ-
တတ်သေး မရှုတတ်သေး မသိသေးလျှင်၊ ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားများကို မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူတတ်သေး မရှုတတ်သေး
မသိသေးလျှင် ငါသည် အရိယာ မဟုတ်သေးဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မချပုံသေ ဧကန် ဆုံးဖြတ်ချက် ချလေရာသည်။
အကြောင်းမူ — သစ္စာလေးပါးကို သို့မဟုတ် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်-
သည့် မောဟ = အဝိဇ္ဇာကို အရိယမဂ်တရားက အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

သူများအပြောနှင့် လွမ်း၍ (အရိယာအစစ် မဟုတ်ဘဲ) အရိယာဖြစ်ရသည်ထက် ဘုရားရှင်၏ အလို-
တော်ကျအတိုင်း အရိယာသာဝကအစစ် ဖြစ်ရခြင်းက အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် အကျိုးပို၍ ကြီးမား-
မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သူများမြှောက်ပေးတိုင်း မြှောက်ချင်နေလျှင်ကား သံသရာတစ်ခွင်တွင် တွင်တွင်ကြီး
ဆက်လက်၍ အမျှော်ကြီး မျှော်ရဦးမည်သာဟု မှတ်သားလေရာသည်။ အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ပြီးမှသာ
ဤကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို သိရှိနိုင်သည် မဟုတ်၊ အရိယာမဖြစ်ခင်ကလည်း အရိယာသူတော်ကောင်း
ဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌ ဤကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္�တို့ကား သိရှိအောင် ကြိုးပမ်းရမည့်တရားများ-
သာ ဖြစ်ကြသည်။ အကြောင်းမူ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတွင် အကျုံးဝင်သော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တဓမ္မတို့ကား
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံများပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

တရားကိုယ် ကောက်ယူပုံ

ဤဗေဒပညာရေးတို့၌ အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏ = မယူရသေးသည်ကို ယူရသောနည်းအားဖြင့် ပုဒ်တစ်ပါး
တို့နှင့် မရောယှက်ဘဲ တရားကိုယ်သက်သက် သဘောတူရာ စုပေါင်း၍ ကောက်ယူရသော် — သတိ၊ ဝီရိယ၊
ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ပညာ၊ သဒ္ဓါ၊ သမာဓိ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ ဥပေက္ခာ (= တကြမဇ္ဈတ္တတာ)، သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊
သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟု ပေါင်းသော် (၁၄)ပါး ရှိသည်။

ထိုတရားတို့တွင် သတိစသော အချို့သော တရားသည် သဘာဝအားဖြင့် တစ်မျိုးတည်း ဖြစ်မှုလည်း
မိမိ မိမိ၏ အာနုဘော်အားလျော်စွာ ကာယာနုပဿနာစသော ထိုထိုကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
(၈)မျိုးစသည်ဖြင့် ခွဲခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်စသည့် အချို့သောတရားသည် သရုပ်အားဖြင့်သာ
ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်းတရားများကို တစ်မျိုးစီသာ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ဤ၌ ဗေဒပညာရေးတို့ကို (၁၄)မျိုးဟု တရားကိုယ် ကောက်ယူပြခြင်းမှာ အလွန်ဆုံး ရနိုင်သော
တရားကိုယ်ကိုသာ ကောက်ယူပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမဇ္ဈာနိကမဂ်၌သာ (၁၄)မျိုးသောတရားတို့သည် ဖြစ်နိုင်-
ကြသည်။ ဒုတိယဇ္ဈာနိကမဂ်၌ သမ္မာသင်္ကပ္ပကို မရရှိသဖြင့် (၁၃)ပါး၊ ပဉ္စကနည်းအရ တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်
ပဉ္စမဈာန်တို့၌ ပီတိသမ္ပေသ်ကို မရရှိနိုင်သဖြင့် (၁၂)ပါးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

(၁) ဌာန၊ ၉-မျိုး — သရုပ်အားဖြင့် တစ်မျိုးသာပြားသော တရားတို့မှာ ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊
ဥပေက္ခာ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟု (၉)မျိုး ရှိ၏။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ ပီတိ
သမ္ပေသ်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္ပေသ်၊ ဥပေက္ခာသမ္ပေသ်၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်၊ သမ္မာဝါစာမဂ္ဂင်၊ သမ္မာကမ္မန္တမဂ္ဂင်၊
သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်ဟု ဌာနတစ်ခုစီ၌သာ အသီးအသီး ဖြစ်ကြသည်။

သဒ္ဓါ - (၂) ဌာန — သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓိန္ဒြေ သဒ္ဓါဗိုလ်ဟု နှစ်မျိုးပြား၏။ နှစ်ဌာန၌ ဖြစ်၏။

သမာဓိ - (၄) ဌာန — သမာဓိသည် သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိဗိုလ်, သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင် ဟု လေးမျိုးပြား၏။ လေးဌာန၌ ဖြစ်၏။

ပညာ - (၅) ဌာန — ပညာသည် ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် , ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်ဟု (၅)မျိုးပြား၏။ (၅)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

သတိ - (၈) ဌာန — သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး, သတိန္ဒြေ, သတိဗိုလ်, သတိသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာသတိမဂ္ဂင်အားဖြင့် (၈)မျိုးပြား၏။ (၈)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

ဝီရိယ - (၉) ဌာန — သမ္ပပဓာန် လေးပါး, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီရိယိန္ဒြေ, ဝီရိယဗိုလ်, ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝီရိယသည် (၉)မျိုးပြား၏။ (၉)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

ဗောဓဓာမည်ရသော အရိယမဂ်၏ အကူအမြှောင် အသင်းအပင်း ဘက်တော်သား ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်-
ကြောင့် , တစ်နည်း — အရိယမဂ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အသင်းအပင်း၏ အဖြစ်၌ တည်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့် ဤဖော်ပြပါ (၃၇)ပါးသော, တရားကိုယ်အားဖြင့် (၁၄)ပါးသော တရားတို့သည် ဗောဓိပက္ခိယ
တရား မည်ကုန်၏။ လောကီဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း ဝိပဿနာအခိုက်ဝယ် ဤ ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို
ထိုက်သလို ရရှိနိုင်ပေသည်။

အာနာပါနဿတိ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေန္တိ။ စတ္တာရော
သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ။ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ
ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ။ (မ-၃-၁၂၄။)

ရဟန်းတို့ . . . အာနာပါနဿတိကို ပွားများလေ့လာသည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ-
ကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။
ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြည့်စေကုန်၏။
(မ-၃-၁၂၄။)

နိမိတ္တ-ပဝတ္တမှ ထင် ဝုဋ္ဌာနပိုင်း

ဝိပဿနာသည် လောကီဝိပဿနာ လောကုတ္တရာဝိပဿနာဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အရိယမဂ်ပညာသည်

- ၁။ ပရိညာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊
- ၂။ ပဟာနာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ဖျက်ခြင်း၊
- ၃။ သစ္စိကိရိယာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊
- ၄။ ဘာဝနာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း -

ဤ အဘိသမယတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့၌ အထူးသဖြင့် ရှုတတ် မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းမဂ်ပညာကိုလည်း ဝိပဿနာဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ လောကုတ္တရာဝိပဿနာတည်း။

ထိုလောကီယဝိပဿနာ လောကုတ္တရာဝိပဿနာ နှစ်မျိုးတို့တွင် လောကီယဝိပဿနာသည် သင်္ခါရ နိမိတ်ဟူသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း မထနိုင်။ ပဝတ္တိ = ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖျက်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှလည်း မထနိုင်။

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှ မထနိုင်။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏။ သို့အတွက် ဧကတောဝုဋ္ဌာန = တစ်ခုသော အဖို့မှသာလျှင် ထသော တရား မည်၏။

ဤအရိယမဂ်ဉာဏ် လေးပါးတို့သည်ကား သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း ထကုန်၏။ သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖျက်နိုင်ခြင်း- ကြောင့် ပဝတ္တမှလည်း ထကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဥဘတောဝုဋ္ဌာန = နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထမြောက်သောတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၁။)

နိမိတ္တ-ပဝတ္တ - တတ္ထ နိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌာနံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ နိဿဇ္ဇိတာ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏကရဏံ။ ပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟေတုနိရောဓေန အာယတီ ဝိပါကပဝတ္တဿ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနံ။ တေနာဟ “**သမုဒယဿ အသ- မုဒ္ဓိန္ဒနတော ပဝတ္တာ န ဝုဋ္ဌာတိ**”တိ။ (မဟာဋီ-၂-၄၉၄။)

သင်္ခါရနိမိတ်ကို စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းသည် နိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌာန = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (သောတာပတ္တိမဂ်ကြောင့် အပါယ်ရောက်ကြောင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်း သမုဒယသစ္စာများသည် ချုပ်ကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့် သိပါလေ။) နောင်အခါ၌ အကျိုးဝိပါက ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ၏ တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းသည် ပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌာန = ပဝတ္တမှထသည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် “ဂေါတြဘူသည် သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်- သတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှ မထနိုင်”ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ-၂-၄၉၄။)

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဋီကာတို့ အလိုအားဖြင့် ပဝတ္တအရ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကိုသာ ယူလိုရိပ် ရှိပေသည်။ သို့သော် ရှေးတွင် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏ အဆိုကို ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုအဋ္ဌကထာ အလိုအားဖြင့် ပဝတ္တအရ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တ၊ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ယူရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဂေါတြဘုဉာဏ်

ဂေါတြဘုဉာဏ်ကား ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာဖြစ်၏။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရနိမိတ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

●ဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ သကသန္တာနပ္ပဝတ္တ-အကုသလက္ခန္ဓတော ဗဟိဒ္ဓါဘူတံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ လောကီယ-သင်္ခါရာ ဟိ ကိလေသာနံ နိမိတ္တတ္တာ၊ နိမိတ္တာကာရေန ဥပဋ္ဌာနတော ဝါ နိမိတ္တန္တိ ဝုစ္စန္တိ။ (ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၅၃။)

●ဟိဒ္ဓါဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည်ကား မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာမှ အပြင်အပ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရနိမိတ်တည်း။ မှန်ပေသည် — လောကီယဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရား မှန်သမျှ တို့သည် ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းနိမိတ်များ ဖြစ်ကြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပရမတ် ဉာဏ်ပညာမျက်စိ မရှိသေးသူတို့အဖို့ ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသော သဏ္ဌာန် နိမိတ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်မြင်သောကြောင့်လည်းကောင်း နိမိတ္တတရားတို့ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ကုန်သည်။

(ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၅၃။)

ဤအဖွင့်အရ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ကိလေသာကား အဇ္ဈတ္တတရားတည်း။ မိမိ၏ အတွင်းလူတည်း။ ယင်းကိလေသာမှ တစ်ပါးသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှ (၃၁)ဘုံအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရှိရှိသမျှ တေဘူမက ဓမ္မမှန်သမျှ မိမိသန္တာန်မှာပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်မှာပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သက်ရှိ ဥပါဒိန္နက သင်္ခါရပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သက်မဲ့ အနုပါဒိန္နကသင်္ခါရပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ အားလုံးသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရတရားချည်းဟု မှတ်ပါ။ ဤ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားမှ ထပုံ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်တွင် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ အကျိုးဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ရခြင်း ဥပ္ပါဒမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ် ဖဲခွာ၍ ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်ပေါ်ခြင်း အနုပ္ပါဒသို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ထိုကြောင့် ဂေါတြဘု မည်၏။ ရှေး အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာအယဉ်၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ အပွဝတ္တ = ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာအယဉ်၏ မဖြစ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ နောင်အနာဂတ်၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်း = အာယူဟနမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ အနာယူဟန = ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ နောင် အနာဂတ်၌ ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ရခြင်း ပဋိသန္ဓေမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပဋိသန္ဓေကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင် တတ်၏။ ပ။ ပဋိသန္ဓေ၏စွဲမှီရာ ဂတိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပဋိသန္ဓေ၏ စွဲမှီရာ ဂတိမရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိမှထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဝိပါကခန္ဓာအယဉ်၏ဖြစ်ခြင်း ဝိပါကပွဝတ္တမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဝိပါကပွဝတ္တ၏ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဘဝတစ်ခု၌ ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးအစ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ဇာတိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဇာတိ၏ ထင်ရှားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဇရာမှထ၍ = ဆုတ်နစ် ဖဲခွာ၍ ဇရာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဗျာဓိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဗျာဓိမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ သေခြင်းမရဏမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ သေခြင်းမရဏကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင် တတ်၏။ ပ။ စိုးရိမ်ပူဆွေးရခြင်း သောကမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ သောကကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ငိုကြွေးခြင်း ပရိဒေဝမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပရိဒေဝကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ပြင်းစွာ ပူပန်ရခြင်း ဥပါယာသမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဥပါယာသကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဗဟိဒ္ဓ

ဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာ၍ သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိရောဓနိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။
ထို့ကြောင့် ဂေါတြဘူ မည်၏။ (ပဋိသံ-၆၃-၆၄။)

ဥပဒေရေးရာ သုန္ဒာန - မဂ်ဉာဏ်

နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှထခြင်း = ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာခြင်းဖြစ်သော ပညာသည် မဂ်ဉာဏ်မည်သည် အဘယ်သို့
ဖြစ်သနည်းဟူမူ —

သမ္မာဒိဋ္ဌိ — သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ပရိညာဘိသမယ ပဟာနာဘိသမယ သစ္စိကိရိယာဘိသမယ
ဘာဝနာဘိသမယ လက္ခဏာရှိသော သစ္စာအနက် လွန်ခဲ့ခက်ကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင်တတ်သော အနက်
သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် (၆၂)ပါး အပြားရှိသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏။ အပါယ်သို့ ရောက်စေတတ်သော
အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊
ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ မိမိသန္တာန်ဖြစ်သော ကိလေသာခန္ဓာမှ တစ်ပါး
အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ
ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာခြင်း ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။
(ပဋိသံ-၆၆။)

တဒနုပတ္တက ကိလေသာ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ဒိဋ္ဌာနသယ = ဒိဋ္ဌိအနုသယဓာတ်ကို အကြွင်း
အကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် ပယ်သတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် (၆၂)မျိုးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏။ ယင်း
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ဖြစ်ကြသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိလျှင် အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယ
ရှိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနောက်သို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သော ကိလေသာအမျိုးမျိုးတို့မှလည်း ထ၏။
ထိုစကားရပ်ဖြင့် တဒေကဋ္ဌကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။ ဧကဋ္ဌသည် သဟဇေကဋ္ဌ၊ ပဟာနေကဋ္ဌ
ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

သဟဇေကဋ္ဌ — ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ၌လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌
လည်းကောင်း အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်ရှားသည့်တိုင်အောင် တည်ရှိနေသော ကိလေသာတို့သည် တဒေကဋ္ဌ
= ထိုဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော တည်ရာရှိသော ကိလေသာတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အရိယမဂ်တရားက ဒိဋ္ဌိကို ပယ်သတ်လိုက်သော်
လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်နှစ်မျိုးတို့၌ ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲဖြစ်သော လောဘ မောဟ
ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပဟူသော ဤကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက
စိတ်နှစ်မျိုးတို့၌ ထိုဒိဋ္ဌိနှင့်အတူတကွ ယှဉ်တွဲဖြစ်ကုန် တည်ကုန်သော လောဘ မောဟ ထိန ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက
အနောတ္တပ္ပဟူသော ဤကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း **သဟဇေကဋ္ဌ**၏ အစွမ်းဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်-
သတ်အပ်ကုန်၏။

ပဟာနေကဋ္ဌ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်က ဒိဋ္ဌိကိလေသာကိုပင်လျှင် ပယ်သတ်အပ်သည်ရှိသော်
ထိုဒိဋ္ဌိကိလေသာနှင့် အတူတကွ တစ်ဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တည်နေကြကုန်သော အပါယ်ရောက်-
ကြောင်း ဖြစ်ကြသည့် လောဘ ဒေါသ မောဟ မာန ဝိစိကိစ္ဆာ ထိန ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပဟု ဆိုအပ်
ကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို **ပဟာနေကဋ္ဌ**၏ အစွမ်းဖြင့် ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

ခန္ဓေဟိ — ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်း ထ၏ဟူရာဝယ် ထိုခန္ဓာတို့ကား —

(က) ထိုဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကြကုန်သော ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူတကွ ယှဉ်တွဲ

ဖြစ်ကြကုန်သော လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု = လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊
(သဟဇေကဋ္ဌ ခန္ဓာ)

(ခ) ထို ဒိဋ္ဌိကိလေသာနှင့် ပဟာနေကဋ္ဌ ဖြစ်ကြကုန်သော လောဘ ဒေါသ မောဟ စသော အပါယ်
ရောက်ကြောင်း ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ကြကုန်သော လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်စေတသိက်
နာမက္ခန္ဓာ၊ ဒေါသမူ စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာ၊ မောဟမူ စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာ လေးပါး၊
(ပဟာနေကဋ္ဌ ခန္ဓာ)

(ဂ) ထိုသဟဇေကဋ္ဌ ပဟာနေကဋ္ဌဖြစ်သော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော စိတ္တဇ
ရုပ်ဟူသော ရူပက္ခန္ဓာ — အားလုံးပေါင်းသော် ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ (အနုပါဒိန္နကပဝတ္တ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။)

(ဃ) ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ကိလေသာတို့ကြောင့် နောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်ထိုက်ကုန်သော ဝိပါက်ခန္ဓာ ငါးပါး =
(ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။)

ဤ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တ ခန္ဓာငါးပါး၊ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ထ၏။

(င) **ဗဟိဒ္ဓါ စ သမ္ဗုဒ္ဓိမိတ္တေဟိတိ** ယထာဂုတ္တကိလေသက္ခန္ဓတော ဗဟိဘူတေဟိ သဗ္ဗသင်္ခါရနိမိတ္တေဟိ။
(ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၅၅-၂၅၆။)

ဗဟိဒ္ဓိဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကိလေသာ
ခန္ဓာတို့မှ အပဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော လောကီဖြစ်သော (အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓါ) သင်္ခါရတရားအားလုံးမှလည်း
သောတာပတ္တိမဂ်သည် ထ၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၅၅-၂၅၆။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာသည်လည်း ရှေးတွင်ဖော်ပြခဲ့သော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ အဆို
အတိုင်း အရိယမဂ်သည် အနုပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၊ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ နှစ်မျိုးလုံးမှလည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော
သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း ထသည်ဟုပင် အယူရှိပေသည်။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ — နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သော အနက်သဘော
အားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပမှ ထ၏။ ထိုမိစ္ဆာသင်္ကပ္ပသို့ အစဉ်လိုက်၍
ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓိဖြစ်ကုန်သော အလုံး
စုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တနှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော
ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၆။)

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ကုန်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် (၄)မျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး
ပေါင်း ငါးမျိုးသော စိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ အပါယဂမနီယ = အပါယ်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ကြ
ကုန်သော ကြွင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့၌လည်းကောင်း ယှဉ်သော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ = ဝိတက်မှ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်
သည် ထ၏။ (ပဋိသံ-ဋ-၁-၂၅၆။)

သမ္မာဝါစာ — သိမ်းဆည်းတတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဝါစာ
သည် မိစ္ဆာဝါစာမှ ထ၏။ ထို မိစ္ဆာဝါစာသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊
ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓိဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့်
နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏
ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၆။) (မုသာဝါဒါမှလည်းကောင်း အပါယ်လားကြောင်း ဝိသုဏ်ဝါစာ ဖရုသဝါစာ
သမ္ပပ္ပလာပဝါစာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏ ဟူလိုသည်။)

သမ္မာကမ္မန္တ — ကိုယ်အမူအရာ မရိုင်းပျရအောင် ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတတ်သော အနက်သဘော အားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာကမ္မန္တသည် မိစ္ဆာကမ္မန္တမှ ထင်၏။ ထို မိစ္ဆာကမ္မန္တသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထင်ခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၆။) (ပါဏာတိပါတ အဒိန္နာဒါန ကာမေသုမိစ္ဆာစာရတို့မှ ထင်၏။)

သမ္မာအာဇီဝ — အသက်မွေးမှုကို ဖြူစင်စေသော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာအာဇီဝသည် မိစ္ဆာအာဇီဝမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာအာဇီဝသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထင်ခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၆။)

[အံ့ဖွယ်သူရဲဖြစ်အောင် ပြုလုပ်၍ပြခြင်း ကုဟန၊ ဝါကြားပလွှား မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း = လပန၊ ပစ္စည်းလေးပါး ရရှိအောင် နိမိတ်အရိပ်အယောင်ပြခြင်း = နေမိတ္တိကတာ၊ စကားဖြင့် ကြိတ်ချေခြင်း စကားနာထိုးခြင်း = နိပေသိကတာ၊ လာဘ်တစ်ခုဖြင့် လာဘ်တစ်ခုကို ရှာမှီးခြင်း အပေးအယူလုပ်ခြင်း = လာဘေန လာဘ် နိဇိဝိသနတာ၊ အသက်မွေးမှုလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကြကုန်သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်ကုန်သော ကာယဒုစရိုက် သုံးပါး ဝစီဒုစရိုက် လေးပါး — ဤသို့သော မိစ္ဆာဇီဝတို့မှ ထင်၏။]

သမ္မာဝါယာမ — အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့ကို နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်သို့ ရောက်အောင် ချီးမြှောက်ထားတတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဝါယာမသည် မိစ္ဆာဝါယာမမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာဝါယာမသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တနှစ်ပါးစုံမှ ထင်ခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၇။) (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် လေးခု၊ ဝိစိကိစ္ဆာ — ဤစိတ်ငါးမျိုးတို့၌ ယှဉ်သော မိစ္ဆာဝါယာမ = ဝီရိယ၊ အပါယ်သို့လားကြောင်း အပါယဂမနိယဖြစ်သော ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော မိစ္ဆာဝါယာမ = ဝီရိယမှ ထင်၏။)

သမ္မာသတိ — နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ကပ်၍တည်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိသည် မိစ္ဆာသတိမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာသတိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထင်ခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၇။)

မိစ္ဆာသတိ ၈ သတိယာ ပဋိပက္ခကာရေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒမတ္တမေဝ။
(ပဋိသံ-၄-၁-၂၅၆။)

မိစ္ဆာသတိ တထာပဝတ္တာ စတ္တာရော ခန္ဓာ။ (မဟာဋီ-၂-၄၉၄။)

သတိ၏ဆန့်ကျင်ဘက် အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုကို အမှတ်ရသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိုထို အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် = စိတ်စေတသိက် တရားစုသည်ပင် မိစ္ဆာသတိ မည်၏။ (ပဋိသံ-၄-၁-၂၅၆။)

သမ္မာသမာဓိ — နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာသမာဓိသည် မိစ္ဆာသမာဓိမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာသမာဓိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နှစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၆၇။) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ် တစ်မျိုး — ဤငါးမျိုးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာ အပါယ်သို့လားကြောင်း = အပါယဂမနိယဖြစ်သော ကြွင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်ဟူသော မိစ္ဆာသမာဓိမှ သမ္မာသမာဓိသည် ထင်၏။)

မှတ်ချက် — ထိုထိုသုတ္တန်ပါဠိတော်များ၌ မိစ္ဆာဝါစာ မိစ္ဆာကမ္မန္တ မိစ္ဆာအာဇီဝ မိစ္ဆာသတိမဂ္ဂင်များကိုလည်း ဟောထားတော်မူ၏။ ထိုမဂ္ဂင်များ၌ တရားကိုယ် သီးခြားမရှိ၊ သတိမှန်လျှင် သမ္မာသတိ အမည်ရသော သောဘနစေတသိက်သာ ရှိသည်။ ထိုသို့ တရားကိုယ် သီးခြားမရသောကြောင့် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဟောပြတော်မူ။ ထိုထို မကောင်းစကား ဝစီဒုစရိုက် လေးပါးကို ပြောဆိုသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သော အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာဝါစာဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထို မကောင်းမှု ကာယဒုစရိုက် သုံးပါးကို ပြုလုပ်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာကမ္မန္တဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထိုမကောင်းမှု မိစ္ဆာအာဇီဝ လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ပြုလုပ်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သည့် အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာအာဇီဝဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထို မကောင်းမှုကို အမှတ်ရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကုသလသညာ ပြဓာန်းသော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာသတိဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး တရားကိုယ် ကောက်ယူရသည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုအကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တရားစုတို့တွင် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး ဤငါးမျိုးသော စိတ်စေတသိက်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အပါယ်သို့လားရောက်ကြောင်း = အပါယဂမနိယ ဖြစ်သော ကြွင်းသော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကိုလည်းကောင်း သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်သဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ယင်းဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွသော အကုသိုလ်တရားစုနှင့် ကြွင်းသော အပါယ်သို့လားရောက်ကြောင်း = အပါယဂမနိယ အကုသိုလ်တရားစုမှ ထသည် မည်ပေသည်။

ဤကား သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ မဂ္ဂင်(၈)ပါးတို့၏ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရား အသီးအသီးမှလည်းကောင်း၊ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရား အသီးအသီးသို့ အစဉ်လိုက်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်ပုံတည်း။ ယခုအခါ၌ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်အခိုက်စသည်တို့၌ ကိလေသာခန္ဓာစသည်တို့မှ ထမြောက်ပုံကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

သကဒါဂါမိမဂ် — သကဒါဂါမိမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိသည် ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ပဋိယသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂါနုသယမှလည်းကောင်း ပဋိယာနုသယမှလည်းကောင်း ထင်၏။ ပ ။

အနာဂါမိမဂ် — အနာဂါမိမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသောအာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိသည် ကျဲပါးသိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ကျဲပါးသိမ်မွေ့သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ်မှ

လည်းကောင်း ပဋိယသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ကျွဲပါးသိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ကျွဲပါးသိမ်-
မွေ့သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကာမရာဂါနုသယမှလည်းကောင်း ပဋိယာနုသယမှလည်းကောင်း ထ၏။ ပ ။

အရဟတ္တမဂ် — အရဟတ္တမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာ
ဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိ
သည် ရူပရာဂ အရူပရာဂ မာန ဥဒ္ဓစ္စ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း မာနာနုသယ ဘဝရာဂါနုသယ အဝိဇ္ဇာ
နုသယမှလည်းကောင်း ထ၏။ ထိုထို ရူပရာဂစသည်သို့ အစဉ်လိုက်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း ထို
ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း
ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထမြောက်ခြင်း ဆုတ်နှစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌
ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ (ပဋိသံ-၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၁-၃၂၂။)

သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်း၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ထိုထို
သို့သော အရိယမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော မာနမှ ထ၏။ မှန်ပေသည် — ထိုမာနသည် “ငါ ဖြစ်၏”-
ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌိအရာ၌ တည်၏။ သို့သော်လည်း ဤအထက်မဂ်သုံးပါး
အပေါင်း၌ မိစ္ဆာမဂ်မှ ထခြင်းကို “မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏” — ဤသို့စသည်ဖြင့် မထုတ်ဆောင် မဟောကြားမူ၍ ထိုထို
သို့သော အရိယမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော သံယောဇဉ်အနုသယတို့မှသာလျှင် ထခြင်းကို ထုတ်ဆောင်
ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု မှတ်သားပါလေ။ (မဟာဋီ-၂-၄၉၅။)

သမထဗလ ဝိပဿနာဗလ = သမထစွမ်းအား ဝိပဿနာစွမ်းအား

လောကီဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ပွားများရာအခါ၌ သမာဓိဘာဝနာဖြစ်သောကြောင့် သမထဗလ =
သမာဓိစွမ်းအားသည် လွန်ကဲ၏။ အနိစ္စာနုပဿနာစသည်တို့ ပွားများအားထုတ်ရာအခါ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏
ဉာဏ်အလွန်အကဲ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာဗလ = ဝိပဿနာပညာ စွမ်းအားသည် လွန်ကဲ၏။ တစ်ဖန်
အရိယမဂ်ခဏ၌ကား သမထနှင့် ဝိပဿနာ = သမာဓိနှင့် ပညာတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ခုကို တစ်ခုက မလွန်
သောကြောင့်၊ သမာဓိ၏ကိစ္စ ပညာ၏ကိစ္စအားဖြင့် အချင်းချင်း မယုတ်မလွန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုသမထ
ဝိပဿနာ အမည်ရသော သမာဓိနှင့် ပညာတရားတို့သည် ထမ်းပိုး၌ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူ နွားကဲ့သို့
အားတူ အချင်းချင်း မယုတ်မလွန်ကုန်သည် ဖြစ်၍ = ယုဂနဒ္ဓ ဖြစ်ကုန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့်
ဤလေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့၌လည်း နှစ်ပါးစုံသော သမထဗလ = သမထစွမ်းအား၊ ဝိပဿနာဗလ = ဝိပဿနာ
စွမ်းအားတို့နှင့် တူမျှသော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၂။)

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားပုံ

“ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသေဟိ စ ခန္ဓေဟိ စ ဝုဠဟတော စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ အဝိက္ခေပေါ သမာဓိ
နိရောဓဂေါစရော၊ အဝိဇ္ဇာသဟဂတကိလေသေဟိ စ ခန္ဓေဟိ စ ဝုဠဟတော အနုပဿနဋ္ဌေန ဝိပဿနာ
နိရောဓဂေါစရော။ ဣတိ ဝုဠာနဋ္ဌေန သမထဝိပဿနာ ဧကရသာ ဟောန္တိ၊ ယုဂနဒ္ဓါ ဟောန္တိ၊ အညမညံ နာတိ-
ဝတ္တန္တိတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ဝုဠာနဋ္ဌေန သမထဝိပဿနံ ယုဂနဒ္ဓံ ဘာဝေတိ”တိ။ (ပဋိသံ-၂၈၉။)

ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စသို့ အစဉ်လိုက်သော
ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထသော စိတ်၏ တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဝိက္ခေပ၏

ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိ၏။ အဝိဇ္ဇာပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း ထိုအဝိဇ္ဇာသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထသော စိတ်၏ အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိ၏။

ဤသို့လျှင် နိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တ = ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ လည်းကောင်း ထတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သမထ = သမာဓိနှင့် ဝိပဿနာ = ပညာတို့သည် တူသောကိစ္စ ရှိကြကုန်၏။ ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူနွားကဲ့သို့ အားတူအချင်းချင်း မယုတ်မလွန်ကြသည် ဖြစ်ကုန်၏။ အချင်းချင်း မလွန်ကြကုန်။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သမထနှင့် ဝိပဿနာကို = သမာဓိနှင့် ပညာကို ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူနွားကဲ့သို့ အားတူပြု၍ ပွားစေသည်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ-၂၈၉။)

ဤကား အရိယမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ သမာဓိနှင့် ပညာတို့၏ အားချင်းညီမျှသဖြင့် ဣန္ဒြေညီမျှခြင်းကြောင့် ယုဂနဒ္ဓဖြစ်ပုံ၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမထစွမ်းအား ဝိပဿနာစွမ်းအား နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ယှဉ်နေပုံတည်း။ ဝိပဿနာအခိုက်၌ ယုဂနဒ္ဓဖြစ်ပုံကို ရှေးဝိပဿနာပိုင်းတွင် ယုဂနဒ္ဓသုတ္တန်ကို ကိုးကား၍ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

အရိယမဂ်တရားက ပယ်ရှားသည့် ကိလေသာ

၁။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် အတိတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် ယင်းအရိယမဂ်သည် ကုန်ပြီးသော ကိလေသာကို ကုန်စေသည် မည်၏။ ချုပ်ပြီးသော ကိလေသာကို ချုပ်စေသည် မည်၏။ ကင်းပြီးသော ကိလေသာကို ကင်းစေသည် မည်၏။ ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးသော ကိလေသာကို တစ်ဖန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်စေသည် မည်၏။ အတိတ်ဖြစ်သော ယင်းကိလေသာသည် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင်အားဖြင့် ခဏတ္တယသက်တမ်းစေ့က သဘာဝအလျောက် ချုပ်ပျောက်ပြီး ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ မရှိသော ကိလေသာကို အရိယမဂ်သည် ပယ်သည်မည်လေရာသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အတိတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

၂။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် — အနာဂတ် ကိလေသာဟူသည် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တွင် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား မဖြစ်သေးသော ကိလေသာ ဖြစ်သဖြင့် အရိယမဂ်သည် မဖြစ်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ မရောက်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ခဏတ္တယသို့ မရောက်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ထင်ရှားစွာ မဖြစ်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာသည် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တွင် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသေးရကား ထိုထင်ရှားမရှိသေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

၃။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် ရာဂဖြင့် တပ်မက်လျက် ရာဂကို ပယ်သည် မည်၏။ ဒေါသဖြင့် အမျက်ထွက်လျက် ဒေါသကို ပယ်သည် မည်၏။ မောဟဖြင့် တွေဝေလျက် မောဟကို ပယ်သည် မည်၏။ မာနဖြင့် ခက်ထန်သောစိတ်ရှိသည် ဖြစ်လျက် မာနကို ပယ်သည် မည်၏။ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိဖြင့် မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်လျက် ဖောက်ပြန်သော ဒိဋ္ဌိအယူကို ပယ်သည်မည်၏။ ဥဒ္ဓစ္စဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ ရောက်လျက် ဥဒ္ဓစ္စကို ပယ်သည် မည်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာဖြင့် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသို့ ရောက်လျက် ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်သည် မည်၏။ မြဲမြံစွာ တည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော ထာမဂတ ကိလေသာ ရှိသည်

ဖြစ်လျက် မြဲမြံစွာ တည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော အနုသယဓာတ်ရှိသည် ဖြစ်လျက် အနုသယကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်း၌ အကုသိုလ်တရားနှင့် ကုသိုလ်တရားတို့သည် ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံ ကအပ်သော နွားတို့ကဲ့သို့ ယှဉ်စုံအပြိုင် ဖြစ်သည် မည်ကုန်၏။ စိတ်ညစ်နွမ်းကြောင်း ကိလေသာအညစ်အကြေး သံကိလေသတရားနှင့် ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သော အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်သည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယ မဂ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

ထိုသို့ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကိလေသာတို့ကို အရိယမဂ်တရားက မပယ်ရှားသည်ရှိသော် ကိလေသာ တို့ကား ကာလသုံးပါး၌သာဖြစ်သော တရားတို့ ဖြစ်ကြသဖြင့် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိ- တော့ပြီလော = မဂ်ကိုပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေအပ်သော ကိလေသာကို ပယ်ရှားခြင်း လုပ်ငန်း ကိစ္စရပ်သည် မရှိတော့ပြီလော၊ ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလော၊ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလော၊ သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်၍ သိမြင်ခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား မရှိမဟုတ်၊ ရှိသည်သာဟု ဖြေဆိုရာ၏။

လောကဥပမာ — အသီး မသီးသေးသော အကြင်နုနယ်သော သစ်ပင်သည် ရှိ၏။ ထိုအသီး မသီးသေး- သော နုနယ်သော သစ်ပင်ကို ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် အမြစ်ကို ဖြတ်လေရာ၏။ ထိုသစ်ပင်၏ အကြင် မသီးသေးသော အသီးတို့သည် ရှိကုန်ရာ၏။ ထိုမသီးသေးသော အသီးတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှား မဖြစ်ကြကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်ကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်- သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သဘော ရှိကြကုန်သော ဝိပါက ဝဋ် ခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း၊ အထောက်အပံ့ဖြစ်သော ပစ္စယ အကြောင်းတည်း၊ ယင်းဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲက ခန္ဓာငါးပါး၌ အပြစ်ကိုမြင်၍ ယင်းဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ် သဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာတို့၏ ကင်းရာ အနုပ္ပါဒ်နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ ယင်းအနုပ္ပါဒ်နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာဟူသော အကြောင်း- ကြောင့် အကြင်ကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ထိုကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်သေးကုန် မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်ကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည်ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်ကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်၊ ဤသို့လျှင် အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် နောင်အခါ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးဒုက္ခ၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာအယဉ်၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားခြင်း ပဝတ္တသည် ကိလေသာ တို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း။ ပ ။

သင်္ခါရနိမိတ်သည် ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း။ ပ ။

နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်း အာယူဟနသည် ကိလေ- သာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာ ဟေတုအကြောင်းတည်း၊ ယင်းအာယူဟနသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ပစ္စယ အကြောင်းတည်း။ ဤသို့ နောင်အခါ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းကံကို အားထုတ်ခြင်း အာယူဟန၌ အပြစ်ကို မြင်၍ ယင်းကံကို အားမထုတ်ခြင်း အနာယူဟန၌ = အာယူဟနကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ အာယူဟနကင်းရာ နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်၏ ပြေးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းအာယူဟနဟူသော အကြောင်းကြောင့်

အကြင်ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ထိုကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်သေးကုန်မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်လာကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်လာကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်သေးကုန်သည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်။ ဤသို့လျှင် အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် နောင်အခါ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးဒုက္ခ၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် ရှိ၏။ အရိယဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ရှိ၏။ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။ သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်၍ သိမြင်ခြင်းသည် ရှိ၏။ (ပဋိသံ-၃၉၄-၃၉၅။)

အသီး မသီးသေးသော နုသော သစ်ပင်ကို အမြစ်၌ ဖြတ်အပ်သည်ရှိသော်၊ အကယ်၍ ထိုသို့ ဖြတ်ခြင်း မရှိလတ်သော် နောင်အခါ၌ ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော၊ ဖြတ်လိုက်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် မဖြစ်လတ္တံ့ကုန်သော အသီးတို့သည် ပျက်စီးသည် မည်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိလတ်သော် ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော ကိလေသာတို့ကို အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာကြောင့် မဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော် ပယ်အပ်ကုန်၏ဟူ၍သာလျှင် ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဥပမာ ဥပမေယျ နှီးနှောစပ်ဟပ်ပါ။

ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န ကိလေသာ

ဧတေန ကံ ဒီပိတံ ဟောတိ၊ ဘူမိလဒ္ဓါနံ ကိလေသာနံ ပဟာနံ ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဘူမိလဒ္ဓါ ပန ကံ အတိတာနာဂတာ ဥဒါဟု ပစ္စုပ္ပန္နာတိ။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နာ ဧဝ နာမ တေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၈။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စကားရပ်ဖြင့် အဘယ်အနက်သဘောကို ပြအပ်ပါသနည်း။ **ဘူမိလဒ္ဓ** အမည်ရသော အနုသယကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းကို ပြအပ်ပေသည်။ ထိုဘူမိလဒ္ဓ အမည်ရသော အနုသယကိလေသာတို့သည် အတိတ် အနာဂတ်တရားလော သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်တရားလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ထိုကိလေသာတို့သည် **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န**သာလျှင် မည်ကုန်၏ဟူပေ။

တာသု တာသု ဘူမိသု အသမ္မဟတံ အကုသလံ **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န** နာမ။ ဧတ္ထ စ ဘူမိယာ ဘူမိလဒ္ဓဿ စ နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဘူမိ**တိ ဟိ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ **ဘူမိလဒ္ဓ** နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တိရဟံ ကိလေသဇာတံ။ တေန ဟိ သာ ဘူမိလဒ္ဓါ နာမ ဟောတိတိ တသ္မာ ဘူမိလဒ္ဓန္တိ ဝုစ္စတိ၊ သာ စ ခေါ န အာရမ္မဏဝသေန။ အာရမ္မဏဝသေန ဟိ သဗ္ဗေပိ အတိတာနာဂတေ ပရိညာတေပိ စ ဒိဏာသဝါနံ ခန္ဓေ အာရပ္ပ ကိလေသာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ မဟာကစ္စာန-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာဒီနံ ခန္ဓေ အာရပ္ပ သောရေယျသေဌိ-နန္ဒမာဏဝကာဒီနံ ဝိယ။ ယဒိ စ တံ ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ သိယာ၊ တဿ အပ္ပဟေယျတော န ကောစိ ဘဝမူလံ ပဇဟေယျ။ ဝတ္ထုဝသေန ပန ဘူမိလဒ္ဓံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဟိ ဝိပဿနာယ အပရိညာတာ ခန္ဓာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဥပ္ပါဒတော ပဘုတိ တေသု ဝဋ်မူလံ ကိလေသဇာတံ အနုသေတိ။ တံ အပ္ပဟိနဋ္ဌေန ဘူမိလဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၈-၃၂၉။)

လူနတ် စသည်တို့၏ အတ္တဘောဟု ဆိုအပ်သော ထိုထို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ထိုထိုရုပ်နာမ် အစဉ်သန္တာန်၌ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ မရောက်စေအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသော၊ အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်နှုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်လျှင် မရှိဟူ၍ မဆိုထိုက်ရကား ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော ဥပ္ပန္နဟု ခေါ်ဝေါ်ထိုက်သော အကုသိုလ်သည် **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န** မည်၏။

ဤ၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ၏ အထူးကို သိသင့်ပေသည်။ ဘူမိဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာဟူသော ပရိညာသုံးမျိုးဖြင့် ပိုင်းခြားမသိရသေးကုန်သော ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော တေဘူမက ခန္ဓာငါးပါးတို့တည်း။ မှန်ပေသည် - ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား မသိရသေးသော ခန္ဓာတို့ကား ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာဘုံ = ဘူမိ မည်ပေသည်။

အပရိညာတာ ဟိ ခန္ဓာ ကိလေသာနံ ဘူမိတိ အဓိပ္ပေတာ။ (မဟာဠီ-၂-၅၀၀။)

ထိုတေဘူမက ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ကိလေသာတရား အပေါင်းသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏။ အကြောင်းမူကား - ထိုပရိညာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားအပ်သေးသော ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိရသေးသော တေဘူမက ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော၊ ကိလေသာတို့၏ဖြစ်ရာ ထိုဘုံကို ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည် ရအပ်သည် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းကို ဘူမိလဒ္ဓဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။

ထိုဘူမိကိုလည်း ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မရအပ်၊ အကယ်၍ အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်၏ဟု ယူခဲ့သော် အပြစ်ကား ဤသို့တည်း။ ကိလေသာ မကုန်သေးသော သတ္တဝါ တစ်ဦးဦးက အာရုံယူကြည့်လိုက်လျှင် အယောနိသောမနသိကာရ ရွှေသွားပြဓာန်းမှုရှိလျှင် ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့ကို မဆိုထားဘိ အတိတ်အနာဂတ် ခန္ဓာတို့ကိုသော်ပင် အာရုံပြု၍ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ အရှင်မြတ်ကြီးတို့သည် ပရိညာဉာဏ် သုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိထားပြီးဖြစ်သဖြင့် ပရိညာတဖြစ်ပြီးကုန်သော ဘုရား ရဟန္တာ အရှင်မြတ်ကြီးတို့၏ ခန္ဓာတို့ကိုသော်လည်း အာရုံပြု၍ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ အရှင်မဟာကစ္စည်း၏ ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ သောရေယျ သူဌေးသားအား ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ၏ ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ နန္ဒလုလင်၏ သန္တာန်ဝယ် ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ အရှင်မဟာကစ္စည်း၏ ခန္ဓာတို့ကား အရှင်မဟာကစ္စည်းကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိထားပြီး ဖြစ်သည့် ပရိညာတခန္ဓာတို့တည်း၊ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ၏ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ရှင်မကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိထားပြီး ဖြစ်သည့် ပရိညာတခန္ဓာတို့ပင်တည်း။ ယင်းပရိညာတခန္ဓာတို့ကို အာရုံယူ၍ နန္ဒလုလင်ကဲ့သို့ အခြားသောသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ကိလေသာများလည်း ဖြစ်နိုင်ကြသဖြင့် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာဖြစ်မှုကို ဘူမိလဒ္ဓဟု ယူခဲ့သော် သောရေယျသူဌေးသားနှင့် နန္ဒလုလင်တို့ကဲ့သို့သော ထိုသူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ ကျရောက်သော ကိလေသာတရားအပေါင်း၏ သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ ကျရောက်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရှင်မဟာကစ္စည်း ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီတို့ကဲ့သို့သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့က မိမိတို့၏ အရိယမဂ်ဖြင့် ထိုသူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ကိလေသာကို မပယ်သတ်နိုင်ရကား တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူမျှ ဘဝ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော ကိလေသာကို မပယ်မနှုတ်နိုင်လေရာဟူသော အပြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏။ ဘူမိလဒ္ဓအမည်ရသော ကိလေသာသည် ကိန်းဝပ်နေသည်ပင် မည်လေရာသည်။

ထို့ကြောင့် ဘုရား ရဟန္တာ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိအပ်ပြီးကုန်သော ပရိညာတခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပရိညာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားရသေးသော ပိုင်းခြားပြီးလည်းမဟုတ်သေးသော ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အပရိညာတခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိလေသာကို ဘူမိလဒ္ဓဟု မယူရ။ အလျော်အားဖြင့်ကား - ကိလေသာတို့၏ တည်ရာ ဝတ္ထု = စွဲမှီ၍ဖြစ်ရာ ဌာနအားဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓကို သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - အကြင်အကြင်ဘဝ၌ သို့မဟုတ် အကြင်အကြင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားအပ်ကုန်သေးသော အပရိညာတခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏။ ထိုထိုဘဝ၌ သို့မဟုတ် ထိုထိုရုပ်နာမ် သန္တာန်အစဉ်၌ ထိုခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးအစ ဥပါဒ်-

သည်မှ စ၍ ကိလေသာတို့၏ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကို ထား၍ အခြားတစ်ပါးသော အကြောင်းတရား၏ မရှိခြင်းကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ သံသရာဝဋ်၏ အမြစ်ဖြစ်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် ကိန်းဝပ်လျက်သာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ ကိန်းဝပ်နေသော ကိလေသာတရားအပေါင်းကိုပင် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဘူမိလဒ္ဓ = ရအပ်သော ဖြစ်ရာဌာနတုံရှိသော ကိလေသာ** ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၈-၃၂၉။)

ဤစကားများအရ နှုတ်ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော ခန္ဓာသည် ပရိညာတခန္ဓာ မည်၏။ ထိုပရိညာတခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ ဖြစ်ရာဌာန = ဥပ္ပတ္တိဌာန မဟုတ်။ မနှုတ်ပယ်အပ်သေးသော ကိလေသာရှိသော ခန္ဓာသည် အပရိညာတခန္ဓာ မည်၏။ ထိုအပရိညာတခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ ဖြစ်ရာဌာန = ဥပ္ပတ္တိဌာန မည်၏။ ပရိညာတခန္ဓာကား အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် = ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတည်း။ အပရိညာတခန္ဓာကား အသေက္ခ = ရဟန္တာမှ တစ်ပါးသော ကျန်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတည်း။ ယင်းအပရိညာတခန္ဓာကား ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန ဘူမိတည်း။ ယင်းဘူမိ၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော အနုသယကိလေသာကား ဘူမိလဒ္ဓ တည်းဟု မှတ်ပါ။

ကိန်းဝပ်ပုံ — ထိုကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာ ဥပ္ပတ္တိဌာနဘုံဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့တွင်လည်း အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနုသယကိလေသာတို့သည် ကိန်းဝပ်ကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအနုသယ ကိလေသာတို့၏ ကိန်းဝပ်ရာဖြစ်သော ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် ထိုအနုသယ ကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည်ကား ထိုအနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။

အတိတ်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေခဲ့ကြကုန်သော အနုသယ ကိလေသာတို့အဖို့ အတိတ်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေလတ္တံ့ ဖြစ်ကြကုန်သော အနာဂတ် အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ အတိတ်ခန္ဓာတို့သည် ယင်းအနာဂတ် အနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေဆဲ ဖြစ်ကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ အတိတ်ခန္ဓာ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉။)

ဤစကားရပ်များဖြင့် တည်ရာဝတ္ထု၏ အစွမ်းဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓသည် ဖြစ်၏။ အာရုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထု၏ ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ထိုအနုသယ၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု ပြ၏။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၁။)

တစ်ဖန် ကာမာဝစရက္ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ကာမာဝစရခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ရူပါဝစရခန္ဓာ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် ယင်းအနုသယတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ ရူပါဝစရခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ယင်းရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ကာမာဝစရခန္ဓာ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့၌ အရိယ

မဂ်ဖြင့် မပယ်နှုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော ကိလေသာတို့အဖို့ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ကာမာဝစရခန္ဓာ ရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် တည်ရာ ဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ (ဆိုလိုသည်မှာ သံသရာတစ်ခွင် ကျင်လည်ရခိုက် ထိုထိုဘုံဘဝ၌ တည်ရှိဆဲ ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် ထိုထို အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဖြစ်ကြသည်။ အတိတ် အနာဂတ် စသည်ဖြင့် ကာလခြားနေသော ခန္ဓာ၊ ဘုံဘဝခြားနေသော ခန္ဓာတို့ကား ယင်းသို့ ကာလခြားနေသည့် ဘဝခြားနေသည့် အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်ကုန်ဟူလိုသည်။) (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉။)

ဘူမိအမည် မရနိုင်သည့် ခန္ဓာ

အထူးမှာ - သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့တွင် အကြင်အကြင် အရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာတို့၌ သံသရာဝဋ်၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်သော ထိုထို အနုသယကိလေသာအပေါင်းကို ထိုထို အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်ရှားအပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုခန္ဓာတို့သည် ပယ်ရှားအပ်ကုန်ပြီးသော ထိုထို ဝဋ်၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်ကုန်သော ဝဋ်မူလ အနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘူမိဟူသော ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို မရနိုင်ကုန်။ စိတ်အစဉ်သန္တတိတွင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပွားလာသော ထကြွလာသော ထိုးကျင့်လာသော ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာ-တို့၏ အနုသယဓာတ်သဘောအားဖြင့် ခန္ဓာအစဉ်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေခြင်းသဘောကို မှန်းဆ၍ သိအပ် သိနိုင် ပေသည်။ အကြောင်းမူ အနုသယဓာတ်သည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ယင်းပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ၏ လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ခြင်းသဘောသည် မဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုသယဓာတ်တို့ကို အရိယ မဂ်ဖြင့် ပယ်နှုတ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ပရိညာတ ပြုအပ်ပြီးသည် ဖြစ်၍ = ပရိညာပညာတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိအပ်ပြီးသည် ဖြစ်၍ အနုသယဓာတ်တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်အပ်ပြီးသည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဝတ္ထုသည် = ထိုခန္ဓာငါးပါးသည် ထိုအနုသယ-ဓာတ်တို့၏ တည်ရာ ဘူမိဟူသော အမည်သမညာ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ ဟူလိုသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉။ မဟာဋီ-၂-၅၀၁-၅၀၂။)

မည်သည့် ခန္ဓာ၌ ကိန်းသနည်း?

တစ်စုံတစ်ခုသော အနုသယဓာတ်ကိုမျှ မပယ်နှုတ်ရသေးသဖြင့် များစွာသော ကိလေသာကို ဖြစ်စေ-တတ်သော ပုထုဇန်အား အချင်းခပ်သိမ်းသာလျှင် သံသရာဝဋ်၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်ကုန်သော ဝဋ်မူလ အနုသယ ကိလေသာတို့၏ မပယ်သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံသည် ကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤမပယ်အပ်သေးသော အနုသယဓာတ် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုပုထုဇန်အား ကံ-ကိလေသာဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝိပါက ဝဋ်သည် လည်၏။ ထိုပုထုဇန်အား ထိုဝဋ်မူလအနုသယဓာတ်သည် ရူပက္ခန္ဓာ၌သာလျှင် ကိန်း၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသည်တို့၌ မကိန်း၊ သို့မဟုတ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌သာလျှင် ကိန်း၏ ရူပက္ခန္ဓာစသည်တို့၌ မကိန်းဟု ဤသို့ကား မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ အကြောင်းမူ သာမညအားဖြင့် အနုသယဓာတ်တို့သည် ခန္ဓာငါးပါးလုံးတို့၌ပင် ကိန်း-ဝပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉။)

လောကဥပမာ - သစ်ပင်ကြီး တစ်ပင်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော သသမ္ဘာရပထဝီ၏ ရသ သသမ္ဘာရ အာပေါ၏ ရသတို့ကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ ထင်ရှားစေအံ့ - သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်သည် မြေအပြင်၌ တည်၍ သသမ္ဘာရ

ပထဝီ၏ ရသကိုလည်းကောင်း၊ သသမ္ဘာရအာပေါ၏ ရသကိုလည်းကောင်း အမှီပြု၍ ထိုပထဝီရသ အာပေါ ရသဟူသော အကြောင်းကြောင့် (= ထိုသောက်သုံးထားသော မြေဆီ ရေဆီ သြဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဟူလို) အမြစ် ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် အညွန့် အရွက် အပွင့် အသီးတို့ဖြင့် ကြီးပွား၍ ကောင်းကင်ပြင်ကို ပြည့်စေ၍ ကမ္ဘာကြီးဆုံးသည်တိုင်အောင် မျိုးစေ့ အဆက်ဆက်ဖြင့် သစ်ပင် အဆက်ဆက်ကို = သားမြေးမြစ် စသည်ဖြင့် သစ်ပင် အဆက်ဆက်ကို ဖြစ်စေလျက် တည်သည်ရှိသော် ထိုပထဝီရသ အာပေါရသဓာတ်ရည်သည် အမြစ်၌သာလျှင် အစဉ်လျှောက်၍ နံ့၏။ ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် စသည်တို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည် မဟုတ်။ ပ။ အသီး၌သာလျှင် အစဉ်လျှောက်၍ နံ့၏။ အမြစ်စသည်တို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည်မဟုတ်ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ အကြောင်းမူ သာမညအားဖြင့် အလုံးစုံသော အမြစ် ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် အညွန့် အပွင့် အသီးတို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုသို့ မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အနုသယဓာတ်တို့သည်လည်း သာမညအားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးလုံးတို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ ကိန်းဝပ်နေသောကြောင့် မည်သည့် ခန္ဓာ၌သာ ကိန်းဝပ်သည် မည်သည့် ခန္ဓာ၌ မကိန်းဝပ်ဟု မဆိုသင့် မဆို ထိုက်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉။)

ပြောင်းပြန်အဓိပ္ပါယ်သဘော — ထိုသစ်ပင်၏သာလျှင် အပွင့် အသီးစသည်တို့၌ ငြီးငွေ့ စက်ဆုပ် နိုးသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ယောက်ျားသည် သစ်ပင်၏ လေးမျက်နှာတို့၌ လိပ်ကျောက်ဆူးဟူ၍လည်း- ကောင်း၊ ငါးမာန်းစွယ်ဟူ၍လည်းကောင်း ဆရာမြတ်တို့ အဆိုရှိကြသော မဏ္ဍုက ကဏ္ဍကမည်သော အဆိပ် ရှိသော ဆူးကို ရိုက်နှက်လေရာ၏။ ထိုသို့ ရိုက်နှက်သောအခါ၌ ထိုသစ်ပင်သည် ထိုအဆိပ်၏ အတွေ့ဖြင့် တွေ့ထိအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ပထဝီရသ အာပေါရသတို့၏ ကုန်ခန်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မကြီးပွား နိုင်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်လတ်၍ တစ်ဖန် သစ်ပင်၏ သားစဉ် မြေးဆက်ဟူသော သန္တာန် အစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရာသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ခန္ဓာတို့၏ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်း၌ ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်နိုးလှသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီးသည် - ထိုယောက်ျား၏ သစ်ပင်၌ လေးဘက် လေးတန်တို့၌ အဆိပ်ကို = အဆိပ်ရှိသော ဆူးကို ယှဉ်စေသကဲ့သို့ ရိုက်နှက်သွင်းသကဲ့သို့ - မိမိ၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ သန္တတိအစဉ်၌ လေးပါးသော အရိယမဂ်တို့ကို ပွားစေခြင်း စတုမဂ္ဂဘာဝနာကို အားထုတ်၏။ ထိုသို့ အားထုတ် လတ်သော် ထိုအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ သန္တတိအစဉ်သည် ထိုလေးပါးသော အရိယ မဂ်တည်းဟူသော အဆိပ်၏ အတွေ့ကြောင့် ခပ်သိမ်းကုန်သော သံသရာဝဋ်၏ အကြောင်းရင်း ဝဋ်မူလအနုသယ ကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ပြုပြုသမျှ ကာယကံမူ မှန်သမျှ ဝစီကံမူ မှန်သမျှ မနောကံမူ မှန်သမျှသည် ပြုကာမတ္တ ကြိယာအဖြစ်၌သာ တည်နေ- တော့၏။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ် မဖြစ်တော့ ဟူလို။) ထိုသို့ပြုကာမတ္တ ကြိယာ၏ အဖြစ်မျှသို့ ကပ်ရောက်သွားသော ကာယကံ အစရှိသော အလုံးစုံသော ကံအပြားရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုအမျိုးကောင်းသား ထိုအမျိုးကောင်းသမီးသည် နောင်အခါဝယ် ဘဝသစ်၌ တစ်ဖန်မဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သွား၏။ ထိုသို့ ကပ်ရောက်- သည်ဖြစ်၍ ဘဝတစ်ပါးတည်းဟူသော ရုပ်နာမ်သန္တတိ ခန္ဓာအစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်တော့ပေ။ အကယ် စင်စစ်အားဖြင့်ကား အဆုံးစွန်သော စုတိဟူသော ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် လောင်စရာ မီးစာမရှိသော တောမီးကဲ့သို့ မီးလောင်စာသဖွယ်ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့တွင် တစ်စုံတစ်ခုသော ခန္ဓာကိုမျှ “ငါ- ငါ့ဟာ”ဟု မစွဲလမ်းသည် ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရ၏ ချုပ်ငြိမ်းရ၏။ ဤသို့လျှင် ဘူမိ၏လည်းကောင်း ဘူမိလဒ္ဓ၏ လည်းကောင်း ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၂၉-၃၃၀။)

သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ

ဆီမီးသည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်သော တစ်ခုသော ခဏ၌ လေးမျိုးသော ကိစ္စတို့ကို ပြုလုပ်၏။

- ၁။ ဆီမီးစာကို လောင်၏ = ကုန်စေ၏။
- ၂။ အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီး၏။
- ၃။ အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏။
- ၄။ ဆီဟူသော အစေးကို ကုန်စေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်သော တစ်ခုသော ခဏ၌ အရိယသစ္စာ လေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိ၏။

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း = ပရိညာဘိသမယဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။
- ၂။ သမုဒယသစ္စာကို ဆိုင်ရာကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်း = ပဟာနာဘိသမယဖြင့် ထိုသမုဒယသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။
- ၃။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော ကြွင်းသော (၇)ပါးသော သတ္တင်္ဂမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ ယင်းသို့ သဟဇာတစသော အကြောင်းပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် အတူဖြစ်သောမဂ္ဂင်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်း = ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ္ဂဘာဝနာဟုဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍သိခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးသောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၁။)

မဂ္ဂဉာဏ၌ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု သမ္မောဟံ ဝိဒ္ဓိသေန္တံ အတ္တနိပိ သမ္မောဟံ ဝိဒ္ဓိသေတိယေဝ။
(မဟာဋီ-၂-၅၀၃။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းကွယ်ကာထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးလျက် မိမိမဂ်ဉာဏ်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကိုလည်း ဖျက်ဆီးသည်သာ ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၃။)

- ၄။ နိရောဓသစ္စာဟု ဆိုအပ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း = သစ္စိကိရိယာဘိသမယဖြင့် ထိုနိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟကို ဖျက်ဆီးလျက် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။

ဤစကားရပ်များဖြင့် မည်သို့သော အနက်သဘောကို ဆိုလိုပါသနည်းဟူမူ - နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ သစ္စာလေးပါးလုံးတို့ကိုလည်း ရရှိ၏၊ သိ၏၊ မြင်၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိ၏ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဆီမီးသည် ဆီမီးစာကို လောင်၏၊ ကုန်စေ၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိ၏။ ဆီမီးသည် အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီး၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်၏။ ဆီမီးသည် အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိ-

တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသောဓမ္မဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်ကို ထင်ရှားပြ၏ ဖြစ်စေ၏။ ဆီမီးသည် ဆီဟူသော အစေးကို ကုန်စေ၏သို့ ဤအတူ ကိလေသာဟူသော အစေး၏ ကုန်ရာဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၁။)

မှီရာနိဿယရှိခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကိုပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၏ မီးစာကိုလောင်သည် နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၏ အမှိုက်မှောင်ကို လွှင့်ဖျောက်သည်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ဟူသော အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားစေခြင်း၏ အရောင်အလင်းကို ထင်ရှားပြသည်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ထိုထို အရိယမဂ်ဖြင့် အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာဟူသော အစေးကို ခန်းစေခြင်းသည် ဖြစ်ရကား နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၏ ဆီအစေးကို ခန်းစေခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဆိုအပ်၏။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၄။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်က သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌ အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် သိမြင်ခြင်း၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိမြင်ခြင်းဟု ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ပုံ နှစ်မျိုးရှိ၏။ အာရုံပြုလျက် မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်းသိခြင်းကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းဟု ခေါ်ဆို၏။ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးလျက် ကိစ္စသိဒ္ဓိ = သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးခြင်းအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓဟု ခေါ်ဆို၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်က သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော ပဋိဝေဓအားဖြင့် သိ၏။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိ၏။

အရိယမဂ်ဇာတဝယ် သစ္စာလေးပါးလုံးကို သိ၏ဟု ဆိုရာ၌ အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော် မြတ်ကြီးကိုသာ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိ၏။ အာရုံပြု၍ သိ၏။ အာရမ္မဏပဋိဝေဓတည်း။ ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးကို သိပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းပိတ်ကွယ်လျက် ထားတတ်သော မောဟအမှိုက်မှောင်ကို အကြွင်းမထား အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်၏။ ထိုသို့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဒုက္ခသစ္စာတရားကို ဒုက္ခသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ အဝိဇ္ဇာတဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကို သမုဒယသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို နိရောဓသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး မဂ္ဂသစ္စာတရားကို မဂ္ဂသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော ဤသစ္စာလေးပါးလုံးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းပိတ်ကွယ်ထားတတ်သော အဝိဇ္ဇာ မောဟတရား၏ အမြစ်ပြတ်ကင်းရှင်းသွားသောကြောင့် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကို အာရုံမပြုဘဲ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသော်လည်း ထိုကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကို သိခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီးသူ ဖြစ်လေတော့သည်။ ယင်းသို့ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီးသား ဖြစ်သည်ကိုပင် ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကိုလည်း သိ၏ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။

သတိပြုရန် — အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဟု သို့မဟုတ် သောတာပန်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါလျှင် အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်ကို ထပ်၍ဖတ်ရှုပါ။ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကိုလည်း ယခု အသီးအသီးကို ဖြိုခွဲလျက် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ကုန်စင်အောင် မသိသေးသည် ဖြစ်အံ့။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာအမည်ရသည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေပုံကိုလည်း

ပုံစံမှန် မသိသေးသည်ဖြစ်အံ့။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘုရားရှင် သတ်မှတ်ထားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အဆင့်နှင့်ကား မိုးနှင့်မြေကြီးပမာ အလွန်အလွန် အလှမ်းဝေးကွာလျက်ပင် ရှိနေသေးသည်ဟု သဘောပေါက်ပါ။ အကြောင်းမူ အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၏ မဂ်ဉာဏ်က ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟ အဝိဇ္ဇာကို အကြွင်းမဲ့ ကုန်စင်အောင် ပယ်သတ်ထားပြီး ဖြစ်သဖြင့် အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသည့် အကြောင်း-အကျိုးသင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံ ယူလိုက်တိုင်း သိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အရိယာသူတော်ကောင်းမှန်ပါက ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာကို သာမက နိရောဓသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာတို့ကိုလည်း အာရုံယူလိုက်တိုင်း သိနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ သိမှုကိုပင် အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။

ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တစ်ခုကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ကျန်သစ္စာ သုံးပါးတို့ကို တစ်နည်း သစ္စာလေးပါးလုံးကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်၏ဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်ကား အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ —

ယော ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ ဒုက္ခသမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓမ္ပိ ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒမ္ပိ ပဿတိ။ (သံ-၃-၃၈၂။)

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ သစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ (သံ-၃-၃၈၂။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော်၌ သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်မှုမှာ သစ္စာတစ်ပါးပြီးမှ သစ္စာတစ်ပါးကို ကာလခြားလျက် သိမြင်မှုမျိုးကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူသည်ကား မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်သော်ကား ဧက ပဋိဝေဓ = တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက် ထိုးထွင်း သိမြင်မှုမျိုးကိုသာလျှင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ သာဓကမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

မဂ္ဂသမဂ္ဂိဿ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခသမုဒယေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခနိရောဓေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယပေတံ ဉာဏံ။ (ဝိဘင်္ဂ-၃၄၁။ ပဋိသံ-၁၁၄။)

အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြင်အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ရှိ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ သစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယ မဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ (ဝိဘင်္ဂ-၃၄၁။ ပဋိသံ-၁၁၄။)

ဤကား အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက်သိပုံ၊ အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် နိ- ရောဓသစ္စာကို၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် ကျန်သစ္စာသုံးပါးကို တစ်နည်း သစ္စာလေးပါးလုံးကို သိပုံ၊ ပရိညာ- ဘိသမယဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို၊ သစ္စိကိရိယာဘိသမယဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို၊ ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိပုံ သဘာဝယုတ္တိ အာဂမယုတ္တိတို့တည်း။

ဥပမာ ဥပမေယျ နှီးနောချက်

၁။ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခဲ့လျှင် ထိုပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအပ်ပြီးကုန်သော ပရိညာတခန္ဓာတို့၌ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့သည် မှီတွယ်ခွင့်ကို မရရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာအမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော “ငါ-ငါဟာ” ဟု စွဲယူခြင်း၏ မှီရာနိဿယ မရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်၏။ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းသည် ယင်းသို့ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့၏ မှီရာနိဿယ မရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီမီးစာကို လောင်သည်နှင့်တူ၏၊ ကုန်စေသည်နှင့် တူ၏။

၂။ အရိယမဂ်သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်တတ် ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းသို့ ပယ်သတ်ခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်-ဉာဏ်က ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်း လွှင့်ဖျောက်ခြင်းသည် ဆီမီးက ဆန့်ကျင်ဘက် အမိုက်မှောင်ကို လွှင့်ဖျောက်သည်နှင့် တူ၏။

၃။ အရိယမဂ်ဉာဏ် = သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ကြွင်းသော သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ္ဂင် (၇)ပါးကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ယင်းသို့ ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဖြင့် အတူဖြစ်သော မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏၊ ပွားစေ၏၊ မဂ္ဂဘာဝနာတည်း။ ယင်းသို့ မဂ္ဂသစ္စာ = လောကုတ္တရာမဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော မဂ္ဂဘာဝနာကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည် အရိယမဂ်ဉာဏ် အရောင်အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေသည်မည်၏။ သို့အတွက် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားစေခြင်းသည် ဉာဏ်အရောင်အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆီမီးက အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြသည်နှင့် တူ၏။

ဉာဏာလောကပရိဗြူဟနတာယ မဂ္ဂဘာဝနာယ အာလောကဝိဒိသနသဒိသတာ = ပရိဝိဒိသနသဒိသတာ။
(မဟာဋီ-၂-၅၀၄။)

မဂ်စိတ်စေတသိက် (ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်) တို့ကြောင့် ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမက ရုပ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ယင်းရုပ်တို့တွင် ဝဏ္ဏခေါ်သော ရူပါရုံလည်း ပါဝင်၏။ ယင်း ရူပါရုံသည် ဘာသုရ = အလွန်တောက်ပ၏။ တစ်ဖန် ယင်းစိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ဥတုခေါ်သော တေဇောဓာတ်သည်လည်း ရုပ်ကလာပ်တိုင်းဝယ် ပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ် = ဥတုကြောင့်လည်း ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက် ရှိသော ဩဇဋ္ဌမကရုပ်များသည် အဇ္ဈတ္တတွင်သာမက ဗဟိဒ္ဓသို့တိုင်အောင်ပင် ပျံ့နှံ့ထွက်သွားပြန်၏။ ယင်းဥတုရ ရုပ်များတွင်လည်း ဝဏ္ဏခေါ်သော ရူပါရုံ ပါဝင်၏။ ယင်းရူပါရုံသည်လည်း ဘာသုရ = အလွန်တောက်ပသည်သာ ဖြစ်သည်။ အကျိုးဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့၏အရောင်အလင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဉာဏ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဉာဏ်၌ အရောင်ရှိသကဲ့သို့ တဒ္ဓမ္မုပစာရ ဖလူပစာရအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟု မှတ်ပါ။

၄။ ကိလေသာဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်၏ ကုန်ရာကုန်ကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီအစေးကို ကုန်စေသည်နှင့် တူ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဖြင့် အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်က ကုန်စေခြင်း ခန်းစေခြင်းသည် ဖြစ်ရကား နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီအစေးကို ကုန်စေခြင်း ခန်းစေခြင်းနှင့်တူသည်ဟု ဆိုအပ်၏။

ပလ္လပစာရဇနာကား — အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကား နိရောဓသစ္စာတည်း။ အရိယမဂ်-ဉာဏ်၏ အာရုံအကြောင်းတရားတည်း။ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား အာရမ္မဏိက အကျိုးတရားတည်း။ ကိလေသာကို ကုန်ခန်းစေခြင်းမှာ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကသာ ကုန်ခန်းစေခြင်း ဖြစ်၏။ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ကုန်ခန်းစေခြင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးအပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာနိဗ္ဗာန်က ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ကုန်ခန်းစေသည်ဟု အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသော ဖလ္လပစာရဇနာကားဟု မှတ်ပါ။

[ဤ - သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ အပိုင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ - ၃၃၁-၃၃၂။ မဟာဋီကာ ဒုတိယတွဲ - ၅၀၃-၅၀၄တွဲမှ လိုရင်းကို ထုတ်နုတ်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

သစ္စာအနက် (၁၆) ချက်

ကထံ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။

၁။ **ဒုက္ခဿ** ပိဠနဋ္ဌော၊ သင်္ခတဋ္ဌော၊ သန္တာပဋ္ဌော၊ ဝိပရိဏာမဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၂။ **သမုဒယဿ** အာယုဟနဋ္ဌော၊ နိဒါနဋ္ဌော၊ သံယောဂဋ္ဌော၊ ပလိဗောဓဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၃။ **နိရောဓဿ** နိဿရဏဋ္ဌော၊ ဝိဝေကဋ္ဌော၊ အသင်္ခတဋ္ဌော၊ အမတဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၄။ **မဂ္ဂဿ** နိယျာနဋ္ဌော၊ ဟေတုဋ္ဌော၊ ဒဿနဋ္ဌော၊ အဓိပတေယုဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

ဣမေဟိ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကသင်္ဂဟိတာနိ။ ယံ ဧကသင်္ဂဟိတံ တံ ဧကတ္ထံ။ ယံ ဧကတ္ထံ၊ တံ ဧကေန ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဇာတိတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိတိ။

(ပဋိသံ-၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၂။)

အဘယ်သို့လျှင် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။ (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသောဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဒုက္ခသစ္စာအနက် (၄) ချက်

ပိဋ္ဌနဋ္ဌ — ဒုက္ခဒုက္ခတာ တံနိမိတ္တတာဟိ အနိဋ္ဌတာ ပိဋ္ဌနဋ္ဌော။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

၁။ **ပိဋ္ဌနဋ္ဌ** — ဒေါသမူဒွေး၌ ယှဉ်သော စေတသိကဒေါမနဿဝေဒနာဟူသော စိတ်ဆင်းရဲရသည့် ခံစားချက်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာဟူသော ကိုယ်ဆင်းရဲရသည့် ခံစားချက် — ဤခံစားချက် = ဝေဒနာ နှစ်မျိုးတို့ကား သဘာဝအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲ မပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော တရားမှန်သမျှသည် ဒုက္ခချည်း အမည်ရနိုင်သောကြောင့် အမည်နာမ အားဖြင့်လည်းကောင်း အစစ်အမှန် ဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့် အမှန်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဒုက္ခဒုက္ခတာ မည်၏။ ထိုဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားဟူသမျှသည် တံနိမိတ္တတာ မည်၏။ တရားကိုယ်မှာ သုခဝေဒနာ ဥပေက္ခာ

ဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရားစုတို့တည်း။ သုခဝေဒနာသည် တည်ခိုက် သုခဖြစ်သော်လည်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသွားပါက ဒုက္ခပင် ဖြစ်ရ၏။ ဆင်းရဲရ၏။ သို့အတွက် အရှည်မတည်ဘဲ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး သွားခြင်းသည် သို့မဟုတ် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသွားတတ်သော သုခဝေဒနာသည် ထိုဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ တံနိမိတ္တတာတည်း။ (သုခါ ဝေဒနာ ဌိတိ သုခါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ - မ-၁-၃၇၇။) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲ မပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသောကြောင့် သင်္ခါရဒုက္ခ မည်၏။ ယင်းသင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားစုသည်လည်း ကာယိကဒုက္ခ စေတသိကဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခအမျိုးမျိုးဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းပင် ဖြစ်၏။ တံနိမိတ္တတာတည်း။ ဝိပုလ္လာသမကင်းသေးသူတို့အဖို့ ဖြစ်ပေါ်နေကြရသော ကာယိကဒုက္ခ စေတသိက ဒုက္ခ မှန်သမျှသည် ယင်းတေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ပင် ဖြစ်ကြရ၏။ ထိုကြောင့် ယင်းတေ- ဘူမက သင်္ခါရတရားစုသည် = ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် ဒုက္ခဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း တံနိမိတ္တတာတည်း။ ထိုကြောင့် ဒုက္ခဒုက္ခ အမည်ရသော ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ အမည် ရသော သုခဝေဒနာ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌ တရားစုသာ ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးမျိုးတို့ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရခြင်း သဘောရှိသော = ပိဋနဋ္ဌ သဘောရှိသော တရားစုသာ ဖြစ်သည်။

တထာ ပိဋနံ ပန မဂ္ဂဖလာနမ္ပိ အတ္ထိ။ တသ္မာ ဧတေ ဓမ္မာ ဒုက္ခသစ္စပရိယာပန္နတ္ထေန သင်္ခါရဒုက္ခံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၈၈။)

ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယ ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့်အတွက် သင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ် = မဂ်စိတ်စေတသိက်၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် = ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည်လည်း ထိုဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋနသဘော ရှိသောကြောင့် မုချ မဟုတ် ပရိယာယ်အားဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၌ ပါဝင်ရကား သင်္ခါရဒုက္ခမည်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၈၈။)

ပုဂ္ဂလဟိသနံ ဝါ ပိဋနံ။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

ပိဋနုဇ္ဈော တံသမဂီနော သတ္တဿ ဟိသနံ အဝိပ္ပုရိကတာကရဏံ။ (မဟာဋီ-၁-၂၇၇။)

တစ်နည်း — ဒုက္ခဖြစ်သောအခါ ခန္ဓာအစဉ်၏ မစည်ပင်ခြင်း ညှိုးနွမ်းခြင်းသည် ဒုက္ခက ထိုဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းတည်း။ ထိုသို့ ဒုက္ခက ညှဉ်းဆဲထားသော- ကြောင့်ပင် ဆင်းရဲသူတို့သည် အသက်ပင်ငယ်ငြားသော်လည်း မရွှင်လန်းဘဲ ညှိုးညှိုးနွမ်းနွမ်း ဖြစ်ကြရလေသည်။ လိုရင်းအချုပ်ကား ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးမျိုး၏ လိုချင်စရာ မကောင်းလောက်- အောင် အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကား ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး၏ ပိဋနဋ္ဌသဘောတည်းဟု မှတ်ပါ။

ထို ပိဋနဋ္ဌဒုက္ခ၏ အမြင့်မားဆုံးသော နယ်မြေကား အပါယ် လေးဘုံတည်း။ ထိုတွင်လည်း ငရဲဘုံကား ထိပ်ဆုံးက တည်နေပေ၏။ သုဂတိဘုံတို့၌လည်း ထိုပိဋနဋ္ဌဒုက္ခ၏ ဒဏ်ချက်မှာ ပြင်းထန်သည်သာဖြစ်ပေသည်။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့်ကား သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရနေသည်သာ ဖြစ်ကြသည်။

၂။ **သင်္ခိတဋ္ဌ** — ယင်းဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ အာဟာရ ဖဿစသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီမံပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ဖြစ်ပေါ်လာရသော သဘောတရားတို့တည်း။ ယင်းသို့ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခိတ ရုပ်နာမ်တရားစု၏ အကြောင်းတရားတို့က အညီအညွတ် ပေါင်းစု၍ အတူတကွဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောသည် **သင်္ခိတဋ္ဌ** သဘောတည်း။

ယင်းသို့ ပြုစီမံရခြင်းသည်လည်း ဒုက္ခသာတည်း။ အပါယ်ရောက်ကြောင်း အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာ၌ပင်လျှင် ကိုယ်ဆင်းရဲရမှု စိတ်ဆင်းရဲရမှု စသည့် ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခဒဏ်ချက်တို့က ဝိုင်းရံကာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်လျက်ပင် ရှိ၏။ ရိုးရိုးသာမန်သာဝကများကို မဆိုထားဘိ အလောင်းတော်ကြီးများပင်သော်မှလည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးကို ရရှိရေးအတွက် တာဝုလျက် ပါရမီတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးရာ၌ အသက်ကို စွန့်ရ၏။ အင်္ဂါခြေလက်ကို စွန့်ရ၏။ သားကို စွန့်ရ၏။ သမီးကို စွန့်ရ၏။ ဇနီးမယားကို စွန့်ရ၏။ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို စွန့်ရ၏။ ထီးနန်းကို စွန့်ရ၏။ သင်္ခိတဒုက္ခဒဏ်ချက်၏ ကြီးမားပုံတည်း။ ဒါနသည် သူဌေးတစ်ဦးကို တစ်နေ့တာ အတွင်း၌ပင် သူဆင်းရဲ ဖြစ်စေနိုင်၏။ သီလဟူသည်မှာလည်း ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ ဖြည့်ကျင့်ရသောသဘော ရှိ၏။ သမထ ဝိပဿနာတို့ကို အားထုတ်ရာ၌လည်း အပြင်းအထန် ကြိုးပမ်းရသဖြင့် သင်္ခိတဒဏ်ချက်ကား ကြီးမားလှသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဘဝတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ထိုထို ဘုံဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ရခြင်းဟူသမျှသည် သင်္ခိတဒုက္ခသဘောချည်းသာတည်း။

၃။ **သန္တာပဋ္ဌ** — ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခိတတရားစု၏ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဒုက္ခဒုက္ခတာ၊ တံနိမိတ္တတာ = တကယ်ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ထိုကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်ခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်ခြင်း အနက်သဘောသည် **သန္တာပဋ္ဌ**သဘောတည်း။ တစ်နည်း - ကိလေသာတည်းဟူသော ပူလောင်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော အပူဓာတ်နှင့် ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော တရားစု၏ ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ နေရခြင်းသဘောသည် **သန္တာပဋ္ဌ** သဘောတည်း။ တစ်နည်း - ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်သော သင်္ခိတတရားစုသည် မိမိ၏ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ဆင်းရဲနာကျင်ခြင်းသဘောကို ဆောင်ထားနိုင်သော ထက်မြက်သော သဘောရှိ၏။ ဤသို့ မိမိသဘောအားဖြင့်ပင် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သည် **သန္တာပဋ္ဌ** - ပြင်းစွာပူလောင်ခြင်း သဘောပင်ဖြစ်သည်။

သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာစက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ကာ လင်းလင်းမြင်သိပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖို့ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုတို့၏ ယင်းသန္တာပဋ္ဌသဘောကို ရှင်းရှင်းကြီး ထင်းထင်းကြီး တွေ့မြင်နေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၄။ **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ** — ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းဇာတိ အမည်ရသော ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ အိုခြင်းဇရာတရား၊ တစ်ဘဝတစ်ခါ သေကျေပျက်စီးရခြင်း မရဏတရားဟူသော နှစ်မျိုးသောအပြားအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်း သဘောတရားသည် **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ**သဘောတည်း။ ဤကား သမုတိသစ္စာတည်း။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် - ကား ဥပါဒ်အနေအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာသော ခန္ဓာငါးပါးကား ဒုက္ခသစ္စာတရားစုတည်း။ ယင်း ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်အနေဖြင့်သာ အမြဲတမ်း တည်မနေဘဲ တည်ခြင်းငှိဟူသော ဇရာ၊ ပျက်ခြင်းဘင်ဟူသော မရဏ - ဤနှစ်မျိုးသော အပြားအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်း သဘောတရားသည် **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ**သဘောတည်း။

မှတ်သားထားရန် ထူးခြားချက်

ဒုက္ခသစ္စာအတွက် သဘောအနက် (၄)ချက်ရှိရာဝယ် ပိဋကနိဗ္ဗာန်အနက်သည် အခြားသစ္စာတို့ကို မထောက်ရဘဲ မိမိဒုက္ခသစ္စာ၏ သဘောရင်းအတိုင်း ထင်ရှားသော အနက်သဘောတည်း။ သင်္ခတန္တသည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပြုစီမံတတ်သော သမုဒယသစ္စာကို ထောက်၍ “ဒုက္ခသစ္စာဟူသမျှသည် တဏှာသမုဒယသစ္စာက ပြုစီမံအပ်သော သင်္ခတ တရားချည်းပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။ သန္တာပဋ္ဌသည် အမတဓာတ် အမြိုက်ရေစင်၏ သန္တိသုခ အငြိမ်းဓာတ် အရသာကို သောက်သုံးနေရသော အေးမြသော မဂ္ဂသစ္စာကို ထောက်၍ “ဖြစ်-ပျက်နေသော သို့မဟုတ် ပျက်နေသော သင်္ခတဒုက္ခသစ္စာတရား မှန်သမျှသည် မဂ်ကဲ့သို့ မအေးမြဘဲ အမှန်ပူသော ဒုက္ခပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။ (ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အသင်္ခတနယ်၏ အေးမြပုံကို ထောက်ဆ၍ သင်္ခတနယ်၏ ပူလောင်ပုံကို သိလာနိုင်သည် ဟူလိုသည်။) ဗိပရိကာမဋ္ဌ အနက်သဘောသည် မဖောက်ပြန်သော နိရောဓနိဗ္ဗာန်ကို ထောက်၍ (= မဖြစ် မပျက်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို ထောက်၍) “ဒုက္ခသစ္စာ သင်္ခတတရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ မဖောက်မပြန် မဟုတ်ဘဲ = မဖြစ် မပျက်သည့် ဓာတ်သဘာဝမဟုတ်ဘဲ ဇရာအားဖြင့်လည်းကောင်း မရဏအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော = ဖြစ်-ပျက်နေသော ဒုက္ခတွေပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

ဒုက္ခသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏။ မမှန်ကန် မဟုတ်ကုန်၊ မချွတ်ယွင်းကုန်၊ ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့သည် ပိဋကစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာမည်ပေသည်။

သမုဒယသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ အာယုဟနဋ္ဌ — ထိုထိုဘဝ ထိုထိုအာရုံတို့၌ အလွန်နှစ်သက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခအစုကို ပြုခြင်းသည် ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်းသည် = ဒုက္ခအစုကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းသည် အာယုဟန မည်၏။ တစ်နည်း - ဒုက္ခသစ္စာတရားစုသည် သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် အာယ မည်၏။ ထို အာယမည်သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောတရားသည် အာယုဟန မည်၏။ ဤအာယုဟန အနက်သဘောတရားသည် သမုဒယသစ္စာ၏ မိမိသဘောအားဖြင့် မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတည်း။ (အခြားအခြားသော သစ္စာတို့ကို ထောက်၍ ရရှိသော အနက်သဘော မဟုတ် ဟူလိုသည်။)

၂။ နိဒါနဋ္ဌ — ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို အပ်နှင်းတတ် အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် နိဒါန မည်၏။ “ထိုဒုက္ခဟူသည် ဤဟာတည်း”ဟု လက်ခံစေသကဲ့သို့ အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဒုက္ခကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ပါမှ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ဤနိဒါန အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ စသည်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်သောအခါ ဤနိဒါနဋ္ဌ အနက်သဘောသည် ထင်ရှားနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။

၃။ သံယောဂဋ္ဌ — သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ယှဉ်တွယ်စေခြင်း မကွာနိုင်အောင် ကပ်ထားခြင်း သဘောသည် သံယောဂဋ္ဌ မည်၏။ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ မလွတ်ရအောင် ဖွဲ့နှောင်ထားခြင်း အနက်

သဘောတည်း။ သမုဒယသစ္စာ၏ ဤသံယောဂဌ အနက်သဘောတရားသည် သံသရာ၌ မယှဉ်သော နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာ၏။ ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်တို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်မှုကို သံသရာဟု ခေါ်၏။ ဖြစ်-ပျက်နေသော ပျက်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားစုတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သံသရာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သင်္ခတတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုနေရာမှ မဖြစ်-မပျက်သည့် ပျက်ခြင်းသဘောတရား မရှိသည့် အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုမိသွား၏။ ထိုအသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကား ဖြစ်မှု-ပျက်မှု မရှိသဖြင့် ဖြစ်-ပျက် သင်္ခတသံသရာနှင့် မယှဉ်သော တရားဖြစ်၏။ ယင်းသံသရာနှင့် မယှဉ်သော အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် သံသရာ၌ ယှဉ်စေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာရှိသော သမုဒယသစ္စာ၏ သံယောဂဌအနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာသည် ဟူလိုသည်။ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရား ထင်ရှား ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားရှိပုံ ထင်ရှား ဖြစ်နေပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို လည်းကောင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိအောင် ရှုမြင်ထားပြီးဖြစ်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် အဖို့ နိရောဓသစ္စာကို အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ ထိုသမုဒယသစ္စာ၏ ဒုက္ခသစ္စာတရား တွေကို ထပ်ကာထပ်ကာ အဆက်မပြတ် ယှဉ်စေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း သံယောဂဌ အနက်သဘောမှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်ပြီးသာ ဖြစ်နေပေသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

၄။ ပလိဗောဓဋ္ဌ — သံသရာမှ ထွက်မြောက်သွားကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားကို နှောင့်ယှက်တားမြစ်ခြင်း မြစ်တားဟန့်ဆီးခြင်း အနက်သဘောသည် သမုဒယသစ္စာ၏ ပလိဗောဓဋ္ဌ အနက်သဘောတည်း။ ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားတို့၏ ချုပ်ဆုံးရာ ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့၏ မရှိရာဖြစ်သည့် မဖြစ်မပျက်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓ = အာရုံမျက်မှောက် တိုက်ရိုက်ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်က မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းဖြစ်သည့် ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့မှ လွတ်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး မဂ္ဂသစ္စာတရားကိုလည်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓ = မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သတ်သော သဘောအားဖြင့် ထိုးထွင်း သိခြင်းကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ပျက်သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိမြင် ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို တားမြစ်ခြင်း အခြင်းအရာကိုလည်း ဉာဏ်သက်ဝင်ပြီး ဖြစ်သွားသည်။ မဂ္ဂသစ္စာကား သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သမုဒယသစ္စာကား သံသရာ၌ လည်ပတ်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ မထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို သိမြင်သောအခါ သမုဒယသစ္စာသည် သံသရာမှ မထွက်မြောက်အောင် သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို တားမြစ်နှောင့်ယှက်နေသော တရားဟု သိမြင်လာရသည် ဟူလို။

သမုဒယသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏၊ မမှန်မဟုတ်ကုန် မချွတ်ယွင်းကုန်၊ အာယူဟနစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထိုကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

နိရောဓသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ နိဿရဏဋ္ဌ — ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံသည် အရိယာတို့၏ သန္တာန်၌ ရရှိလတ်သော် = အရိယာတို့၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဖြစ်ပွားသွားသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် သိမြင်လတ်သော် ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ရသော အရိယာတို့သည်

သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြရကုန်၏။ ထိုသို့ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် **နိဿရဏ** မည်၏။ တစ်နည်း —

- ၁။ ကာမူပမိဟူသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရား၊
- ၂။ ခန္ဓူပမိဟူသော ခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၃။ ကိလေသူပမိဟူသော ကိလေသာ ဆယ်ပါး၊
- ၄။ အဘိသင်္ခါရူပမိဟူသော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရကံတရား —

ဤအလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့၏ စွန့်လွှတ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် အလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပဓိအားလုံးတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ မရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော မိမိသည်ပင် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်၏။ သင်္ခတတရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ ထိုကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် **နိဿရဏ** မည်၏။

တစ်နည်း — အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အာရမ္မဏိက = အာရုံပြုတတ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ကိလေသာတို့ကို အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်လိုက်၏။ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ကိလေသာ အဖော်ရရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်သော ကံတရားတို့သည်လည်း အကျိုးပေးခွင့်ကို မရကြတော့ပေ။ ကံ-ကိလေသာတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရမည့် ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခတတရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ခွင့်ကို မရကြတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဥပဓိအားလုံးတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ ထို့ကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ ယင်းသို့ ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **နိဿရဏန္တ** အနက်သဘောတရားပင် ဖြစ်သည်။

နိဿရန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာ၊ သယမေဝ ဝါ နိဿဋ္ဌံ ဝိသံယုတ္တံ သဗ္ဗသင်္ခတေဟိ သဗ္ဗူပမိပဋိနိဿဂ္ဂဘာဝတောတိ **နိဿရဏံ**။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

နိရောဓဿ **နိဿရဏန္တော** သဗ္ဗူပမိနံ ပဋိနိဿဂ္ဂသဘာဝတ္တာ တတော ဝိနိဿဋ္ဌတာ၊ တန္တိဿရဏ-နိမိတ္တတာ ဝါ။ (မဟာဋီ-၁-၂၅၇။)

ထိုနိရောဓသစ္စာ၏ ဤနိဿရဏဌ = နိဿရဏ အနက်သဘောသည် မိမိ၏ထင်ရှားရှိခြင်း အနက်သဘော အားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတည်း။ (အခြားသော သစ္စာတို့ကို ထောက်ဆ၍ သိရှိရသော အနက်သဘောတရား မဟုတ် ဟုလိုသည်။)

၂။ **ဝိဝေကဌ** တဏှာ သမုဒယမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **ဝိဝေကဌ** အနက်သဘော မည်၏။ တဏှာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် တဏှာဟူသော အဖန်သဟာယ်ကို ရရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော ကံသည်လည်း ကင်းဆိတ်သွား၏။ ကံ-ကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ကံကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ရမည့် ဝိပါကဝဋ် သင်္ခတတရားတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်တော့သည်သာ ဖြစ်၏။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် မယှဉ်မနှော သင်္ခါရတရားတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း သဘောသည်လည်း နိရောဓသစ္စာ၏ **ဝိဝေကဌ** အနက်သဘောပင် မည်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် တဏှာ၏ ကုန်ကြောင်း သင်္ခတတရား၏ ကုန်ကြောင်း ဖြစ်ရကား သမုဒယတဏှာမှ ကင်းဆိတ်၏။ ဖြစ်-ပျက်သင်္ခတတရားမှ ကင်းဆိတ်၏။ ထို့ကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏ ဝိဝေကဌ အနက်သဘောသည်

ဝိဝေက မဟုတ်သော သမုဒယကို ဝိဝေက မဟုတ်သော သင်္ခတကို အသမ္မောဟပဋိဝေဒအားဖြင့် အရိယမဂ်က သိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာရသော နိရောဓသစ္စာ၏ အနက်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

၃။ အသင်္ခတဋ္ဌ — အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ စသော တစ်စုံတစ်ခုသော မည်သည့် အကြောင်း တရားသော်မှ မပြုပြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **အသင်္ခတဋ္ဌ** အနက် သဘော မည်၏။ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို သိရကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရား သော်မှ အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော သပ္ပစ္စယတရားသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားတို့က ပြုပြင် ပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော သင်္ခတတရားသာ ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်တရားသော်မှလည်း သပ္ပစ္စယသဘော သင်္ခတ သဘောမှ မကင်းနိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ အရိယမဂ်တရား၏ သင်္ခတဖြစ်ပုံကို မြင်ရခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတအနက်သည် ထင်ရှားလာရသော အနက်တစ်ပါး ဖြစ်၏။ မဂ္ဂသစ္စာ၏ သင်္ခတဖြစ်ပုံကို ထောက်ဆ၍ နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတဖြစ်ပုံသည် ထင်ရှားလာရသည် ဟူလို။

၄။ အမတဋ္ဌ — နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် မြို့သော နိစ္စသဘောရှိသောကြောင့်၊ တစ်နည်း သတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း မရှိခြင်း၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့် မအို မသေ အမတ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောသည် မပျက်သောသဘောသည် ပျက်ခြင်းမရှိသော သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **အမတဋ္ဌ** အနက် သဘော မည်၏။

မရဏသဘောရှိသည့်အတွက် ပျက်၍ ပျက်၍ နေရသော သင်္ခတဒုက္ခသစ္စာတရားကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် မရဏသဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်၏ အမတဋ္ဌ အနက်သဘောသည်လည်း ထင်ရှား လာရပြန်ပေသည်။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ ရှုနေသော သင်္ခတတရားတို့ကား အပျက်နယ် ဖြစ်ကြ၏။ မရဏနယ် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအပျက်နယ်၏ အဆုံးတွင် (= သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင်) အရိယမဂ်ဉာဏ်၌ ထင်ရှားပေါ်လာသော အသင်္ခတဓာတ်ကား မပျက်နယ် ဖြစ်၏။ မသေရာ အမတနယ် ဖြစ်၏။ သင်္ခတ၏ မရဏသဘောကို ထောက်ဆ၍ အသင်္ခတ၏ အမတသဘောသည် ထင်ရှားလာရပြန်သည် ဟူလို။

နိရောဓသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကန်၏၊ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ် ယွင်းကုန်၊ နိဿရဏစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

တစ်နည်း - နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် သမုဒယတဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယတဏှာမှ ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘော **ဝိဝေကဋ္ဌ**လည်း မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်း မရှိ- သော အပ္ပစ္စယသဘော **အသင်္ခတဋ္ဌ**လည်း မည်၏။ မပျက်စီးသော ပျက်စီးခြင်းသဘော မရှိသော **အမတဋ္ဌ**- လည်း မည်၏။ (မူလဋီ-၂-၅၀။)

မဂ္ဂသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ နိယျာနဋ္ဌ — မဂ္ဂသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော သည် **နိယျာနဋ္ဌ** မည်၏။ ဤ နိယျာနဋ္ဌသဘောသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားသော အခြင်း အရာတည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ဖြင့် သင်္ခတတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပ- သနာ ရှုနေရာမှ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်က မပျက်သည့် အသင်္ခတ

ဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လှမ်း၍ အာရုံယူလိုက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သင်္ခတအပျက်နယ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ပေသည်။ **နိယျာနဋ္ဌသဘောတည်း။** အရိယမဂ်ဉာဏ်က ပျက်ခြင်းကင်းသည့် အသင်္ခတဓာတ်ကို အာရုံလှမ်းယူလိုက်သောအခါ အသင်္ခတဓာတ်၏ အအေးရှိန် သန္တိသုခဓာတ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိန်းဝပ်ရာ ဖြစ်ပေါ်ရာ သတ္တဝါ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်နေသော အနုသယဓာတ်မီးတို့သည် အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းအေးသွားကြကုန်၏။ ကိလေသာ ကုန်သဖြင့် ကံများသည်လည်း အဆင့်ဆင့် ကုန်သွားကြရာ ကံ-ကိလေသာကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ရမည့် ဝိပါကခန္ဓာအစဉ်တို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ အဆင့်ဆင့် လွတ်မြောက်သွားခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်သာ ရရှိလာသော အကျိုးတရားဖြစ်ရကား အရိယမဂ်တရားသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း **နိယျာနတရား** ဖြစ်ရပေသည်။

ဤနိယျာနဋ္ဌ သဘောတရားသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားလာသော အခြင်းအရာ ဖြစ်ပေသည်။

၂။ **ဟောတုဋ္ဌ = ဟောတုဋ္ဌ** — နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **ဟောတုဋ္ဌ** အနက်သဘော မည်၏။

တတ္ထ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒဝသေန နိဗ္ဗာနာဓိဂမောဝ နိဗ္ဗာနနိမိတ္တတာ **ဟောတုဋ္ဌော**။ (မူလဋီ-၂-၅၀-၅၁။)

ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒဝသေနာတိ သမုဒယပ္ပဟာနဝသေန။ (အနုဋီ-၂-၆၁။)

ဟောတုအတ္ထော နိဗ္ဗာနဿ သမ္မာပကာဘာဝေါ။ (မဟာဋီ-၁-၂၅၇။)

အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပါမှ ယင်း အရိယမဂ်တရားက မိမိအရိယမဂ်ကို ကန့်ကွက်နှောင့်ယှက်တတ်သော သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော အနုသယ ကိလေသာများကို အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ အနုသယကိလေသာများ၏ အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ကုန်သွားခြင်းကား ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရခြင်းပင်တည်း။ သုဉ္စပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို ရရှိခြင်းတည်း။ ကိလေသာများသည် အဆင့်ဆင့်ကုန်သွားကြသဖြင့် ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော ကံတို့သည်လည်း ကိလေသာအဖော်သဟာယ်ကို မရရှိသဖြင့် အကျိုးပေးနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြရပြန်၏။ ကံ-ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ကြရမည့် ဝိပါကခန္ဓာတို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ နောက်ဆုံး အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ကိလေသာများသည် အကြွင်းမဲ့ ကုန်သွားကြ၏။ ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခြင်းကြောင့် ထိုရဟန္တာ အရှင်မြတ်၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း နောင်တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရခြင်းတည်း။ အနုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းတည်း။ ထိုသို့ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ သုဉ္စပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ် အနုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်တို့ကို ရရှိခြင်းသည် အရိယမဂ်တရားကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကား မဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း **ဟောတု** ဖြစ်ရပေသည်။

ဤသို့လျှင် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟောတုဋ္ဌသဘော ထင်ရှားရခြင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ထောက်ဆ၍ ထင်ရှားလာရခြင်း ဖြစ်သည်။ သမုဒယသစ္စာ တဏှာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် ဤတဏှာသည် ဒုက္ခသစ္စာ၏သာ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်း မဟုတ်၊ မဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော ဤမဂ္ဂ (၈)ပါးသည်သာလျှင်

နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်၏ဟု ဤသို့လျှင် သမုဒယသစ္စာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဟေတုဌ = ဟေတွဌ အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာရပေသည်။

၃။ ဒဿနဌ — မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဂ္ဂသစ္စာ၏ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော ပညာလျှင် ပဓာန = ပြဇာန်းခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း - သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း စင်စစ် သိမ်မွေ့သော အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း အနက်သဘောတရားသည် မဂ္ဂ သစ္စာ၏ **ဒဿနဌ**သဘော မည်၏။ အလွန်သိမ်မွေ့ နက်နဲသော နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို တကယ် မြင်စွမ်းနိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုနိရောဓသစ္စာကို မြင်ရခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဌ သဘောသည် ထင်ရှားလာရပေသည်။ (မြင်အပ်သောတရားကို မြင်ခြင်းကြောင့် မြင်တတ်သော တရားသည် မြင်အပ်သော တရားကြောင့် ထင်ရှားလာရသည်ဟူပေ။)

၄။ အနိပတေယျဌ — သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်း၊ ကိလေသာ ဒုက္ခအပူကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **အနိပတေယျဌ**သဘော မည်၏။

စတုတ္ထနည်းအရ မဂ်စိတ္တပြုဒ်သည် ပထမဈာန်ကမဂ်စိတ္တပြုဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၇), ဒုတိယ ဈာန်ကမဂ်စိတ္တပြုဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၅), တတိယဈာန်ကမဂ်စိတ္တပြုဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄), စတုတ္ထဈာန်ကမဂ်စိတ္တပြုဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄) — အသီးအသီး ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ္တပြုဒ် = မဂ်စိတ်စေတသိက်တို့တွင် ပါဝင်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် မဂ္ဂသစ္စာဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။ ယင်း မဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ကိလေသာ ဒုက္ခတို့၏ လွန်စွာပူလောင်ခြင်းကို ငြိမ်းစေရာ၌လည်းကောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ကို ပြုနိုင်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအကြီးအကဲ၏အဖြစ်သည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **အနိပတေယျဌ** အနက်သဘော မည်၏။

တစ်နည်း — မဂ္ဂါဓိပတိနော ဓမ္မာ-ဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် မဂ္ဂင်တရားတို့သည် အခြား ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမဂ္ဂင်တရားတို့၏ ထိုအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည် **အနိပတေယျဌ** အနက် သဘော မည်၏။

များစွာသောရောဂါတို့၏ အနှိပ်စက်ကို ခံ၍နေရသော လူဆင်းရဲကို မြင်ရခြင်းကြောင့် ရောဂါကင်းစင်သော ရာထူးရှင်၏ မြင့်မြတ်ပုံသည် ထင်ရှားသကဲ့သို့ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို မြင်ရခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အစိုးတရ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားလာရပေသည်။

မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏၊ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ် ယွင်းကုန်၊ နိယျာနဌစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

ဤ (၁၆)မျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး တို့သည် တစ်ခုတည်းသော သဘောအားဖြင့်သာလျှင် ပေါင်း၍ ယူအပ်ကုန်၏။ အကြင် (၁၆)မျိုးသော အနက် သဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဖောက်မပြန် မှန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့် ပေါင်း၍ ယူအပ်၏။ ထိုပေါင်း၍ ယူအပ်သော (၁၆)ပါးသော သဘောသည် သစ္စာလေးပါးတို့၏ တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကတ္ထ

သဘော မည်၏။ အကြင်ဧကတ္တသဘောသည် ရှိ၏။ ထိုဧကတ္တသဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ ထို့ကြောင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် တစ်ခုတည်းသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

[ဤသစ္စာအနက် (၁၆)ချက်တို့ကို ပဋိသံ-၂၉၆။ အဘိ-၄-၂-၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၂။ မူလဋီ-၂-၅၀-၅၁။ မဟာဋီ-၁-၂၅၇ - တို့မှ ထုတ်နုတ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

ကေပဋိဝေဓဿန — အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တစ်ခုကိုသာ အာရုံပြုသော်လည်း ဗုဒ္ဓသစ္စာစသည်တို့၌ မှန်သည်၏အဖြစ် မဖောက်ပြန်သည်၏အဖြစ် ဟုတ်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် မှန်သော သစ္စဌ = သစ္စာအနက်သဘောသည် ဖြစ်၏။ ထိုဟုတ်မှန်သော သစ္စဌသဘောကို ထိုသစ္စဌသဘောကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို ဖျက်ဆီးသဖြင့် အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်း၍ သိသည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြုသည်ဖြစ်၍သာလျှင် သိ၏။ (သစ္စာအနက်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း ထားသည့် မောဟကို ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သဖြင့် ထိုသစ္စာအနက်တို့ကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိပြီးသာဖြစ်သည် ဟူလို။) ထိုသို့ မျက်မှောက်ပြု၍ ထိုးထွင်းသိမှု ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်ပိုင်း ကာလတို့၌လည်း သစ္စာအနက် (၁၆)ချက်တို့သည် အရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝ၌ လက်ဝါးပေါ်၌ တင်ထားအပ်သော အညစ်အကြေးကင်းသော ပတ္တမြားကဲ့သို့ တစ်နည်း လက်ထက်ဥချွန် ဆုတ်ပစ်ရှစ်ရှားကဲ့သို့ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထင်လာသည်သာ ဖြစ်ကုန်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၅။)

စောဒနာပ္ပယ် အချက်များ

ဗုဒ္ဓ သမုဒယစသည်တို့၏ ပိဋန သင်္ခတစသည့် အနက်သဘောတို့မှ တစ်ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော ရောဂါနှင့် တူသည်၏အဖြစ် အိုင်းအမာနှင့် တူသည်၏အဖြစ် အစရှိကုန်သော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတို့သည် ရှိပါကုန်လျက် အဘယ်ကြောင့် လေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတို့ကိုသာလျှင် ဟောကြားတော် မူအပ်ပါကုန် သနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

အခြားသစ္စာတစ်ပါးကို မြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားလာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လေးမျိုးတို့ကိုသာလျှင် ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သည်။ မှန်ပေသည်။ —

တတ္ထ ကတမံ ဒုက္ခေ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခံ အာရဗ္ဗ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ ပဇာနနာ။ (ဝိဘင်္ဂ-၃၄၁။ ပဋိသံ-၁၁၄။)

ထိုတွင် ဒုက္ခသစ္စာ၌ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် အဘယ်နည်း၊ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြင်ပညာသည် အကြင် ကွဲကွဲပြားပြား သိခြင်းသည် ရှိ၏။ (ဝိဘင်္ဂ-၃၄၁။ ပဋိသံ-၁၁၄။)

ဤသို့စသောနည်းဖြင့် တစ်ပါး တစ်ပါးသော သစ္စာကို အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သစ္စဉာဏ်ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ယော ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ သမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ။ (သံ-၃-၃၈၂။)

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ရဟန်းသည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်၏။ ထိုရဟန်းသည် သမုဒယသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ (သံ-၃-၃၈၂။)

ဤသို့စသော နည်းဖြင့် တစ်ခုသော သစ္စာကို အာရုံပြု၍ ကြွင်းသော သစ္စာသုံးပါးတို့၌လည်း သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း သစ္စဉာဏ်ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒေသနာတော်တို့တွင် သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မြင်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ထိုသိမှုကိစ္စ ပြီးစီးသော အားဖြင့် မြင်ခြင်းကို မသုံးသပ်မှု၍ သစ္စာတစ်ပါးတစ်ပါးစီကို မြင်ခြင်းကိုသာလျှင် သုံးသပ်လျက် အဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၅။)

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒေသနာတော်တို့တွင် အကြင်အခါ၌ တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာကို အာရုံပြု၏။ ထိုအခါ၌ သမုဒယသစ္စာကို သိမြင်ခြင်းကြောင့် ရှေးဦးစွာ သဘာဝအားဖြင့် ပိဋနုလက္ခဏာ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ၏ သင်္ခတအနက်သဘောသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ အဘယ်ကြောင့် ထင်ရှားလာရသနည်း?

ထိုဒုက္ခသစ္စာကို အလွန်နှစ်သက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခအစုကို ပြုခြင်း ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်း ဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း = အာယူဟနုလက္ခဏာရှိသော သမုဒယသစ္စာသည် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို ပေါင်းစုသောအားဖြင့် အပေါင်းအစုအလိုက် = ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အုပ်စုအလိုက် အစုလိုက် အပြုံလိုက် ဖြစ်စေအပ်၏။ မှန်ပေသည် — အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ပစ္စယုပ္ပန်မည်သော အကျိုးတရားသည် ရှိ၏။ ထိုအကျိုးတရားအားလုံးသည် အပေါင်းအစုဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာရိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရိုး ဓမ္မတာရှိ၏။ သမုဒယသက်သက် မဟုတ်ဘဲ ဂတိ ဥပမိ ကာလ ပယောဂစသော အကြောင်းတစ်ပါးတို့နှင့် အညီအညွတ် ပေါင်းစု၍ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်၍ ပြုပြင်အပ်၏။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အပေါင်းအစု အုပ်စုကလေးများ အစုအပုံကလေးများ ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်အပ်၏။ မှန်ပေသည် — တစ်ပါးမက များစွာသာလျှင်ဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန် အကျိုးတရားသည် တစ်ပေါင်းတည်း အတူတကွ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း နာမ်ကလာပ်ဟူသော စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ ဖြစ်လတ်သော် မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့က အပေါင်းအစု ပြုပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သမုဒယသစ္စာသည် ဒုက္ခသစ္စာ အကျိုးတရားကို အပေါင်းအစုအားဖြင့် ဖြစ်စေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ထိုသင်္ခတသဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

တစ်ဖန် မဂ္ဂသစ္စာသည် ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်းကို ပယ်ရှားတတ်သည်ဖြစ်၍ မိမိ မဂ္ဂသစ္စာ ကိုယ်တိုင်ကလည်း ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်အေးချမ်း၏။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ သန္တာပသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား ညီတော် အရှင်နန္ဒအား နတ်သမီးကို မြင်သဖြင့် သုန္ဒရီမည်သော ဇနပဒကလျာဏီ မင်းသမီး၏ အဆင်းမလှ မျောက်မအိုသို့ အရုပ်ဆိုးသည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း မရှိသဖြင့် မဖောက်မပြန် မပျက်မစီး မြဲသောသဘောရှိသော ဇရာသဘော ဘင်္ဂသဘောသို့ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမသဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာ အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို မြင်သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဇရာသဘော ဘင်္ဂသဘောသို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း ဖောက်ပြန်သွားခြင်း ဝိပရိကာမ အနက်သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့လျှင် နိရောဓသစ္စာကို မြင်ရသဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ဝိပရိကာမဋ္ဌ အနက်သဘော ထင်ရှားလာရခြင်းသည် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာ၏ လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိဖြစ်တော့၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

တစ်ဖန် ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် အာယူဟနုလက္ခဏာရှိသည်လည်းဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာ၏ နိဒါနဋ္ဌ အနက်သဘောသည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် “ဤသမုဒယသစ္စာသည် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို အပ်နှင်းတတ်၏” ဟု ဤသို့ ထင်ရှားဖြစ်လာရ၏။ မလျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနာရောဂါကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် ဘောဇဉ်၏ အနာရောဂါ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်မှုသည် ထင်ရှားဖြစ်သကဲ့သို့

မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်ခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ကိလေသာဒုက္ခတို့နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်းသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်လာရ၏။ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်တတ် ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့်ကား သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာနှောင်အိမ်၌ သွတ်သွင်း၍ နှိပ်စက်တားမြစ်ခြင်း သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

တစ်ဖန် ကိလေသာဟူသော အပေါင်းအဖော်နှင့် ပေါင်းဖော်ယှဉ်တွဲခြင်း စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မဆိတ်ညံ့သည် မကင်းဆိတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် နိဿရဏလက္ခဏာ ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ၏ ဥပဓိလေးပါးမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိဝေကဋ္ဌသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတဋ္ဌ သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မှန်ပေသည် - ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနမတဂ္ဂ အစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ အရိယမဂ်ကို = မဂ္ဂသစ္စာကို ရှေး၌ မမြင်စဖူးခဲ့ပေ။ ထိုအစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ မမြင်စဖူးသော အရိယမဂ်သည်လည်း၊ အစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ မမြင်စဖူးသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အံ့ဖွယ်သရဲ မဖြစ်ဖူးမြဲသောသဘော ဖြစ်သော်လည်း၊ အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော သပ္ပစ္စယဓမ္မသာ ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းတရားတို့သည် မပြုပြင်အပ်သော အပ္ပစ္စယဓမ္မသာဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတအဖြစ်သည် အလွန်လျှင် ထင်ရှားလာပေသည်။ တစ်ဖန် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ထိုနိရောဓသစ္စာ၏ အမတဋ္ဌသဘော မသေသောသဘော မပျက်စီးသော သဘော ပျက်ခြင်းမရှိသော သဘောသည် ထင်ရှားလာပေသည်။ မှန်ပေသည် - ဒုက္ခသစ္စာသည် ပျက်စီးခြင်း သေခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အဆိပ်နှင့် တူ၏။ ထိုအဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ၏ ဆေးသဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်သည် သေခြင်း ပျက်စီးခြင်း ကင်းလွတ်ငြိမ်းကြောင်း မသေဆေး အမြိုက်ဆေးသဖွယ် ဖြစ်၏ဟု ဤသို့ ထင်ရှားလာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃။)

တစ်ဖန် သမုဒယသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ အရိယမဂ်ဟူ၍ပင် ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော သိမ်မွေ့ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ထင်လာသော နိကန္တိပင်ဖြစ်သော်လည်း “ဤသမုဒယသစ္စာသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်၊ ဤအရိယမဂ်သည်သာလျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း”ဟု မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိပိုင်း၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်း သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ခြင်း နိယျာနလက္ခဏာ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟေတုဋ္ဌသဘောသည် = နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ အလွန်လျှင် သိမ်မွေ့ နက်နဲလှစွာသော နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဋ္ဌ = အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာ၏။ အလွန်သိမ်မွေ့ကုန်သော ရူပါရုံတို့ကို မြင်သောသူအား ငါ၏ စက္ခုပသာဒသည် အလွန်ကြည်လင်စွတကားဟု ဤသို့လျှင် စက္ခုပသာဒ အကြည်ဓာတ်၏ အလွန်ကြည်လင်သည်၏အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်လာသကဲ့သို့တည်း။ အလွန်လျှင် ဆင်းရဲငြိငြိခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ပြန့်ပြောပေါများထူထပ်သော အပြစ်အာဒိနဝရှိသော ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်ခြင်း ကိလေသာဒုက္ခအပူမီးကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ အကြီးအမှူး၏အဖြစ်တည်းဟူသော အဓိပတေယျဋ္ဌသဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူ များစွာသော အနာရောဂါတို့ဖြင့် ကျင့်နာခံခက်နေသော အထီးကျန် သူဆင်းရဲကို မြင်ရသဖြင့် စည်းစိမ်ခြွေရံ စံစပ်ယပ်ယပ် လူဝယ်အစိုးရသော မင်း၏ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်လာသကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၃-၃၃၄။)

ဤသို့လျှင် ဤသစ္စာလေးပါးတို့၌ မိမိ မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာ၏အစွမ်းဖြင့် ပီဠာနဌ အာယူဟနဌ နိဿ-
ရဏဌ နိယျာနဌဟူသော တစ်ခုတစ်ခုသော သဘော၏လည်းကောင်း အခြားသော သစ္စာတစ်ပါးကို မြင်သည်၏
အစွမ်းဖြင့် ပီဠာနဌ အာယူဟနဌ နိဿရဏဌ နိယျာနဌဟူသော ဤလေးမျိုးမှ တစ်ပါးကုန်သော သုံးမျိုး သုံးမျိုး
ကုန်သော အနက်သဘောတို့၏လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကြောင့် တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာ၏ လေးမျိုး
လေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘော အခြင်းအရာ အာကာရတို့ကို ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်၏။ အရိယမဂ်
ခဏ၌ကား အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော ထို (၁၆)ချက်သော သဘောလက္ခဏာ အာကာရတို့သည် သစ္စာ
လေးပါးတို့၌ လေးကိစ္စထင်သော တစ်ခုတည်းသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင် ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏
အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏ဟု မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၃၃၄။)

ပရိညာဘိသမယ

- ၁။ ဉာတပရိညာ၊
- ၂။ တိရဏပရိညာ၊
- ၃။ ပဟာနပရိညာဟု ပရိညာ သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ **ဉာတပရိညာ** — တဿာ သပ္ပစ္စယနာမရူပါဘိဇာနနာ အာဝေဏိကာ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၃၃၄။)

အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင်
ထွင်းဖောက်သိမြင်တတ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ထိုဉာတပရိညာ၏ တစ်ပါး-
သော ပရိညာတို့၏အရာ မဟုတ်သောကြောင့် အသီးအခြားဖြစ်သော ဘူမိတည်း။ ယင်းဉာတပရိညာ၏ တည်ရာ
ဖြစ်ရာ ဘုံတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၃၃၄။)

၂။ **တိရဏပရိညာ** — တဿာ ကလာပသမ္ပသနတော ပဋ္ဌာယ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ တိရဏဝသေန
ပဝတ္ထမာနာယ ယာဝ အနုလောမာ အာဝေဏိကာ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၃၃၄။)

ကလာပသမ္ပသန အမည်ရသော နယဝိပဿနာမှ စ၍ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ
ဟူ၍လည်းကောင်း ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း စူးစမ်းသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဆင်ခြင်ဆုံး-
ဖြတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ထို**တိရဏပရိညာ**၏ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သည်တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာ
သည် အသီးအခြားဖြစ်သော ဘူမိတည်း။ ယင်း**တိရဏပရိညာ**၏ တည်ရာဖြစ်ရာ ဘုံတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂-၃၃၄။)

အနုလောမဉာဏ်သည်သော်လည်း အနိစ္စစသောအားဖြင့်သာ သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်တုံ-
သေး၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာစသော ရှေ့ပိုင်းဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကား ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်
အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင် တိရဏပရိညာ၏ဘူမိဟု သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတိရဏပရိညာ၏ ဘုံ၌
ဉာတပရိညာ ပဟာနပရိညာတို့သည်လည်း ရအပ်သော အရာရှိသည် မဟုတ်လောဟူမူ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး
သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုနေသောကြောင့် ဉာတပရိညာကိုလည်းကောင်း၊ ပယ်သင့်ပယ်-
ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တ
အချက်တို့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိသောကြောင့် ပဟာနပရိညာကိုလည်းကောင်း ရသင့်သော်လည်း တိရဏ
ပရိညာသည် အလွန်အကဲနှင့် တကွ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်း
ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိစ္စကို ပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဉာတပရိညာ ပဟာနပရိညာတို့သည် မပြုကုန်ရကား တိရဏ
ပရိညာ၏ အာဝေဏိက = အသီးအခြားဘုံဟု ဆိုသတည်း။ (မဟာဋီ- ၂-၅၀၇။)

၃။ ပဟာနပရိညာ — တဿာ ဘင်္ဂီနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဂ္ဂဉာဏာ ဘူမိံ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅။)

ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဘုံသည် ထိုပဟာနပရိညာ၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ ဘုံ မည်၏။ မုချအားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့်၊ အသင်္ခတ နိဗ္ဗာန်ကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထိုးထွင်းထွင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကြောင့် ပဟာနပရိညာ မည်ပေ သည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သို့မဟုတ် အရိယာတို့၏ မဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပရိညာဘိသမယကိစ္စ အားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမှုကို စိစစ်ရာဝယ် ဤပဟာနပရိညာကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ပဟာနပရိညာဘိသမယ ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို သိသည်ဟူလိုသည်။ အသမ္မောဟပဋိဝေဓပင်တည်း။ ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့၏ ပဟာန ပရိညာဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ပဟာနပရိညာ ရရှိရေးအတွက်သာလျှင် ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့ကို ပြုလုပ်ရသည် ဟူလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅။ မဟာဋီ-၂-၅၀၇-၅၀၈။)

တစ်နည်း — ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့သည်လည်း ထိုပဟာနပရိညာဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည် သာလျှင် = ထိုကိလေသာကို ပယ်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် = အရိယမဂ်ကို ရခြင်းဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် — ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့သည် အရိယမဂ်ကို ရခြင်းအကျိုးငှာသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ တစ်ဖန် အကြင်တရားတို့ကို ပယ်စွန့်၏။ ထိုတရားတို့သည် သိအပ်ပြီးကုန်သည့် ဉာတတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်ကာ စူးစမ်းအပ် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးကုန်သည့် တိရိတ တရားတို့သည်လည်းကောင်း ကိန်းသေမြဲသော နိယမသဘောအားဖြင့် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာ သုံးပါးလုံးသည်လည်း ဤနည်းပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စ သာလျှင် ဖြစ်၏ဟု သိရှိပါလေ။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမှု ဉာတပရိညာ၊ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်မှု တိရဏပရိညာ သဘောတရားတို့နှင့် ကင်း၍ ပဟာနပရိညာ၏ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဟာနပရိညာကိစ္စ ပြီးစီးပါက လည်း ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာဖြစ်မှု ပြီးစီးပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “အကြင်တရားတို့ကို ပယ် စွန့်၏။ ထိုတရားတို့သည် ကိန်းသေမြဲသော နိယမသဘောအားဖြင့် သိအပ်ပြီးကုန်သည့် ဉာတတရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်ကာ စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသည့် တိရိတ တရားတို့သည် လည်းကောင်း ဖြစ်ကြကုန်၏”ဟု မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် - အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာတရား၌ ပရိညာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သည်ရှိသော် ထိုဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး ပရမတ္ထ ဓာတ်သား အသီးအသီး၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိသကဲ့သို့ ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား ဥပါဒါ- နက္ခန္ဓာငါးပါး ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာဟူသော သာမည လက္ခဏာကိုလည်း ထိုးထွင်းသိ၏ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ အကြောင်းမူ ထိုပရမတ္ထဓာတ်သား ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို အရိယမဂ်ဉာဏ်က သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့် ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာ သုံးပါးလုံးသည်လည်း ဤနည်းပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စသာ ဖြစ်၏ဟု သိရှိပါလေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၄-၃၃၅။ မဟာဋီ-၂-၅၀၇-၅၀၈။)

ပဟာနာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သိ၏ဟူရာဝယ် ပဟာန = ကိလေသာကို ပယ်နှုတ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပဟာန = ပဟာန် သုံးမျိုး ရှိပေသည်။

- ၁။ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန်၊
- ၂။ တဒဂ်ပ္ပဟာန်၊
- ၃။ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာန်ဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ **ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန်** — ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် မှော်ရှိသော ရေ၌ ပစ်ချအပ်သော အိုးကြောင့် မှော်၏ ကွာခြင်း ရှဲခြင်းကဲ့သို့ ထိုထို လောကီဈာန် သမာဓိဖြင့် နီဝရဏ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ အစရှိကုန်သော ဈာန်သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့ကို ခွာခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန် မည်၏။ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏစသည်တို့သည် အကြင် သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်အစဉ်ဝယ် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထကြွဖြစ်ပေါ်လာသော ပရိယုဋ္ဌာန် သဘောအားဖြင့် စိတ်ကို ထိုးကျင့်နှိပ်စက်၍ မတည်ကုန်၊ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထိုးကျင့်နှိပ်စက်ခြင်း ကို တားမြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းကို ပြုခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘန = ခွာသည် မည်၏။ ထိုခွာမှုသည်ပင် ပယ်ခြင်းတစ်မျိုး မည်ရကား ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန် ဟူလိုသည်။ ပါဠိတော်၌ကား ဤသို့ လာရှိ၏။

ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနဉ္စ နီဝရဏာနံ ပဌမံ ဈာနံ ဘာဝယတော။ (ပဋိသံ-၂၆။)

ပထမဈာန်ကို ပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား နီဝရဏတို့ကို ခွာခြင်းဟူသော ပဟာန်သည်လည်းကောင်း . . . (ပဋိသံ-၂၆။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် နီဝရဏတရားတို့ကိုသာလျှင် ခွာခြင်းကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုဟောကြားချက်ကို “ဤသူသည် ဒေါသမနှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ရှိ၏၊ ကင်းပြီးသော ထိနမိဒ္ဓရှိ၏”- ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတစ်ပါး တို့အားလည်း ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - နီဝရဏ တို့သည် ဈာန်၏ ရှေးအဖို့၌လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌လည်းကောင်း အဆောတလျှင် စိတ်ကို = သမထ ဘာဝနာစိတ်ကို မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်။ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ရူပသညာ စသည်တို့သည် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်စသည်ကို ဝင်စားသောခဏ၌သာလျှင် ကင်းကွာသွားကုန်၏။ ထိုသို့ ကင်းကွာ သော်လည်း ထိုထို ဒုတိယဈာန်စသည်မှ ထကာမျှဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ နီဝရဏတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာ နိုင်ကြကုန်၏။ အကြောင်းမူ ဈာန်မှထခြင်းဟူသည် ကာမာဝစရစိတ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် = ကာမာဝစရစိတ် ဖြစ်မှသာလျှင် ဈာန်မှ ထနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅။ မဟာဋီ-၂-၅၀၈။)

နီဝရဏတို့သည် ဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌လည်းကောင်း အဆောတလျှင် စိတ်ကို မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်ဟူသော စကားကို ရအပ်ပြီးခါမျှသာဖြစ်သော ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ကောင်းစွာ ပွားများထားအပ်ပြီးသော အဝါးဝစွာ လေ့လာနိုင်နင်းထားပြီးဖြစ်သော ပဂုဏဈာန်၌ မူကား နောက်ဆုံး စုတိစိတ်သို့ တိုင်အောင်သော်လည်း နီဝရဏတရားတို့သည် မလွှမ်းမိုးနိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် - ဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်နေသည့် ဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါကျင့်စဉ်၌လည်းကောင်း၊ ဈာန်ကို ရရှိပြီးနောက် အခြားအခြားသော ကိစ္စတို့၌ အလုပ်များလျက် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း နီဝရဏတို့သည် အဆောတလျှင် စိတ်ကို မလွှမ်းမိုးနိုင်ကုန်ဟု သိရှိ ပါလေ။ (မဟာဋီ-၂-၅၀၈။)

၂။ **တဒင်္ဂပ္ပဟာန်** — ညဉ့်အခါ၌ ထွန်းညှိအပ်သော ဆီမီးဖြင့် အမိုက်မှောင်၏ ပျောက်ခြင်းကဲ့သို့ ဝိပဿနာ၏ အစိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ထိုထိုဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခ၏ အစွမ်းဖြင့် သာလျှင် ထိုထိုပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော တရားကို ပယ်ခြင်းသည် တဒင်္ဂပ္ပဟာန် မည်၏။ (ဤစကားကိုလည်း ဝိပဿနာနယ်သို့ ရောက်ရှိလာသော တဒင်္ဂပ္ပဟာန်ကို ပြခြင်းငှာသာလျှင် ဆိုအပ်သည်။ သီလကို စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြော သုတ်သင်ခြင်း = သီလဝိသောဓန စသည့် လုပ်ငန်းရပ်ဖြင့်လည်း ထိုထို ပယ်သင့် ပယ်ထိုက်သော တရားကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅။ မဟာဋီ-၂-၅၀၈-၅၀၉။)

ရှေးဦးစွာ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) ကို ပယ်၏။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်း မရှိဟု ယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ပြဟ္မာ ဗိဿနိုး ထာဝရဘုရားစသော ဖန်ဆင်းရှင်ဟူသော အကြောင်းရှိ၏ဟု ယူသော ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ၊ (၁၆)ပါးသော တည်ရာဝတ္ထုရှိသော ယုံမှားခြင်း ကင်္ခါ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ရှစ်ပါးသော တည်ရာ ဝတ္ထုရှိသော ရှစ်ဌာနတို့၌ ယုံမှားခြင်း ကင်္ခါ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အညစ်အကြေးကို ပယ်၏။ ကလာပသမ္မသန ဉာဏ်ဖြင့် “ငါ-ငါဟာ”ဟု သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို အပေါင်းအစုအလိုက် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဝဝတ္ထာန = မဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၌ အရိယ မဂ်ဟုဖြစ်သော သညာမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ = အတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပျက်ခြင်း ဝယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိ = အတ္တသည် မြဲ၏။ သေလျှင် ပျက်စီးမှု မရှိဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ဖြင့် ကြောက်- အပ်သော သဘောရှိသော ပျက်ခြင်းဟူသော ဘေးဆိုးကြီးနှင့် တကွဖြစ်သော တောဘူမကသင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ ကြောက်အပ်သောသဘော မရှိဟု ဖြစ်သော အဘယသညာ = သညာအမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး၌ သာယာဖွယ် အသာဒ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော မိစ္ဆာသညာ = သညာမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ရွံ့မုန်းမှု နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သံသရာဝဋ်၌ အလွန်မွေ့လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အဘိရတိသညာကို ပယ်၏။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ မလွတ်လိုသည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟကို ပယ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူ မရှု မငဲ့ကွက်ခြင်း အနုပေက္ခာနုပဿနာကို ပယ်၏။ အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ရရှိခြင်း သိခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စ စသောအားဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ ဤသို့ ပယ်ခြင်းကား **တဒင်္ဂပ္ပဟာန်** = တဒင်္ဂ အားဖြင့် ပယ်ခြင်းတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅။)

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) မျိုး

တစ်နည်းအားဖြင့်ကား (၁၈)ပါးကုန်သော မဟာဝိပဿနာတို့တွင် **အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် နိစ္စ သညာကို ပယ်၏။ **ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သုခသညာကို ပယ်၏။ **အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်၏။ **နိမ္မိဒါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် နန္ဒီ ခေါ် သပိတိက-တဏှာ = ပီတိနှင့်တကွသော တဏှာကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ရာဂကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန် တလဲလဲ ရှုသော **နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ရာဂ၏ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ စွန့်လွှတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်း အာဒါနကို ပယ်၏။ သင်္ခါရ တရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ခယသဘောကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ခယာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟု တစ်ပေါင်းတစ်ခဲတည်း

ဖြစ်သော ယနသညာကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ဘင်ခဏကို ရှုသော **ဝယာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာကို အားထုတ်ခြင်း အာယုဟနကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ တည်ခြင်း ဌီဟူသော ဇရာ၊ ပျက်ခြင်း ဘင်ဟူသော မရဏ ဤ ဇရာမရဏဟူသော နှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ရှုသော **ဝိပရိကာမာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ မြဲမြံခိုင်ခံ့၏ဟု အမှတ်မှားသော ဓုဝသညာကို ပယ်၏။

အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ် - အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟု စွဲယူမှု နိစ္စနိမိတ်ကို ပယ်၏။ **အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဉာဏ်** - ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ သုခကို တောင့်တခြင်း သုခပဏိဓိကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းမှု သုညတသဘောကို ရှုမြင်တတ်သော **သုညတာနုပဿနာဉာဏ်** - အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် “အတ္တသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏”ဟု မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း အတ္တဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ ဉာတအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံသင်္ခါရတရား၊ ဉာဏအမည်ရသော ရှုနေသောဝိပဿနာဉာဏ် ပရမတ္ထတရားဟူသော နှစ်မျိုးသော ပရမတ္ထတရားတို့၏ အပျက်ဘင်ကို ရှုလျက် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတသဘောကို ဆိုက်အောင် ရှုသော **အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် အနှစ်မရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ နိစ္စဟူသော အနှစ် အတ္တဟူသော အနှစ် ရှိ၏ဟူ၍ စွဲယူတတ်သော မှားသော အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း သာရာဒါနာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။

သင်္ခါရတရားတို့ကို အကြင်အကြင် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောဖြင့် သိတတ် မြင်တတ်သော **ယထာဘူတဉာဏဒဿနဉာဏ်** - သပ္ပစ္စယနာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် “ငါသည် အတိတ်ကာလက ဖြစ်ခဲ့လေသလော” ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ “ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုး တန်ခိုးကြီးမားသော ထာဝရတရားစသည့် ဖန်ဆင်းရှင် ကုဿရကြောင့် လောကသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဤသို့စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော သံသယမိစ္ဆာဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် တွေ့ဝေခြင်းသာလျှင် ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းခြင်း သမ္မောဟာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဘျမ်းဟု ရှေးရှုထင်လာသော ဘယတုပဋ္ဌာန၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့၌ အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုသော **အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သင်္ခါတ တရားတို့၌ ပုန်းအောင်းရာဟု ယူခြင်းတည်းဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ ကပ်ငြိခြင်းတည်းဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း အာလယာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ (၃၁)ဘုံ အတွင်း၌ တစ်စုံတစ်ခုသော ပုန်းအောင်းရာ စောင့်ရှောက်ရာဟု ကပ်ငြိ တွယ်တာအပ်သော တရားကို မတွေ့ မမြင် မထင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဘုံသုံးပါးတို့မှ လွတ်ခြင်း၏ = သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဥပါယ်ကို ပြုတတ်သော ပညာဟူသော **ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ပဋိသင်္ခါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟကို ပယ်၏။

ဝဋ်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ်ဟူသော **ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ကာမတို့နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်း ကာမသံယောဂ စသော ကိလေသာဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း အဘိနိဝေသကို = ကာမသံယောဂ စသော ကိလေသာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို ပယ်၏။ ဤသို့ ပယ်ခြင်းသည် တဒင်္ဂပုဟာန် မည်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၅-၃၃၇။)

၃။ **သမုစ္ဆေဒပုဟာန်** — မိုးကြိုးစက်ဝန်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော မိုးကြိုးပစ်ခံရသော သစ်ပင်၏ တစ်ဖန် အသက်ရှင်လာခြင်းသည် မဖြစ်ပြန်သကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သံယောဇဉ် အစရှိကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်ခြင်းသည် သမုစ္ဆေဒပုဟာန် မည်၏။ ယင်း သမုစ္ဆေဒပုဟာန်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၂၇)၌ “လောကုတ္တရာဖြစ်သော၊ ကံ

ကိလေသာတို့၏ကုန်ရာ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေသော ပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သမုစ္ဆေဒပွဟာန်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏”ဟု ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၇။)

ဤသုံးမျိုးကုန်သော ပဟာန်တို့တွင် သမုစ္ဆေဒပွဟာန်ကိုသာလျှင် ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို သိ၏ဟု အဘိသမယကို ဆိုရာ၌ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ဤကား နိပ္ပရိယာယ = ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက် အားဖြင့် ဆိုသော စကားတည်း။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ သမုစ္ဆေဒပွဟာန်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည်လည်း ထိုသမုစ္ဆေဒပွဟာန်ဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည် သမုစ္ဆေဒပွဟာန် စွမ်းအင်ရှိသော အရိယမဂ်၏ အကြောင်း အဆောက်အဦတို့ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ အကြောင်းမူ ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့နှင့် ကင်း၍ သမုစ္ဆေဒပွဟာန်၏ မပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ တစ်နည်း - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည်လည်း အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည် ထိုအရိယမဂ်၏ ကိစ္စ ရှိကြကုန်သည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပဟာန် သုံးမျိုးလုံးသည်လည်း ဤနည်း ပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စတည်းဟု သိရှိပါလေ။

လောကဥပမာ — ရန်သူမင်းကို သတ်၍ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာသော ဘုရင်မင်းသည် ထိုရှင်ဘုရင် ဖြစ်သည်မှ ရှေး၌ အကြင် အမှုကိစ္စကိုလည်း ပြုအပ်၏။ အလုံးစုံသော ထိုအမှုကို “ဤမည်သော အမှု ဤမည်သော အမှုကိုလည်း မင်းသည် ပြုအပ်၏”ဟူ၍သာလျှင် ဆိုအပ်၏။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့ကို လောကီဉာဏ်တို့ဖြင့် ပြီးစီးအပ်ကုန်သော်လည်း သမုစ္ဆေဒပွဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အရိယမဂ်၏ ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်ကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့၏ အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိယမဂ်၏ ထိုဝိက္ခမ္ဘန တဒင်္ဂဟူသော သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်အစဉ်၌ ကျရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၇-၃၃၈။ မဟာဋီ-၂-၅၁၀။)

သန္တိကိရိယာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို သန္တိကိရိယာဘိသမယဖြင့် မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်းသိ၏ ဟူရာ၌ သန္တိကိရိယာ အကြောင်းကို ဤသို့ သိအပ်၏။ သန္တိကိရိယာသည်လည်း လောကီဖြစ်သော သန္တိကိရိယာ၊ လောကုတ္တရာဖြစ်သော သန္တိကိရိယာဟု နှစ်မျိုးပင် ပြားသော်လည်း လောကုတ္တရာ သန္တိကိရိယာ၌ ဒဿနသန္တိကိရိယာ ဘာဝနာသန္တိကိရိယာ၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်မျိုးပြားခြင်းကြောင့် အားလုံး သုံးမျိုး ပြားလေသည်။

၁။ လောကီယ သန္တိကိရိယာ၊

၂။ လောကုတ္တရာ ဒဿနသန္တိကိရိယာ၊

၃။ လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသန္တိကိရိယာ ဟု သုံးမျိုးပြားသည် ဟူလို။

၁။ လောကီယသန္တိကိရိယာ — ထိုသုံးမျိုးသော သန္တိကိရိယာတို့တွင် “ငါသည် ပထမဈာန်ကို ရခြင်းရှိသည် ဖြစ်ပြီ၊ ပထမဈာန်ကို ငါသည် မျက်မှောက် ပြုအပ်ပြီ” (ဝိ-၁-၁၂၁-၁၂၂။) ဤသို့စသည်ဖြင့် လာရှိသော ပထမဈာန်စသည်တို့ကို တွေ့ထိခြင်း = ဖဿနာသည် လောကီယ သန္တိကိရိယာ မည်၏။ တွေ့ထိခြင်း = ဖဿနာ

ဟူသည် ပထမဈာန်စသည်ကို ရရှိပြီး၍ “ဤဈာန်ကို ငါသည် ရရှိအပ်ပြီ”ဟု မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့် အာရုံ ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်းဖြင့် တွေ့ထိခြင်း = ဖုသနာတည်း။ မှန်ပေသည် - ဤအနက် သဘောကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ “တွေ့ထိခြင်းဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့် မျက်မှောက်ပြုတတ်သော ပညာသည် ဉာဏ် မည်၏” (ပဋိသံ-၂။) ဟု ဤသို့ ဟောညွှန်းပြီး၍ “အကြင်အကြင်တရားတို့ကို မျက်မှောက် ပြုအပ်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏” (ပဋိသံ-၈၅။) ဟု ဤသို့လျှင် သစ္စိကိရိယာနိဒ္ဒေသကို ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၈။)

ပစ္စက္ခတော = မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့်ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် မျက်ရမ်းမှန်းဆသော အနုမာန အားဖြင့် အာရုံပြုခြင်းကို နစ်စေ၏။ မှန်ပေသည် - “ဤတရားသည် ဤသို့သဘောရှိ၏” ဤသို့ ဈာန်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း ပစ္စဝေက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့် ဈာန်ကို သိခြင်းကို ဤ၌ ဉာဏဖဿ = ဉာဏ်အတွေ့ဟူ၍ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၀။)

တစ်နည်း - မိမိ၏ သန္တာန်၌ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ကဲ့သို့ မဖြစ်စေမူ၍လည်း အကြင်တရားတို့ကို သက်သက် သူတစ်ပါးကို ယုံကြည်ရခြင်းကင်းသော အပရပ္ပစ္စယဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏။ ထိုတရားတို့သည် သစ္စိကတ = မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီးသော တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် - ထိုကြောင့်ပင်လျှင် “ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော တရားကို မျက်မှောက်ပြုအပ်၏။ ရဟန်းတို့ . . . အဘယ်အလုံးစုံသော တရားကို မျက်မှောက်ပြုအပ် သနည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . စက္ခုကို မျက်မှောက်ပြုအပ်၏” (ပဋိသံ-၃၄။) ဤသို့ စသော ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထို့ပြင် တစ်ပါးသော ဒေသနာတော်ကိုလည်း ဟောကြားထားတော်မူပြန်၏။ “ရုပ်တရားကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ ဝေဒနာကို။ ပ။ သညာကို။ ပ။ သင်္ခါရတို့ကို။ ပ။ ဝိညာဏ်ကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ စက္ခုကို။ ပ။ ဇရာမရဏကို။ ပ။ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ အကြင်အကြင် တရားတို့သည် မျက်မှောက်ပြုအပ်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။” (ပဋိသံ-၃၄။)ဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၈။)

ထိုမျက်မှောက်ပြုအပ်သော သစ္စိကာတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟကို ပယ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထိုသို့ ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို ဖျက်ဆီးတတ်သော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို ရပြီး အဆုံး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သူတစ်ပါးကိုသာ ယုံကြည်ရခြင်း ကင်းရကား အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် မည်သတည်း။ သူတစ်ပါးကို ယုံကြည်၍သာ မမှတ်ရ၊ ကိုယ်တိုင် သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ဟူလို။
(ပြည်-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ-၅-၄၀၅။)

ဤသတ်မှတ်ချက်များအရ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ပင် လောကီ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိသောဉာဏ်၊ ယင်းဈာန်ကို ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် လောကုတ္တရာတရားတို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အာရုံပြုသောဉာဏ် ဆင်ခြင်သောဉာဏ်တို့ကား လောကီယသစ္စိကိရိယာတည်းဟု မှတ်ပါ။

၂။ ဒဿနသစ္စိကိရိယာ — သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်းသည် ဒဿနမည်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း **ဒဿနသစ္စိကိရိယာ** မည်၏။

၃။ ဘာဝနာသစ္စိကိရိယာ — သကဒါဂါမိမဂ်ခဏ၊ အနာဂါမိမဂ်ခဏ၊ အရဟတ္တမဂ်ခဏတို့၌ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်းသည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း **ဘာဝနာသစ္စိကိရိယာ** မည်၏။

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒဿနသစ္စကိရိယာ ဘာဝနာသစ္စကိရိယာကို အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သစ္စကိရိယာဘိ-
သမယဖြင့် နိရောဓသစ္စကို မြင်ပုံကို ပြဆိုရာ ဤအဘိသမယကထာ၌ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒဿနမဂ်
ဘာဝနာမဂ်၏အစွမ်းအားဖြင့် နိရောဓသစ္စနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဤလောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်၏
ကိစ္စမည်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၈။)

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ထိုမဂ်ဉာဏ်ထက် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ တွေ့မြင်သော်လည်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော
အားဖြင့် သိမြင်ပြီးနောက် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စကို မပြုလုပ်နိုင်ခြင်းကြောင့်
ဒဿနဟူ၍ မခေါ်ဆိုနိုင်။ တစ်ဖန် အထက်ပါ စကားရပ်တို့တွင် ဒဿနမဂ် ဘာဝနာမဂ်၏ အစွမ်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို
မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို ဖွင့်ဆိုသော စကားဖြင့် အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ
ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို နှစ်စေ၏။ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကိုသာ ဤ၌ အလိုရှိအပ်၏
ဟု ဆိုသဖြင့် မဂ်ဖိုလ်တို့၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို နှစ်စေ၏။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၁။)

ဘာဝနာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဂ္ဂသစ္စာကို ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏ဟူရာဝယ် ဘာဝနာကား
လောကီယဘာဝနာ လောကုတ္တရဘာဝနာဟု နှစ်မျိုး ပြား၏။

၁။ **လောကီယဘာဝနာ** — ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် လောကီဖြစ်ကုန်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်း-
သည်လည်းကောင်း၊ ထိုသီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံခြင်းသည်လည်းကောင်း
လောကီယဘာဝနာ မည်၏။ (ထုံ၏ဟူသည် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်စေမှုကို
ဆိုလိုသည်။)

၂။ **လောကုတ္တရဘာဝနာ** — လောကုတ္တရာဖြစ်ကုန်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းသည်
လည်းကောင်း၊ ထိုလောကုတ္တရာ သီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံခြင်းသည်လည်းကောင်း
လောကုတ္တရဘာဝနာ မည်၏။ ထိုလောကီယဘာဝနာ လောကုတ္တရဘာဝနာ နှစ်မျိုးတို့တွင် ဤဉာဏဒဿန
ဝိသုဒ္ဓိကထာ၌ အရိယမဂ်က မဂ္ဂသစ္စာကို ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်မှုကို ပြဆိုရာ၌ လောကုတ္တရ
ဘာဝနာကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ လောကီယဘာဝနာကို အလိုမရှိအပ်ပေ။ လောကီယဘာဝနာဟူသည်
ထိုလောကုတ္တရဘာဝနာ၏ အဆောက်အဦသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မှန်ပေသည် — အရိယမဂ်ဉာဏ် လေးမျိုးလုံးသည်လည်း လောကုတ္တရာ ဖြစ်ကုန်သော သီလမဂ္ဂင် သုံးပါး
သမာဓိမဂ္ဂင် သုံးပါးတို့ကို သို့မဟုတ် သီလမဂ္ဂင် သမာဓိမဂ္ဂင် ပညာမဂ္ဂင်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ အဘယ်သို့ ဖြစ်စေ
သနည်းဟူမူ — ထိုသီလမဂ္ဂင်စသည်တို့အား သဟဇာတပစ္စည်းစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ၏။ တစ်နည်း
သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိ အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ၏။

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မိစ္ဆာဝါစာ မိစ္ဆာကမ္မန္တ မိစ္ဆာအာဇီဝတို့ကို လွန်ကျူးကြောင်း ကိလေသာတို့ကို အ-
ကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော ပညာမဂ္ဂင်၊ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ
ဟူသော သမာဓိမဂ္ဂင်တို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်၏။
ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ထိုအရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့ကို တစ်ဖန် ထပ်၍ ငြိမ်းသထက် ငြိမ်းအောင်
ပဋိပဿမ္ပန၏ အစွမ်းဖြင့် ငြိမ်းသတ်၏။ ထိုသို့ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က သမုစ္ဆိန္ဒန ပဋိပဿမ္ပန၏ အစွမ်းဖြင့်

ဖြစ်စေအပ်ကုန်သော လောကတ္တရာ ဖြစ်ကုန်သော သီလမဂ္ဂင် သမာဓိမဂ္ဂင် ပညာမဂ္ဂင်တို့ဖြင့် အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံစေ၏။ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာဘာဝနာသည်သာလျှင် ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စ မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၃၈-၃၃၉။)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မိမိနှင့် ယှဉ်ဖက် မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့အား သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပ ။ သမ္မာသမာဓိတို့အား အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူး ပြုပေး၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များဖြစ်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်၌လည်း ထုံ၏ ထုံစေ၏။ ထို့ကြောင့် ဘာဝနာ မည်၏။ ယင်း ဘာဝနာကို ဘာဝနာဘိသမယ၌ အလိုရှိအပ်၏ ဟူလိုသည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

ဤ ပညာဘာဝနာ မည်သည်ကား ပကတိသာဝကဗောဓိ မဟာသာဝကဗောဓိ အဂ္ဂသာဝကဗောဓိ ပစ္စေကဗောဓိ သမ္မာသမ္ဗောဓိစသော ကြီးကျယ်မြင့်မြတ် ပြန့်ပြော ဖြူစင်သော အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင် အထူး ကို ဆောင်ပေးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရာမက များပြားသော အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင် ရှိ၏။ ထို ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်ကို ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးလည်း အကျယ်အားဖြင့် ထင်ရှား ပြခြင်းငှာ အကျိုးတရားတို့၏ အလွန် များပြားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မလွယ်ကူလှပေ။ သို့သော် ထိုပညာ ဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်မှာ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် လေးမျိုး ရှိ၏။

- ၁။ နာနာကိလေသဝိဒ္ဓိသန = ကိလေသာအမျိုးမျိုးတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊
- ၂။ အရိယဖလရသာနဘဝန = အရိယဖိုလ်ချမ်းသာ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း၊
- ၃။ နိရောဓသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာ = နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်း၊
- ၄။ အာဟုနေယျဘာဝါဒိသိဒ္ဓိ = သံဃာ့ဂုဏ်တော်တို့အနက် အကျိုးဂုဏ်တော်တို့တွင် ပါဝင်-
သော အာဟုနေယျဂုဏ် စသည်၏ ပြီးစီးခြင်း -

ဤသို့ လေးမျိုး ရှိ၏။ ထိုလေးမျိုးတို့တွင် ဤကျမ်း၌ အရိယဖိုလ်ချမ်းသာ၏ အရသာကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းအပိုင်းကိုသာ ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၀။)

ပလသမာပတ္တိကတာ

- ၁။ ဖလသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း၊
- ၂။ အဘယ်သူတို့သည် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း၊
- ၃။ အဘယ်သူတို့သည် မဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း၊
- ၄။ အဘယ်ကြောင့် ဝင်စားကြကုန်သနည်း၊
- ၅။ အဘယ်သို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၆။ အဘယ်သို့လျှင် တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၇။ အဘယ်သို့လျှင် ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၈။ အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ အဘယ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊
- ၉။ အရိယဖိုလ်သည်လည်း အဘယ်တရား၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သနည်း၊ -

ဤမေးခွန်းများကား ဖလသမာပတ်နှင့် ဆက်စပ်၍ သိသင့်သော အချက်များပင် ဖြစ်ကြသည်။

၁။ ထိုမေးခွန်းတို့တွင် **ပလသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း** ဟူသော မေးခွန်း၏ အဖြေကား — အရိယ ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်၏ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အကြင် အပ္ပနာအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်- ခြင်းသည် ရှိ၏။ ထိုအပ္ပနာသည် = ထိုအပ္ပနာအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ဖလသမာပတ်မည်၏ ဟူပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၁။)

အပ္ပနာ — အပ္ပနာဟူသော အမည်သည် “တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပေါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသော အဘိနိရောပနာ သမ္မာသင်္ကပေါ”ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ-၁-၁၈။) နှင့်အညီ ဝိတက်၏ နာမည် ရင်းတည်း။ စိတ္တံ အာရမ္မဏေ အပ္ပေတိ အဘိနိရောပေတီတိ အပ္ပနာ = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်စိတ်ကို အာရုံ၌ အပ်နှံတတ် ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သောကြောင့် ဝိတက်သည် အပ္ပနာ မည်၏။

အဋ္ဌကထာ ဝေါဟာရ — ဝိတက္ကဿ ကိစ္စဝိသေသေန ထိရဘာဝပ္ပတ္တေ ပထမဇ္ဈာနသမာဓိမိ၊ ပစ္စနိက-ဒူရိဘာဝကတေန ထိရဘာဝေန တံသဒိသေသု ဝိတက္ကရဟိတေသု ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိသမာဓိသု စ အပ္ပနာတိ အဋ္ဌကထာဝေါဟာရော။ (မူလဋီ-၁-၁၀၁။)

အထက်တွင် တင်ပြထားသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိတက်ကိုသာ အပ္ပနာဟု နာမည်တပ်ထား၏။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ အသုံးအနှုန်းအားဖြင့် ဝိတက်၏ စိတ်ကို = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း ကိစ္စအထူးကြောင့် ဆိုင်ရာ သမထအာရုံ၌ သို့မဟုတ် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနေသော လောကီ လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်သမာဓိကို အပ္ပနာမည်သော ဝိတက်စေတသိက်နှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် တကွ ဖြစ်ဖက် = သဟစရဏနည်းအရ အပ္ပနာဟု ခေါ်ဆို၏။ ပထမဈာန် သမာဓိက ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတို့မှ ဝေးကွာမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ထားအပ်သဖြင့် ဆိုင်ရာ သမထအာရုံ၌ သို့မဟုတ် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထို ပထမဈာန်သမာဓိနှင့် သမာဓိချင်း တူကုန်သော လောကီ လောကုတ္တရာဖြစ်သော ဒုတိယဈာန်သမာဓိတို့၌လည်း သဒိဿပစာရအားဖြင့် အပ္ပနာဟူ၍ပင် ခေါ်ဝေါ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် လောကီ လောကုတ္တရာ ဈာန်အားလုံးကို အပ္ပနာဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းသည် အဋ္ဌကထာဝေါဟာရ = အဋ္ဌကထာ၏ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်သည် ဟူပေ။ (မူလဋီ-၁-၁၀၁။)

၂။ အဘယ်သူတို့သည် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း။

၃။ အဘယ်သူတို့သည် မဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း။

ဤသို့မေးမှု — လောကီဈာန်ကို ရရှိသော ပုထုဇန့်၊ လောကီဈာန်ကို မရရှိသော ပုထုဇန့်ဟူသော ပုထုဇန့် အားလုံးတို့သည် ထိုမဂ်ဖိုလ်ကို မရအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဝင်စားနိုင်ကုန်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး တို့ကား ထိုထိုမဂ်ဖိုလ်ကို ရထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဝင်စားရာ၌ လောကီဈာန်များ၌ အထက်အထက် ဈာန်ကို ရရှိထားသော သူတို့သည် အောက်အောက် ဈာန်ကိုလည်း ဝင်စားကုန်သကဲ့သို့ကား မဟုတ်ကြကုန်။ အထက်ဖြစ်သော သကဒါဂါမ်စသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်ဖြစ်သော သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စသည်ကို မဝင်စားကြကုန်။ အကြောင်းမူ — သကဒါဂါမ်စသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်မျိုး အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းဖြင့် အောက်အောက်သော ဖလသမာပတ်တို့၏ ငြိမ်းပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းကြောင့်တည်း။ အောက်ဖြစ်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့သည်လည်း အထက်ဖြစ်သော သကဒါဂါမ်ဖိုလ် စသည်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်။ မရရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အလျော် အားဖြင့် ဆိုရမူ —

၁။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို၊

၂။ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို၊

၃။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို၊

၄။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို —

အသီးအသီး ဝင်စားနိုင်၏။ မိမိ မိမိ၏ ရရှိထားရာ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အရိယဖိုလ်ကိုသာလျှင် = ဖလသမာပတ်ကိုသာလျှင် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၁-၃၄၂။)

၄။ အဘယ်ကြောင့် ဝင်စားကြကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထံ = မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာနေခြင်း အကျိုးငှာ ဝင်စားကြကုန်၏။ မျက်မြင်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော၌ပင်လျှင် = မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင် ပူပန်စေတတ် ထက်ဝန်းကျင်မှ လောင်တတ်သော ကိလေသာဟူသောမီး ငြိမ်းသဖြင့် ငြိမ်သက်ချမ်းမြေ့သော နေထိုင်ခြင်းဖြင့် နေထိုင်ခြင်းအကျိုးငှာ ဝင်စားကြကုန်၏ဟူပေ။ လောကဥပမာအားဖြင့် စကြဝတေးမင်းသည် မင်း၏ ချမ်းသာကို ခံစားသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူ အရိယာသခင် အရှင်မြတ်တို့သည် ရာဂစသော ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးဖြူစင် မြင့်မြတ်သော လောကုတ္တရာဖိုလ်ချမ်းသာကို = နိဗ္ဗာန်၏ သန္တိသုခ အငြိမ်းဓာတ်ချမ်းသာကို ခံစားကုန်အံ့ဟု အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားခြင်းကို ပြု၍ အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားကြကုန်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၂။)

၅။ ဝင်စားပုံ ၆။ တည်တံ့ပုံ ၇။ ထပုံ

နှစ်မျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်၏။

၁။ နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်း၊

၂။ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်း —

ဤအကြောင်း နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ဒွေ ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရာ၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရာ။ (မ-၁-၃၇၀-၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဠိက . . . သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်ကို တစ်နည်း - အနိစ္စာနုပဿနာကို အဦးပြုသဖြင့် ဝင်စားအပ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားဖို့ရန် အကြောင်းတရားတို့ကားနှစ်မျိုးတို့တည်း။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို အပြစ်ကို မြင်ပြီး၍ စွန့်လွှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဆင်ခြင်ခြင်း နှလုံးမသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိမိတ္တအမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ဖလသမာပတ်၏ ဖိုလ်စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော မနသိကာရစေတသိက်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း ဖလသမာပတ်ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၌ ထားခြင်းလည်းကောင်း - ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း။

(မ-၁-၃၇၀-၃၇၁ - မဟာဝေဒလ္လသုတ္တန်။ ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၂။)

ဤ၌ နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟု အကြောင်းတစ်ခုကိုပင်ဆိုလျှင် လိုရင်းကိစ္စ ပြီးကောင်းပြီ ဖြစ်ပါလျက် နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို အကျယ်ပွား၍ ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဂူပသမာ အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာမိဇံ ပီတိသုခံ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ။ (မ-၁-၈၉။)

ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းခြင်းကြောင့် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်း အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ စိတ်ကို ကြည်လင်စေတတ်သော စိတ်၏ မြင့်မြတ်သော တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်သော ဝိတက်လည်း မရှိသော ဝိစာရလည်း မရှိသော ပထမဈာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော သို့မဟုတ် သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိချမ်းသာခြင်း သုခရှိသော ဒုတိယဈာန်သို့ ရောက်၍ နေ၏။ (မ-၁-၈၉။)

ဘုရားရှင်သည် လောကီဈာန်တို့ကို ဟောကြားတော်မူရာ၌ အထက်ပါ ပါဠိတော်၌ကဲ့သို့ ပီတိ သုခ ဧက-
ဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံလျှင် ဒုတိယဈာန်ကို ရရှိမှုသည် ပြီးစီးကောင်းပါလျက် ဝိတက် ဝိစာရ
တို့၏ ငြိမ်းခြင်းကြောင့် = ဝိတက် ဝိစာရတို့ကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်ဟု ပယ်အပ်သော ဈာန်အင်္ဂါ
တို့ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

လောကီဈာန်တို့ကို ရရှိခြင်းကို ထိုထို ဆိုင်ရာဈာန်နှင့် သမ္ပယောဂအင်္ဂါ = ယှဉ်သော ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ-
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးကောင်းပါလျက် ပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော ဈာန်အင်္ဂါကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်နိုင်ပါမှ
ထိုထိုဈာန်ကို ရအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပယ်အပ်သော ဈာန်အင်္ဂါကို အဦးပြုသဖြင့် ဟောကြားတော်မူသကဲ့သို့
ထို့အတူ ဖလသမာပတ်ကိုလည်း နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းမှုဖြင့် ပြီးသည်ဖြစ်လျက် နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါးသော အခြားသော
အာရုံတို့ကို နှလုံးမသွင်းမှုကိုလည်း ဆိုအပ်ပေသည်။ အကြောင်းကား - အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှ ဆုတ်နစ်သော
စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးခြင်းကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး အခြားသောအာရုံတို့ကို နှလုံး
မသွင်းခြင်း အကြောင်းကိုလည်း ဆိုအပ်ပေသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဉာဏ်အဆက်ဆက် အဆင့်ဆင့်၏
အစွမ်းဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရမှ အချင်းခပ်သိမ်း ငြီးငွေ့၍ သင်္ခါရတို့၌ တပ်မက်ခြင်းကင်းသော စိတ်ရှိသော
အရိယာသခင်အား ထိုအလုံးစုံသော သင်္ခါရမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော ဖိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်-
ပေါ်လာပေသည်။ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်ကိုလည်း နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော
အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုသင့်လှပေ
သတည်း ဟူလိုသည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၇။)

ဝင်စားပုံ အစီအစဉ် — ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ အစီအရင်ကား ဤသို့တည်း။ ဖလသမာပတ်ကို
ဝင်စားလိုသော အရိယသာဝကသည် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်လျက် အထူးထူးသော အာရုံမှ ဖွဲ့ခွာ၍
တစ်ယောက်တည်းသာ ကိန်းအောင်းလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ကိုးပါးသော
ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုအပ်ကုန်၏။ ထိုသို့
ရှုသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ် ဘယဉာဏ်စသော အစဉ်အတိုင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်
ရှိသော ထိုအရိယသာဝက၏ သန္တာန်၌ သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော ဝေါဒါန်ဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော
ဂေါတြဘူတဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖလသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ စိတ်သည်
အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့ အစဉ်အတိုင်း ရှုအပ်သော အနုပုဗ္ဗဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖလသ-
မာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌ ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း
အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၂။)

သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူ — အဘယ်ကြောင့် ဤဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌
ဂေါတြဘူတဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ရှေ့သွားဖြစ်သော ဂေါတြဘူတဉာဏ်ကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် မဖြစ်
သနည်းဟူမူ - အရိယဖိုလ်တရားတို့၏ အရိယမဂ်တရားတို့ကဲ့သို့ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော
သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းဂေါတြဘူ
သည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည် ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် မဖြစ်ဟူပေ။ မှန်ပေသည်။ — အရိယ
မဂ်တရားတို့သည်သာလျှင် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း
နိယျာနိက တရားကောင်း စင်စစ် ဧကန် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သာဓကမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ကတမေ ဓမ္မာ နိယျာနိကာ၊ စတ္တာရော မဂ္ဂါ အပရိယာပန္နာ။ (အဘိ-၁-၂၅၄-၂၉၈။)

အဘယ်တရားတို့သည် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းတို့ စင်စစ် မည်ကြကုန်သနည်း။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော လေးပါး ကုန်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့တည်း။ (အဘိ-၁-၂၅၄-၂၉၈။)

ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ အရိယဖိုလ်တရား၏ အရိယမဂ်တရား ကဲ့သို့ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိကတရားကောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စင်စစ် ဧကန်အားဖြင့် နိယျာနိကသဘောရှိသော၊ နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးသော အဖို့မှ ထသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ အနန္တရပစ္စည်း အကြောင်းတရားဖြစ်၍ဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် သာလျှင် ဖြစ်သင့်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်၏ ရွှေသွားဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ်သည် သင့်သည်သာဖြစ်၏။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့်ဆိုရမူ အရိယမဂ်၏ ပွားစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်၏ အကျိုးဝိပါက်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော၊ ကိလေသာတို့ကို သမုဇ္ဈေ-ဒပ္ပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်ခြင်း မဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် နိယျာနိကမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝုဋ္ဌာနသဘော မရှိကြကုန်သော၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့၏ ရွှေသွားဖြစ်သော ဝေါဒါန်ဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှသော်လည်း နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်သည် မဖြစ်သင့်ပေ။ အကြောင်းကား - နှစ်မျိုးသော မဂ္ဂဝီထိ ဖလသမာပတ္တိဝီထိတို့၌ အနုလောမဉာဏ်တို့၏ မတူသော အခြင်းအရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ထင်ရှားစေအံ့ — အရိယမဂ္ဂဝီထိ၌ အနုလောမဉာဏ်တို့သည် မဖောက်မခွဲအပ်ဖူးကုန်သော ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော လောဘအတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲ စသည်တို့ကို အလွန်အကဲနှင့် တကွ ဖောက်ခွဲခြင်းကြောင့် လောကီဝိပဿနာဉာဏ်တို့တွင် အလွန်အကဲ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ကုန်လျက် အရိယမဂ်ဉာဏ်အား လျော်ကန်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ သို့သော် ဖလသမာပတ္တိ ဝီထိ၌ကား ထိုအနုလောမဉာဏ်တို့သည် ထိုထိုအရိယမဂ်ဖြင့် ထိုထို ဆိုင်ရာကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ပယ်-သတ်အပ် ဖြတ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ ကိလေသာကို ခွာခြင်း၌ ကြောင့်ကြဗျာ-ပါရ ကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ သက်သက် အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖလသမာပတ်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်၏ ပရိကမ်မျှတို့သည်သာ ဖြစ်ကုန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယဖိုလ်၏ ရွှေသွားဖြစ်ကြကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် ဝုဋ္ဌာန၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည် မရှိနိုင်ပြီ။ “အကြင် သို့သော အကြောင်းကြောင့် ထိုအရိယဖိုလ်၏ ရွှေသွားဖြစ်ကြကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့တွင် အဆုံးဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုသို့ သဘော ရှိသော ဝုဋ္ဌာန၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည် မရှိနိုင်ပြီ” ဟူလိုသည်။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့် “မိမိ၏ ဖလ သမာပတ် ချမ်းသာကို သုံးဆောင်ခြင်းငှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာ-ယာဉ် တင်လျက် သုံးသပ်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်ဖြင့် အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်-ပေါ်လာ၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်” ဟူသော ဤအဋ္ဌကထာစကားသည်လည်း ပြီးစီးပြည့်စုံသည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား “အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်”ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၈-၅၁၉။)

ဖလသမာပတ် — နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကြင်အကြင် ပိုင်းခြားအပ်သော ပိုင်းခြားထားသော အချိန်ကာလပတ်လုံး အခြားအပြတ်မရှိ အကြားအပြတ်မရှိ တစ်စပ်တည်း ဖိုလ်စိတ်၏သာလျှင် ဆက်တိုက်ဖြစ်ခြင်းသည် ဝင်စားခြင်းသည် ဖလသမာပတ် မည်၏။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၉။)

ပလသမာပတ်၌ ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းမှု — သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်လျက် အစဉ်အတိုင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ရှုနေသော အနုပဗ္ဗဝိပဿနာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား ခြင်းသည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော အနုပဗ္ဗဝိပဿနာနည်းဖြင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား အထက်မဂ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်ရာ၏ဟူသော မေးစိစစ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်မှုကို ရည်ရွယ်၍ “ဖလသမာပတ္တိနိန္ဒတာယ = ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်”ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစကားရပ်ဖြင့် အရိယမဂ်ကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာစာရ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာစာရ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်းဟု ညွှန်ပြပေသည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၈-၅၁၉။)

ကေခိဝါဒကို ချေပချက် — အချို့သော အဘယဂိရိဂိုဏ်းဆရာတို့ကား “သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့သော် သကဒါဂါမ် ဖြစ်၏။ သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့သော် အနာဂါမ် ဖြစ်၏” ဟု ဤသို့ ဆိုကြကုန်၏။ ထိုဆရာတို့ကို ဤသို့ ဆိုထိုက်လှ၏ - “ဤသို့ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေလျက် သောတာပန်သည် သကဒါဂါမ်၊ သကဒါဂါမ်သည် အနာဂါမ်ဖြစ်သည်ရှိသော် အနာဂါမ်သည် ရဟန္တာ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ရဟန္တာသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည်လည်း သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု ဆိုသင့် ဆိုထိုက်လှပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသော ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေသည်ရှိသော် အရိယဖိုလ်မှ တစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးသည် မရှိပေ။ ထိုအယူမညီ အဘယဂိရိဝါဒီဆရာတို့၏ စကားကို —

ဒသ ဂေါတြဘုမ္မာ ဝိပဿနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ (ပဋိသံ-၆၅။)

= ဆယ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘုမ္မာတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ (ပဋိသံ-၆၅။)

ဤသို့ အရိယမဂ် အကျိုးရှိသော ဝိပဿနာ၊ အရိယဖိုလ် အကျိုးရှိသော ဝိပဿနာကို အသီးအခြားပြု၍ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၏ အစွမ်းဖြင့်ပင်လျှင် ပယ်ရှားအပ်၏။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့်လည်း ထိုဆရာတို့၏ စကားကို မယူအပ်။ အသင့်အလျော်ကို ဆိုရမူ - ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသည့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း ဖလသမာပတ်၌ပင် ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိနေသောကြောင့် အရိယဖိုလ်သည် သာလျှင် ဖြစ်၍ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ဟူသော ဤဆိုအပ်ပြီးသော သဘောတရားကိုသာလျှင် မှတ်ယူပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၂။)

တစ်ဖန် အကယ်၍ ဤအရိယသာဝကသည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်ကို ရရှိထားခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအရိယသာဝက၏ ထိုဖလသမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည်လည်း ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယဖိုလ်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါးနှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်ကို ရရှိခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုဖလသမာပတ်၏ အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည်လည်း ဒုတိယဈာန် စသည်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ရှေးဦးစွာ ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၂။)

ပလဉ္စသာတိအာဒိ မဟဂ္ဂတဝိပါကာနံ ဝိယ လောကုတ္တရဝိပါကာနဉ္စ ကုသလသရိက္ခတာဒဿနံ။ ဈာနတော သရိက္ခတာဒဿနေနေဝစေတ္ထ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-မဂ္ဂင်္ဂဝသေနာပိ သရိက္ခတာ ဒဿိတာယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်သည်ကား မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်တို့ကဲ့သို့ လောကုတ္တရာဝိပါက်တို့၏လည်း ကုသိုလ်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို ပြသော စကားတည်း။ ဤဖလသမာပတ်အရာ၌ အရိယမဂ်နှင့် အရိယဖိုလ်တို့၏ ဈာန်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း တူသည်၏ အဖြစ်ကို ပြအပ်ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ-၂-၅၁၉။)

အသိစိတ် မချုပ်ပါ

ဤဖလသမာပတ်သည် အသိစိတ် ချုပ်သော သမာပတ် ဖြစ်လေသလောဟု မေးရန် ရှိ၏။ အသိစိတ် ချုပ်သော သမာပတ် မဟုတ်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်က ဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထားတော်မူခဲ့၏။

အရှင်ဘုရား . . . ရဟန်းအား မြေ၌ မြေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ရေ၌ ရေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ မီး၌ မီးဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ လေ၌ လေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ဤ လောက၌ ဤလောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်ပါးသော လောက၌ တစ်ပါးသော လောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏ဟူသော သဘောရှိသည့် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ကို ရခြင်းသည် အဘယ်သို့လျှင် ဖြစ်နိုင်ရာပါသနည်းဟု လျှောက်ထား၏။ (အံ-၃-၂၆၂-၂၆၃။)

ထိုအခါဘုရားရှင်က အောက်ပါအတိုင်း ဖြေကြားတော်မူ၏။ —

ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု ဧဝံ သညီ ဟောတိ “ဧတံ သန္တိ ဧတံ ပဏီတံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော သဗ္ဗုပဓိ- ပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာန”န္တိ။ ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ သိယာ ဘိက္ခုနော တထာရူပေါ သမာဓိပဋိလာဘော၊ ယထာ နေဝ ပထဝီယံ ပထဝီသညီ အဿ၊ န အာပသ္မိ အာပေါသညီ အဿ၊ န တေဇသ္မိ တေဇာသညီ အဿ၊ န ဝါယသ္မိ ဝါယောသညီ အဿ၊ န အာကာသာနဉ္စာယတနေ အာကာသာနဉ္စာယတန- သညီ အဿ၊ န ဝိညာဏဉ္စာယတနေ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညီ အဿ၊ န အာကိဉ္စညာယတနေ အာကိဉ္စ- ညာယတနသညီ အဿ၊ န နေဝသညာနာသညာယတနေ နေဝသညာနာသညာယတနသညီ အဿ၊ န ဣဓလောကေ ဣဓလောကသညီ အဿ၊ န ပရလောကေ ပရလောကသညီ အဿ။ သညီ စ ပန အဿာတိ။ (အံ-၃-၂၆၃။)

အာနန္ဒာ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် “သင်္ခါရအားလုံး ငြိမ်းရာ ဥပဓိအားလုံးကို စွန့်ရာ တဏှာကုန်ရာ တပ်မက်ခြင်း ကင်းရာ တပ်မက်ခြင်း ချုပ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် မွန်မြတ်၏”ဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ အာနန္ဒာ . . . ဤသို့လျှင် ရဟန်းအား မြေ၌ မြေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ရေ၌ ရေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ မီး၌ မီးဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ လေ၌ လေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံး မရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိ ဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်

သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ် ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ဤလောက၌ ဤလောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်ပါးသော လောက၌ တစ်ပါးသော လောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏ ဟူသော သဘောရှိသည့် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ကို ရခြင်းသည် ဖြစ်ရာ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ-၃-၂၆၃။)

အသင်သူတော်ကောင်း နားလည်နိုင်ရန် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်း တင်ပြပါရစေ။ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်လျက် ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းပထမဈာန်နာမ်တရားတို့ကား ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အမှတ်သညာ ရှိသော ပထဝီ = မြေ၌ ပထဝီ = မြေဟု အမှတ်သညာ ရှိသော နာမ်တရားစုတို့တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖိုလ်စိတ်ကား ပထဝီကသိုဏ်းကို အာရုံမပြု၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ မြေ၌ မြေဟု အမှတ်မရှိ၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌သာ အမှတ်သညာနှင့် ယှဉ်သော တည်ကြည်သော သမာဓိသည် ဖြစ်နေ၏။ ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှု၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။ တစ်ဖန် ယင်းပထဝီကသိုဏ်း၌ အာကာသကို တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်း၍ အာကာသကို မြင်ခဲ့သော် အာကာသကိုသာ နှလုံးသွင်းလျက် ယင်းအာကာသကို အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်လျက် အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယင်းအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်နာမ်တရားစုကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံ မပြု၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်လေရာ။

တစ်ဖန် ယင်းအဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်အာရုံလျှင် တည်ရာရှိသော အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်ဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်လျှင် တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်တည်း။ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူတည်း။ တစ်ဖန် ယင်းဝိညာဏဉ္စာယတန ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖလသမာပတ် နာမ်တရားစုတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုကြ၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ် = အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်လျှင် တည်ရာအာရုံ ရှိသော ဝိညာဏ်ကို အာရုံ မပြုကြပေ။ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန် ဖြစ်နေခိုက်ဝယ် အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိမှုကို အာရုံပြု၍ “နတ္ထိ ကိဉ္စိ = ဘာမျှ မရှိ”ဟု ရှုလျက် အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းသမာပတ်ကား အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယင်းအာကိဉ္စညာယတနဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်း ဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိသော တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း နတ္ထိဘောပညတ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော ယင်းအာကိဉ္စာယတနဈာန်စိတ်ကိုပင် အရှုခံအာရုံထား၍ “ဤဝိညာဏ်သည် ငြိမ်သက်၏။ ဤဝိညာဏ်သည် မွန်မြတ်၏”ဟု ရှုလျက် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ဟူသည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သညာကား မရှိ၊ အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့ နူးညံ့သော သညာသာရှိသဖြင့် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သမာပတ်တည်း။ ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်း ဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ (= နေဝသညာနာသညာယတန နာမ်တရားစု၌) သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်လေ၏။ သို့သော် သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏။ အာပေါကသိုဏ်း တေဇောကသိုဏ်း ဝါယောကသိုဏ်း စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။ ဤကား အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ အကျဉ်းချုပ်တည်း။ ယခုအခါ၌ အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းကို ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

သညီ ၁ ပန အဿာတိ အထ စ ပနဿ သမာပတ္တိ သဝိတက္ကသမာပတ္တိယေဝ အဿာတိ ဝုစ္စတိ။
ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “သန္တံ သန္တံ” နေဝ ပဝတ္တတိ။
ပဏီတံ ပဏီတန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “ပဏီတံ ပဏီတံ” နေဝ ပဝတ္တတိ။ **ယဒိဓံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထောတိ** နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ” နေဝ ပဝတ္တတိတိ သဗ္ဗမေတံ ဖလသမာပတ္တိသမာဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တိ။ ပ။ သစိတ္တကာ မေ သာ သမာပတ္တိ အဟောသိ။
 (အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၈၈။)

ဤ ဖလသမာပတ်ကား သညာရှိသော သမာပတ် ဖြစ်၏။ စိတ်ရှိသော သစိတ္တကာ သမာပတ် ဖြစ်၏။ “ဧတံ သန္တံ ဧတံ သန္တံ = ဤနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ငြိမ်းအေး၏။ ဤနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ငြိမ်းအေး၏။”ဟု နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း “သန္တံ သန္တံ”ဟူ၍ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်စေတသိက် အစဉ်သည် ဖြစ်ပေါ်၍ နေ၏။ “ပဏီတံ ပဏီတံ = မွန်မြတ်၏ မွန်မြတ်၏”ဟု နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်အစဉ်သည် “ပဏီတံ ပဏီတံ”ဟူ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ”ဟူ၍ နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း ဖိုလ်စိတ်စေတသိက် အစဉ်သည် “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ”ဟူ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ဤစကားရပ်အားလုံးကို ဖလသမာပတ္တိသမာဓိကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူ၏။ ဤဖလသမာပတ်ကား စိတ်ရှိသော စိတ်မချုပ်သော သစိတ္တကာ သမာပတ် ဖြစ်လေပြီ။
 (အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၈၈။)

ဤပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ ဖလသမာပတ်ဟူသည် အသိစိတ်ချုပ်ငြိမ်းသော သမာပတ်မျိုးကား မဟုတ်ပေ။ အသိစိတ်ချုပ်ငြိမ်းသော သမာပတ်ကား နိရောဓသမာပတ်သာ ဖြစ်သည်။ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

ကသွာ သမာပဇ္ဇန္တိတိ သင်္ခါရာနံ ပဝတ္တိဘေဒေ ဥက္ကဏ္ဍိတာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အစိတ္တကာ ဟုတွာ “နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ သုခံ ဝိဟရိသာမာ”တိ သမာပဇ္ဇန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၇။)

နိဗ္ဗာနံ ပတွာတိ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနံ ပတွာ ဝိယ။ (မဟာဇီ-၂-၅၂၆။)

သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရရှိတော်မူကြသည့် အနာဂါမ် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စား-တော်မူနိုင်ကြ၏။ အဘယ်ကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြကုန်သနည်းဟူမူ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၌ အမြဲလိုလို မြင်တွေ့နေရသဖြင့် ငြီးငွေ့တော်မူကြ၍ မျက်မြင်လောက ပစ္စက္ခ အတ္တဘော၌ ပင်လျှင် စိတ်စေတသိက် မရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သညာ-ဝေဒနာတို့နှင့် တကွသော စိတ်စေတသိက်တို့၏ ချုပ်ရာ ဖြစ်သော အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ရောက်ကုန်သကဲ့သို့ ဆင်းရဲကင်းသည်ဖြစ်၍ ချမ်းချမ်းသာသာ နေကုန်-အံ့ဟု ဤသို့ နှလုံးသွင်းသောကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၇။)

အဋ္ဌ သမာပတ္တိလာဘိနော ပန အနာဂါမိနော၊ ဒိဏာသဝါ စ သမာပဇ္ဇန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၄။)

ဤ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု (စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု) နိရောဓသမာပတ်ကား လောကီဈာန် သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ရရှိတော်မူကြသည့် အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်ကြီးတို့သာ ဝင်စား၍ ရနိုင်သော သမာပတ်တစ်မျိုး ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် လောကီဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးကိုလည်း မရရှိသေးသည် ဖြစ်အံ့၊ အနာဂါမ် ရဟန္တာလည်း မဖြစ်သေးသည် ဖြစ်အံ့၊ အသင်သူတော်ကောင်း၏သန္တာန်၌ အသိစိတ် ချုပ်ငြိမ်းနေသော သမာပတ် တစ်မျိုးသည် ဖြစ်နိုင်၏၊ မဖြစ်နိုင်၏ဟူသော အချက်ကို စဉ်းစားသင့်လှပေသည်။ အကြောင်းမူ — ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၄။) ၌ —

- ၁။ ပုထုဇန်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သောတာပန်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သကဒါဂါမ်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၄။ ဈာန်အစေး ခန်းခြောက်နေသည့် အနာဂါမ်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၅။ ဈာန်အစေး ခန်းခြောက်နေသည့် ရဟန္တာအားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း —

နိရောဓသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ယခုတစ်ဖန် ဆက်လက်၍ ဖလသမာပတ် အကြောင်းကို ဆက်လက် တင်ပြအပ်ပါသည်။

အရှည်တည်တံ့ရန် အကြောင်း သုံးမျိုး

တယော ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိ-ကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရော။ (မ-၁-၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဠိက . . . သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်၏၊ တစ်နည်း အနိစ္စာနုပဿနာကို အဦးပြုသဖြင့် ဝင်စားအပ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟုဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်၏ ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ပဗန္ဓအားဖြင့် ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းငှာ အကြောင်းတရားတို့သည် သုံးမျိုးတို့ တည်း။

- ၁။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို = သင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း၊
- ၂။ သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း နှလုံးမူခြင်း၊
- ၃။ ဖလသမာပတ်ဝင်စားသည်မှ ရှေးအဖို့၌ = ဖလသမာပတ် မဝင်စားမီ လသည်လည်းကောင်း နေသည်လည်းကောင်း (နာရီသည်လည်းကောင်း) ဤမျှလောက်သော အရပ်သို့ ရောက်လတ်သော် ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့ဟု ကာလ အပိုင်းအခြားကို ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို ပြုပြင်ခြင်း —

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ပဗန္ဓအားဖြင့် ကြာမြင်စွာ တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏။
(မ-၁-၃၇၁။)

ပုဗ္ဗေ ၈ အဘိသင်္ခါရ — ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် ပုဗ္ဗေ ၈ အဘိသင်္ခါရဟူသည် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားသည်မှ ရှေး၌ ဖလသမာပတ်ကို မဝင်စားမီ “လသည်လည်းကောင်း နေသည်လည်းကောင်း ဤမျှသော အရပ်ဌာနသို့ ရောက်လတ်သော် ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့”ဟု အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားခြင်းသည် အဘိသင်္ခါရ မည်၏။ မှန်ပေသည် — ဤမည်သော ကာလ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့ဟု ဤသို့ ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထို ဖလသမာပတ်၏ အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ထိုပိုင်းခြားအပ်သော အချိန်ကာလသည် မရောက်ရှိ လာသေး။ ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ထိုဖလသမာပတ်၏ အစဉ်မပြတ် ပဗန္ဓအားဖြင့် တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်၏ ကြာရှည်စွာ တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု မှတ်သားပါလေ။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၃။)

ဖလသမာပတ်မှ ထနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း နှစ်မျိုး

ဒွေ ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာနာယ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ မနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ အမနသိကာရော။ (မ-၁-၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဌိက . . . အနိမိတ္တမည်သော စေတောဝိမုတ္တိ = ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်း၏ အကြောင်း တရားတို့သည် နှစ်မျိုးတို့တည်း။

- ၁။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊
- ၂။ သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း- ကြောင့်လည်းကောင်း —

ဤနှစ်မျိုးတို့တည်းဟု ဟောကြားတော်မူခြင်းကြောင့် ထိုဖလသမာပတ်မှ နှစ်မျိုးကုန်သော အခြင်းအရာ- တို့ဖြင့် ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ (မ-၁-၃၇၁။)

ထိုပါဠိတော်၌ **သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ**အရ အလုံးစုံသော နိမိတ်ဟူသည် အလုံးစုံသော ရုပ်နိမိတ် ဝေဒနာနိမိတ် သညာနိမိတ် သင်္ခါရနိမိတ် ဝိညာဏနိမိတ်တို့တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုနိမိတ်အားလုံးတို့ကို တစ်ပေါင်း- တည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း အကယ်၍ ကား နှလုံးမသွင်းနိုင်ပေ။ သို့သော် သဗ္ဗသင်္ခါဟိက = အလုံးစုံကို အကြွင်း အကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် သိမ်းကျုံးယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဤသဗ္ဗနိမိတ္တာနံဟူသော စကားကို ဟောကြားတော် မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို တစ်ပေါင်းတည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း နှလုံးသွင်းခြင်း၏ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝင်၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော သုံး မျိုးသော အာရုံတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကို ဘဝင်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော မနသိကာရစေတသိက်ဖြင့် နှလုံး

သွင်းသော အရိယသာဝကအား ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၃။)

၈။ ဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ အဘယ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း

၉။ ဖိုလ်သည်လည်း အဘယ်တရား၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သနည်း

၁။ ရှေးရှေးသော ဖိုလ်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ နောက်နောက်သော ဖိုလ်စိတ်သည်သာလျှင်မူလည်း ဖြစ်၏။

၂။ အလုံးစုံသော ဖိုလ်စိတ်တို့၏ နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ဘဝင်သည်မူလည်း ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် အရိယဖိုလ်သည်လည်း —

၁။ အရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၂။ အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၃။ အနုလုံမည်သော ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၄။ နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ် ကြိယာ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၁။ ထိုတွင် မဂ္ဂဝိထိ၌ အရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အဦးဆုံးဖြစ်သော အရိယဖိုလ်သည် ဖြစ်၏။

၂။ မဂ္ဂဝိထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖလသမာပတ္တိဝိထိ၌သော်လည်းကောင်း ရှေးရှေးသော အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော နောက်နောက်သော အရိယဖိုလ်သည် အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ် ဖြစ်၏။

၃။ ဖလသမာပတ္တိဝိထိတို့၌ ရှေးဦးခေါင်ဆုံးဖြစ်သော အစဆုံး အရိယဖိုလ်သည် အနုလုံမည်သော ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။

ဤ ဖလသမာပတ္တိ ဝိထိတို့၌ အနုလုံကို ဂေါတြဘူဟူ၍ သိရှိပါလေ။ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

အရဟတော အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ သေက္ခာနံ အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၃၈။)

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ အနုလုံသည် အရဟတ္တဖိုလ် ဖလသမာပတ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ အနုလုံသည် ဖလသမာပတ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (ပဋ္ဌာန-၁-၁၃၈။)

၄။ အကြင် အနာဂါမိဖိုလ် သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထို နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်း ဝုဋ္ဌာနအဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်သော အနာဂါမိဖိုလ် သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်သည် နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ် သို့မဟုတ် ကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၃။)

သမာပတ် ရှစ်ပါးကို ရရှိတော်မူသော အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုခဲ့သော် ယုဂနဒ္ဒနည်းဖြင့် ပထမဈာန်မှသည် ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သို့ တိုင်အောင် သမထဝိပဿနာကို ပွားများရ၏။ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားပြီး၍ ယင်းဈာန်မှထ၍ ပဗ္ဗကိစ္စ လေးပါးတို့ကို ပြုရ၏။ ထိုနောင် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားရ၏။ ထိုနောင် တစ်ကြိမ် သို့မဟုတ် နှစ်ကြိမ်သော နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်တို့ ဖြစ်ပြီးနောက် စိတ်မရှိ ဖြစ်သွား၏ = နိရောဓသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွား၏။ အချိန်

ကာလစေ့၍ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်ဇော တစ်ကြိမ် ကျ၏။ နေဝသညာနာသညာ-ယတန ကုသိုလ်ဇော၏ နောင်၌ဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်ဇောတည်း။ အကယ်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသည် ဖြစ်အံ့ အလားတူပင် ပြုကျင့်ရ၏။ ထူးခြားသည်မှာ ရဟန္တာအရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ ကြိယာဇောများသာ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ကျ၏ဟု မှတ်ပါ။

အချိန်ကာလ ကွာခြားမှု — အနာဂါမိ သို့မဟုတ် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် ခုနစ်ရက် ပိုင်းခြား၍ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသည် ဖြစ်အံ့။ နိရောဓသမာပတ်သို့ မဆိုက်မီ ဖြစ်ပေါ်သွားသော နေဝသညာနာသညာယတနဇောနှင့် နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အစဦးစွာ ဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်ဇော သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဇောတို့သည် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး အချိန်ကာလ ဝေးကွာမှုရှိနေ၏။ နိရောဓသမာပတ်အတွင်း၌ စိတ်စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့သည် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းနေကြ၏။ ကမ္မဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့သာ ဆက်လက်ဖြစ်နေကြ၏။

ထိုသို့ နေဝသညာနာသညာယတနဇောနှင့် အရိယဖိုလ်ဇောတို့၏ ခုနစ်ရက်လွန်ခြင်း ရှိသော်လည်း ဇာတ်မတူသော ရုပ်တရားဖြင့် (= ကမ္မဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်ဖြင့်) အခြားအဆီးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုဇာတ်မတူသော ရုပ်တရားဖြင့် ခြားဆီးထားသော်လည်း ခြားဆီးသည် မမည်ရကား နေဝသညာနာသညာယတနဇာန်ကို ဝင်စားပြီးနောက် နိရောဓသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်၍ တစ်ဖန် နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ ခုနစ်ရက်လောက်ပင် ကြာသော်လည်း အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမိဖိုလ်ဇော အရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ကျ၏။ ယင်းဖိုလ်ဇောသည် နေဝသညာနာသညာယတနဇော၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဇော မည်၏။

ထိုအထက်ပါ ဖိုလ်ဇောအမျိုးမျိုးတို့တွင် မဂ္ဂဝီထိ၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဇောကို ထား၍ ကြွင်းသော အလုံးစုံသော အရိယဖိုလ်သည် ဖလသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အရိယဖိုလ် မည်၏။ မဂ္ဂဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ကိလေသာ အပူဓာတ်၏ အချင်းခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးလေပြီးသော မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ မတင့်တယ်စရာ ကိလေသာ အညစ်အကြေး မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တင့်တယ်လှသော၊ တဏှာဟူသော လောကာမိသကို ထွေးအန်ပြီးသော၊ အငြိမ်းကြီးငြိမ်း အအေးကြီးအေးသည့် သန္တိသုခအစစ် အဖြစ်ကြီးဖြစ်သော၊ မွန်မြတ်သော အရိယမဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယဖိုလ်သည် မသေရာ အမြိုက်ဆေးဖြင့် ရောစပ်ထားအပ်သော ပျားကဲ့သို့ မှန်ကန်သော သဘောတည်းဟူသော အဆီဩဇာဓာတ်နှင့် ပြည့်စုံသော စင်ကြယ်လှသော သာယာအပ်သော၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် လောကုတ္တရာကုသိုလ်တို့ထက် အလွန်လျှင် သာယာအပ် ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာရှိသော၊ မဂ်ချမ်းသာ ထက်လည်း ဖိုလ်ချမ်းသာသည် သာလွန်၍ ငြိမ်သက်အေးမြသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမွန်မြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ အကြင် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံးသော အနုတ္တရသုခဖြင့် အချင်းခပ်သိမ်း ခြောက်သွေ့သည်၏ အဖြစ်မှ ကင်းသဖြင့် စွတ်စိုလျက် ရှိ၏။

အရိယာသခင် အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့သည်သာ သုံးဆောင်ခံစားထိုက်သဖြင့် အရိယာသခင် အရှင်မြတ်တို့၏သာ ဥစ္စာဖြစ်သော ထိုသာမညဖိုလ်၏ ရသဓာတ်ရည် အဆီအနှစ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မိမိထက် အလွန်အကဲမရှိ အကောင်းဆုံး အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး အရသာဖြစ်သော ထိုသို့သော ဖိုလ်ချမ်းသာကို ပညာရှိ ယောဂီ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွား၍ ကြိုးပမ်းခဲ့သော် ရရှိနိုင်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် အရိယဖိုလ်၏ ဤအတုမရှိ အကောင်းဆုံး အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး အရသာကို သုံးဆောင်ခံစားရခြင်းသည် ဤသာသနာတော်၌ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပါပေသတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၃-၃၄၄။)

ဝိပဿနာ သုံးမျိုး

ဝိပဿနာ ပနေသာ တိဝိဓာ ဟောတိ သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာ၊ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ နိရောဓ-
သမာပတ္တိ ဝိပဿနာတိ။ တတ္ထ သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာ မန္တာ ဝါ ဟောတု တိက္ခာ ဝါ။ မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနံ
ဟောတိယေဝ။ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ တိက္ခာဝ ဝဇ္ဇတိ မဂ္ဂဘာဝနာသဒိသာ။ နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ
ပန နာတိမန္တနာတိတိက္ခာ ဝဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၇-၃၄၈။)

ဤ ဝိပဿနာသည် —

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာ၊
- ၂။ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဝိပဿနာ၊
- ၃။ နိရောဓသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဝိပဿနာဟု —

ဤသို့လျှင် သုံးမျိုး ရှိပေသည်။

၁။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာသည် နံ့သည်
မူလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ထက်သည်မူလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ အရိယမဂ်၏ နီးစွာသော အကြောင်းတရားသည်
ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၇။)

အကယ်၍ ဝိပဿနာသည် နံ့သည်ဖြစ်မှု နှေးသော အဘိညာဉ်ရှိသော ဒန္တာဘိညမဂ်ကို ပြီးစီးစေနိုင်၏။
အကယ်၍ ဝိပဿနာသည် ထက်သည်ဖြစ်မှု လျင်မြန်သော အဘိညာဉ်ရှိသော ခိပ္ပါဘိညမဂ်ကို ပြီးစီးစေနိုင်၏။
ဤကား ဝိပဿနာ၏ နံ့သည်၏အဖြစ် ထက်သည်၏အဖြစ်၌ ထူးခြားမှုတည်း။ စင်စစ်မှာမူ ဝိပဿနာလက္ခဏာသို့
ရောက်ရှိနေသော ဝိပဿနာမှန်က အရိယမဂ်၏ အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်းဟု မှတ်ပါ။
(မဟာဋီ-၂-၅၂၆။)

၂။ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာကား ထက်မြက်သော တိက္ခာဝိပဿနာသည်
သာလျှင် ဖြစ်သင့်ပေသည်။ ထိုဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည် မှန်သော်လည်း အလုံးစုံသော
သင်္ခါရတရားတို့မှ ဆုတ်နစ်ပြန်လည်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိယ
မဂ်ကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ ဝိသင်္ခါရ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်၏ အကြောင်းတရား
ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။ အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာနှင့် တူညီပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၈။ မဟာဋီ-၂-၅၂၆-၅၂၇။)

၃။ နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာကား မနုလွန်း မထက်လွန်းမှုကား သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၂-၃၄၈။)

အလွန်နံ့သော ဝိပဿနာသည် သမထ လွန်ကဲသည်ဖြစ်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ချုပ်စေခြင်း၌ မစွမ်းနိုင်-
သည်ဖြစ်ရကား သမထလျှင် အပြီးအဆုံးရှိသည် ဖြစ်တတ်၏။ အလွန်ထက်မြက်သော ဝိပဿနာသည်ကား ဉာဏ်
လွန်ကဲသည်ဖြစ်၍ အလွန်အကဲနှင့်တကွ သင်္ခါရတရားတို့၌ အပြစ်ကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဖလသမာပတ်လျှင်
အပြီးအဆုံး ရှိသည် ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် “နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာကား မနုလွန်း မထက်လွန်းမှုကား
သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်”ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ-၂-၅၂၇။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်
သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ထက်မြက်စူးရှသည့် တိက္ခာဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်အောင် အထူးပင် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်-
ပေသည်။

အကယ်၍ ဖလသမာပတ်အလို့ငှာ ရည်ရွယ်ချက်မရှိဘဲ အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်အလို့ငှာ မကုန်သေးသော ကိလေသာများကို ကုန်ရန် အလို့ငှာဟူသော ရည်ရွယ်မှန်းထားချက် ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့မှုကား ရှေးတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုဝိပဿနာသည် အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်ကို ရခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားသာ ဖြစ်မည် ဖြစ်ပေသတည်း။ ဤတွင်ရှေ့ကား —

သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ အဝိရာဇယံ အပ္ပဇဟံ အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ ပ ။ သဗ္ဗံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ ပဇဟံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ (သံ-၂-၂၄၉-၂၅၀)

ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာတပရိညာ ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ မသိပါဘဲ၊ တိရဏပရိညာ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ မသိပါဘဲ၊ ထိုအလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အပေါ်၌ တွယ်တာ မက်မောလျက်ရှိသော တဏှာကို ပဟာနပရိညာ ပညာဖြင့် ကင်းပြတ် ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် မကျင့်နိုင်ပါဘဲ မပယ်စွန့်နိုင်ပါဘဲ ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ မထိုက်။ ပ ။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ်မှာမူ အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာတပရိညာ ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိသည်ရှိသော်၊ တိရဏပရိညာ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိသည်ရှိသော်၊ ထိုအလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာ မက်မောလျက်ရှိသော တဏှာကို ပဟာနပရိညာ ပညာဖြင့် ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် ကျင့်နိုင်ခဲ့သော် ပယ်စွန့်နိုင်ခဲ့သော် ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ ထိုက်၏။

ဤသို့ စသော ဘုရားရှင်၏ မုခပါဌ်တော်များကို ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်လျက် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခ အဝဝတို့၏ ကုန်ဆုံးရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရန် အလို့ငှာ **နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ = နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်** အမည်ရသော အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပရိညာ ပညာ သုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအောင် ကျင့်ပုံ ကျင့်စဉ် အလုံးစုံသည် ပြီးဆုံးပြီ ဖြစ်ပေသည်။

ဘုရားရှင်၏ တိုက်တွန်းချက် ဥပေျာဇဉ်

ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက် ဘဝ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါး တို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်ပေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ခုနစ်နှစ်ကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခြောက်နှစ်တို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ပ ။ ငါးနှစ်တို့ ပတ်လုံး။ လေးနှစ်တို့ပတ်လုံး။ သုံးနှစ်တို့ပတ်လုံး။ နှစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး။ တစ်နှစ်ပတ်လုံး။

ရဟန်းတို့ . . . တစ်နှစ်ကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်လတို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ ပွားများ အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်ပေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ခုနစ်လကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခြောက်လတို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ပ ။ ငါးလတို့

ပတ်လုံး။ လေးလတို့ပတ်လုံး။ သုံးလတို့ပတ်လုံး။ နှစ်လတို့ပတ်လုံး။ တစ်လပတ်လုံး။ လခွဲပတ်လုံး။

ရဟန်းတို့ . . . လခွဲကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ထိုသို့ ပွားများ အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်၏။

(မ-၁-၉၀။)

၂ သဗ္ဗဒ္ဓိ စေတံ မဇ္ဈိမဿေဝ နေယျပုဂ္ဂလဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ တိက္ခပညံ ပန သန္ဓာယ “ပါတော အနုသိဋ္ဌော သာယံ ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ၊ သာယံ အနုသိဋ္ဌော ပါတော ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ”တိ ဝုတ္တံ။

(မ-၄-၁-၃၀၅။)

ခုနစ်နှစ်ကို အလွန်ဆုံးထား၍ ခုနစ်ရက်ကို အစောဆုံးထား၍ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားအပ်သော အထက်ပါ ဘုရားရှင်၏ စကားတော်အားလုံးသည် ဉာဏ်အလယ်အလတ်စား ရှိသော ကျွတ်ထိုက်သော နေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ပညာ ထက်မြက်သော တိက္ခပညာ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကား - “နံနက်၌ ဆုံးမသော် ညချမ်းအခါ၌ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို ရရှိ ရောက်ရှိလတ္တံ့၊ ညချမ်းအခါ၌ ဆုံးမခဲ့သော် နံနက်အခါ၌ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို ရရှိ ရောက်ရှိလတ္တံ့၊”ဟု (မ-၂-၃၀၀။) ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ (မ-၄-၁-၃၀၅။) ၂

“ရဟန်းတို့ . . . ဤခရီးလမ်းသည် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ် စင်ကြယ်ရန် စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်ရန် အရိယမဂ်ကို ရရှိရန် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် တစ်ကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်း ဖြစ်၏။ ယင်းသည့် ခရီးလမ်းကား ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ပင်တည်း”ဟု ဤသို့သော အကြင်သတိပဋ္ဌာန်တရား ကြေညာချက်ကို ငါဘုရားသည် မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့၏။ ဤကြေညာချက်ကို ဤအနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးနှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို အမှန်ရရှိနိုင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ငါဘုရား မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းပင် ဖြစ်၏။

(မ-၁-၉၀-၉၁။)

အာနာပါနဿတိ၏ အကျိုးဂုဏ်အင်အာနိသင်

ရဟန်းတို့ . . . အာနာပါနဿတိကို ပွားများလေ့လာသည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ ကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြည့်စေကုန်၏။

(မ-၃-၁၂၄။)

ရာဟုလာ . . . ဤသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့သောနည်းဖြင့် ပွားစေအပ်သော ဤသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုအပ်သော အာနာပါနဿတိဖြင့် အဆုံး၌ ဖြစ်ကုန်သော အကြင် အဿာသပဿာသတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို အဿာသပဿာသတို့သည်လည်း ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍သာလျှင် ချုပ်ကုန်၏။ ထင်ထင်ရှားရှား မသိအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ကား မချုပ်ကြလေကုန်။ (မ-၂-၈၉။)

ထိုစရိမက = အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသ ပဿာသဟူရာ၌ အဿာသ ပဿာသချုပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် စရိမက သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ ဘဝစရိမက = ဘဝ၏အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ၊

- ၂။ ဈာနစရိမက = ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ၊
၃။ စုတိစရိမက = စုတိခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ -

ဤသို့လျှင် စရိမက သုံးမျိုး ရှိ၏။ ဘဝတို့တွင် ကာမဘဝ၌သာ အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌ မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဿာသပဿာသတို့သည် ဘဝစရိမက မည်ကုန်၏။ ဈာန်တို့တွင် ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်ဟူသော ရှေးဈာန်သုံးပါးအပေါင်း၌သာ အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထဈာန်၌ မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဿာသပဿာသတို့သည် ဈာနစရိမက မည်ကုန်၏။ စုတိစိတ်မှ ပြန်၍ ရေတွက်သော် (၁၆)ချက်မြောက်သော တစ်နည်း (၁၇)ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူတကွ အကြင် အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏ စုတိစိတ်နှင့် အတူတကွ ချုပ်ကုန်၏။ ဤစုတိစိတ်နှင့် အတူတကွ ချုပ်ကုန်သော အဿာသပဿာသတို့သည် စုတိစရိမက မည်ကုန်၏။ ဤစုတိစရိမက အဿာသပဿာသတို့ကို ဤအာနာပါနဿတိဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ပြဆိုရာ၌ စရိမကဟူ၍ အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

ဤအာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဖန်တလဲလဲ လုံ့လသဲလျက် ကြိုးစားအားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌ အာနာပါနအာရုံကို ကောင်းစွာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စုတိစိတ်၏ ရှေး၌ (၁၆)ချက်မြောက်သော သို့မဟုတ် (၁၇)ချက်မြောက်သော စိတ်၏ ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌ ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သည်လည်း ထင်ရှားနေ၏။ တည်မှု ဌီကာလကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ တည်မှု ဌီကာလသည်လည်း ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိ၏။ ပျက်မှု ဘင်ကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ပျက်မှု ဘင်သည်လည်း ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိ၏။

မှန်ပေသည် - ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းမှ အခြားတစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိသော ရဟန်းတော်သည် အသက်ရှင်သော ခဏ၏ အပိုင်းအခြား သက်တမ်း အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားနိုင်သည်လည်း ရှိ၏။ မပိုင်းခြားနိုင်သည်လည်း ရှိ၏။ (၁၆)မျိုးသော တည်ရာဝတ္ထုရှိသော ဤအာနာပါနဿတိကို (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စုံလင်အောင် ပွားများအားထုတ်ပြီး၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်အဖို့ကား အသက်ရှင်သော ခဏ၏ အပိုင်းအခြား သက်တမ်း အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားနိုင်သည်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် “ယခုအခါ၌ ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ငါ၏ အာယုသင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့၊ ဤမျှလောက်သော ကာလထက် အလွန် မဖြစ်ကုန်လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ သိရှိ၍ မိမိ၏ ဓမ္မတာသဘောအတိုင်းသာလျှင် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်းသာလျှင် ကိုယ်လက်သုတ်သင်ခြင်း၊ သင်းပိုင်ဝတ်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝတ်ရုံခြင်း အစရှိကုန်သော ကိစ္စအားလုံးတို့ကို ပြုလုပ်ပြီးနောက် မျက်လုံးတော်တို့ကို မှိတ်လေ၏။ ကောဠုပဗ္ဗတတောင်ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော တိဿမထေရ်၊ သင်းဝင်ပင်ကြီးရှိသော မဟာကရုဋ္ဌိယကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာတိဿမထေရ်၊ ဒေဝပုတ္တတိုင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ပိဏ္ဏပါတိကတိဿမထေရ်၊ စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ညီတော် နောင်တော် မထေရ်နှစ်ပါး - ဤမထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကား စံထားထိုက်ကုန်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်က မထေရ်မြတ်ကြီးတို့တည်း။

ဝတ္ထုတစ်ခု - နှစ်ဦးသော ညီနောင် မထေရ်တို့တွင် တစ်ဦးသော မထေရ်သည် တစ်ခုသော လပြည့် ဥပုသ်နေ့၌ ပါတိမောက်ကို ပြဆိုပြီးဆုံးစေပြီး၍ ရဟန်းတော်အပေါင်းခြံရံလျက် မိမိနေရာအရပ်သို့ ကြွတော်မူ၍ စကြို၌ ရပ်တည်တော်မူလျက် - လဆန်းပက္ခ ညဉ့်ဦးယာမ် အချိန်၌ ဝန်းကျပ်ပတ်ချာ အရပ်ဆယ်မျက်နှာမှ သွန်းလောင်းအပ်သော နို့ရည်အယဉ်ရှိသကဲ့သို့သော ကောင်းကင်အပြင်ကိုလည်းကောင်း ငွေပြားနှင့်တူသော သဲဖြင့် ဖြန့်ခင်းထားအပ်သော မြေအရပ်ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်ရ၍ “ဤအချိန်အခါကာလသည်လည်းကောင်း

ဤအရပ်ဒေသသည်လည်းကောင်း မွေ့လျော်ဖွယ် ရှိစွတကား၊ ငါ၏ စင်ကြယ်သော အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် တူညီနေပေ၏။ ဤခန္ဓဒုက္ခ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကို အဘယ်မျှကြာအောင် ထမ်းဆောင်ထားရဦးမည်နည်း”ဟု ဤသို့လျှင် လရောင်ကို တစိန်းစိန်းကြည့်လျက် မိမိ၏ အာယုသင်္ခါရတို့ကို စူးစမ်းမြော်တင်း၍ ကြည့်ရှုလတ်လေသော် အာယုသင်္ခါရတို့ကား ကုန်လေပြီဟု စူးစမ်းဆင်ခြင် သိမြင်ပြီး၍ ရဟန်းသံဃာကို ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . သင်တို့သည် အဘယ်သို့သော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော ရဟန်းတို့ကို မြင်ဖူးပါကုန်သနည်း” - ဤသို့ မေးတော်မူလိုက်၏။

ထိုရဟန်းအပေါင်းတို့တွင် အချို့သော ရဟန်းတို့က “အရှင်ဘုရား . . . တပည့်တော်တို့သည် နေရာ၌ ထိုင်ကုန်လျက်ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော မထေရ်တို့ကို ဖူးမြော်ဖူးပါကုန်၏”ဟု လျှောက်ထားကြ၏။

အချို့သော ရဟန်းတို့က “ကောင်းကင်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေကာ ထိုင်ကုန်လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကို ဖူးမြင်လိုက်ဖူးပါကုန်၏”ဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထိုအခါ မထေရ်မြတ်ကြီးက ဤသို့ အမိန့်ရှိတော်မူ၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ငါသည် ယခုအခါ၌ သင်တို့ကို စကြိုခတ်လျက်သာလျှင် = စကြိုလျှောက်နေတုန်းမှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်ကို ပြပေအံ့” -

ဤသို့ မိန့်ကြားတော်မူလိုက်၏။ ထိုနောင် မထေရ်မြတ်ကြီးသည် စကြိုတစ်နေရာ၌ ဖိလာကန့်လန့် အရေးအကြောင်းတစ်ခုကို သားတော်မူလိုက်၏ = မျဉ်းသားလိုက်၏။ ထိုသို့ မျဉ်းသားပြီးနောက် -

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ငါသည် ဤမှာဘက် စကြိုစွန်းမှ ထိုမှာဘက် စကြိုစွန်းသို့သွား၍ တစ်ဖန် ပြန်လှည့်လာခဲ့သော် ဤမျဉ်းသားထားသော အရေးအကြောင်းသို့ ရောက်ရှိသောအခါ၌ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူပေအံ့” -

ဤသို့ပြောဆို၍ စကြိုသို့ သက်၍ ထိုမှာဘက် စကြိုသို့ လျှောက်သွား၍ တစ်ဖန်ပြန်လှည့်လာခဲ့သည်ရှိသော် တစ်ဘက်သော ခြေဖြင့် မျဉ်းသားထားသော အရေးအကြောင်းကို နင်းမိသော ခဏ၌သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူလေ၏။

ထိုသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပွားများထားအပ်သော အာနာပါနဿတိ၏ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည့်တိုင်အောင် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည် စင်စစ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့် (နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဒ္ဓိပဒါ အမည်ရသော ဤကျမ်း၌ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အရပ်ရပ်တို့ကို အစဉ်မှီးလျက် ရေးသားဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း) တစ်ပါးမက များပြားသော အကျိုးအာနိသင် ရှိသော **အာနာပါနဿတိ**ကို နေ့ရောညဉ့်ပါ ဘယ်ခါမလပ် အခါခပ်သိမ်း သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာအမှု၌ မမေ့မလျော့ခြင်း အပ္ပမာဒတရား လက်ကိုင်ထားလျက် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပွားများအားထုတ်လေရာသတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၈၃-၂၈၄။ မဟာဋီ-၁-၃၄၆။)

ဝိပဿနာပိုင်း ပြီး၏။

သာသနာတော်သက္ကရာဇ် - ၂၅၃၈ - ခု၊	ဖားအောက်တောရဆရာတော်
ကောဇာသက္ကရာဇ် - ၁၃၅၆ - ခု - နတ်တော်လပြည့်နေ့၊	စိတ္တလတောင်ကျောင်း
ခရစ်သက္ကရာဇ် - ၁၉၉၄ - ခု - ဒီဇင်ဘာ - ၁၇ - ရက်နေ့၊	ဖားအောက်တောရ
နံနက် (၁၀)နာရီ မိနစ် (၄၀)တွင် ပြီးသည်။	

သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း

ရည်ညွှန်းချက် အာသီသ

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရသော ဤကျမ်း၌ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာရှုပွားပုံကို အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ သို့အတွက် သမာဓိကို ထူထောင်ပုံ သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း တစ်မျိုးကိုသာလျှင် ရေးသားတင်ပြရသေး၏။ ကြွင်းကျန်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း တို့ကို မရေးသား မတင်ပြရသေးပေ။ ထို့ကြောင့် ဤသမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် သမထကမ္မဋ္ဌာန်းအချို့ကို ရေးသား တင်ပြထားပေအံ့။ ထိုသို့ ရေးသားတင်ပြရာ၌ ယခုကဲ့သို့ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးပြီးနောက် ဝိပဿနာပိုင်းတွင် အတော်အသင့် ကျေနပ်မှုကို ရရှိသောအခါ အခြားအခြားသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများကိုပါ ဆက်လက်၍ အားထုတ်လိုသေးသူ ယောဂီသူတော်ကောင်းများအတွက် အထူးသဖြင့် ရည်ရွယ်၍ ဤသမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းကို ရေးသားတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် စတုတ္ထဈာန် သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင်ဖြစ်စေ၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်းဖြင့် ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင်ဖြစ်စေ ပွားများ အားထုတ်ပြီးသော သူတော်ကောင်းတို့သည်လည်း ဝိပဿနာသို့ မကူးသေးမီ ဤ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းများကို အားထုတ်လိုက အားထုတ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်သာ ရည်ရွယ်၍ ဤ အပိုင်းကို ရေးသားတင်ပြထားပေသည်။ သမာဓိ တစ်ခုခုကို အောင်အောင်မြင်မြင် အားမထုတ်ရသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု သို့မဟုတ် ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း အားရကျေနပ်မှု မရသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်မှု ထိုထိုကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတင်အားသစ်လိုပါက ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ညွှန်ကြားထားသည့်အတိုင်းသာ အားထုတ်လေရာသည်။

ကမ္မဋ္ဌာန်း အမျိုးအစား

ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းအားဖြင့် နှစ်မျိုး ရှိ၏။
(မဟာနိ-ဋ္ဌ-၃၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၃၅။ မဟာဇီ-၁-၃၂၇။ သံ-ဇီ-၂-၉၇။)

ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)

သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျမ်းဂန်များ၌ အမျိုးအစား (၄၀) ဖော်ပြထားပေသည်။ ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော

- ၁။ ကသိုဏ်း (၈)ပါး၊
- ၂။ အသုဘ (၁၀)ပါး၊
- ၃။ အနုဿတိ (၁၀)ပါး၊
- ၄။ ဗြဟ္မဝိဟာရ (၄)ပါး၊
- ၅။ အရူပ (၄)ပါး၊
- ၆။ ဧကာသညာ = အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ (၁)ပါး၊
- ၇။ ဧကာဝဝတ္ထာန = စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် (၁)ပါး၊

အားလုံးပေါင်းသော် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၃၈)ပါး -

ပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာသော ဤ (၃၈)ပါးတို့၌ အဋ္ဌကထာ၌ လာသော အာလောက ကသိုဏ်းနှင့် အာကာသ ကသိုဏ်းကို သွင်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀) ဖြစ်သည်။ (ဒီ-ဇီ-၁-၁၇။ သံ-ဇီ-၁-၁၈။ အံ-ဇီ-၁-၂၁။)

ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးရှိရာ အာလောက ကသိုဏ်းကို ဩဒါတ ကသိုဏ်း၌ သွင်း၍၊ အာကာသ ကသိုဏ်းကို အနန္တကာသ ကသိုဏ်း၌ သွင်း၍ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ-၁-၅၅။) ၌ ကသိုဏ်း (၈)ပါး ဟောတော်မူသည်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော် မဟာသကုလုဒါယီသုတ္တန် (မ-၂-၂၀၇။) ၌ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး တစ်နည်း ဟောတော်မူသည်။

သဗ္ဗတ္ထက - ပါရိဟာရိယ

ထို သမထကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)ကို သဗ္ဗတ္ထက ကမ္မဋ္ဌာန်း = သဗ္ဗတ္ထိက ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ပါရိဟာရိယ ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ နှစ်မျိုး ခွဲခြားလျက် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်။

သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန်း

တတ္ထ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ ဘိက္ခုသံဃာဒီသု မေတ္တာ မရဏဿတိ စ။ အသုဘသညာတိပိ ဧကေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနန္တိ (သဗ္ဗတ္ထိကကမ္မဋ္ဌာနန္တိ) ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ မေတ္တာ၊ မရဏဿတိ၊ အသုဘဘာဝနာ စ။
(ဒိ-ဇီ-၂-၂၉၆။ မ-ဇီ-၁-၃၄၅။ မူလဇီ-၂-၁၄၉။)

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအရ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန်းသည် မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မရဏနုဿတိ ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိ၏။ ဧကေဟူသော အချို့သော ဆရာမြတ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မရဏနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အသုဘသညာ = အသုဘဘာဝနာ = အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏။ အထက်တွင် တင်ပြထားသော ဋီကာတို့အရ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း၊ မရဏဿတိ = မရဏနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အသုဘဘာဝနာ = အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ လေးမျိုး ရှိ၏။

အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

၁။ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်း - ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ဘုရားရှင်အပေါ်၌ ရိုသေခြင်း တုပ်ဝပ်ကျိုးနွံခြင်း ရှိ၏။ သဒ္ဓါဝေပုလ္လ = အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့၏ ဘုရားရှင်အပေါ်၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်း အဝေစ္စပသာဒနှင့် တူစွာ သဒ္ဓါ တရား ပြန့်ပြောပေါများသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပညာဝေပုလ္လ = ပညာတရား ပြန့်ပြောပေါများသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပညာဝေပုလ္လ = ကုသိုလ်တရား ပြန့်ပြောပေါများသည်၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း ရရှိနိုင်၏။ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရား များပြားပြန့်ပြောနိုင်၏။ ဘေးငယ် ဘေးကြီး အသွယ်သွယ်ကို နှိပ်နင်းနိုင်၏။ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော်ကို အဖန်ဖန် အောက်မေ့ပွားများခြင်းဖြင့် ကာယိကဒုက္ခ၏ ပိန်းကြာဖက်၌ ကျသော ရေကဲ့သို့ လျှော့ဖြေ၍ ကာယိကဒုက္ခကို သည်းခံခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ဘုရားရှင်နှင့် အတူတကွ နေထိုင် ရသည့် အမှတ်သညာကို ရနိုင်၏။ ဘုရားရှင်၏ ဂုဏ်တော် ကျေးဇူးတော်ကို အဖန်ဖန် အလီလီ အောက်မေ့ ဆင်ခြင်သော သတိ၏ စွဲနေကိန်းအောင်းရာလည်း ဖြစ်သော ထိုဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနိက ယောဂီသူမြတ်၏ ခန္ဓာ အိမ်သည်လည်း စေတိယယရ = စေတီအိမ်ကဲ့သို့ ပူဇော်ထိုက်၏။ အပူဇော်ခံထိုက်၏။ ဗုဒ္ဓဘူမိသို့ စိတ်ဓာတ်သည် ညွတ်တိုင်းရှိုင်း၏။ သီလကို ပျက်စီးစေနိုင်သော လွန်ကျူးအပ်သော ဝတ္ထုနှင့် တွေ့ကြုံလတ်သော် ထိုယောဂီ သူတော်ကောင်း၏ မျက်မှောက်၌ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရသကဲ့သို့ မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့မှ ရှက်ခြင်း ဟိရိတရား၊ မကောင်းမှု အကုသိုလ်တရား ဒုစရိုက်တရားတို့မှ ကြောက်ခြင်း ဩတ္တပ္ပတရားသည်လည်း ရှေးရှုတည်လာ၏။ အထက်ဖြစ်သော မဂ်ဖိုလ်ကို ထွင်းဖောက် မသိမမြင်နိုင်ခဲ့သော် သုဂတိဘုံဘဝလျှင် လည်း-

လျောင်းရာ ရှိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၀၆။)

၂။ **မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်း** — မေတ္တာကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ပွားများအားထုတ်လိုသော ပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ရှေးဦးစွာ ပိုင်းခြား၍ ဥပစာရသိမ် = ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဘိက္ခုသံဃာ၌ “ဤကျောင်းတိုက်၌ ခပ်သိမ်းကုန်သော ရဟန်းတော်တို့သည် ချမ်းသာကြပါစေ စိတ်ဆင်းရဲ ကင်း-ကြပါစေ” ဤသို့စသည်ဖြင့် မေတ္တာဘာဝနာကို ပွားများအပ်၏။ ထိုနောင် ဥပစာရသိမ် ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ တည်ရှိနေကြကုန်သော နတ်တို့၌၊ ထိုနောင် ဆွမ်းခံရွာ၌ အစိုးရသော အုပ်ချုပ်သူ မင်း၌၊ ထိုနောင် ဆွမ်းခံရွာနေ လူသားအားလုံးတို့ကို အစပြု၍ ခပ်သိမ်းကုန်သော သတ္တဝါတို့၌ မေတ္တာကို ပွားများအပ်၏။

ထိုကမ္မဋ္ဌာနိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဘိက္ခုသံဃာ၌ ပွားစေ-အပ်သော မေတ္တာဖြင့် သီတင်းသုံးဖော် သံဃာတော်တို့၏ မိမိအပေါ်၌ နူးညံ့သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်စေသည်ရှိသော် ထိုကမ္မဋ္ဌာနိကယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုသီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတော် တို့သည် အချင်းချင်း စိတ်နှလုံး ချမ်းမြေ့သော ဆက်ဆံခြင်း ရှိလာနိုင်ကုန်၏။ တစ်ဖန် ဥပစာရသိမ် ကျောင်းတိုက် အတွင်း၌ တည်ရှိနေကုန်သော နတ်တို့၌ ပွားစေအပ်သော မေတ္တာဖြင့် မိမိအပေါ်၌ နူးညံ့အောင် ပြုအပ်သော စိတ်ရှိကုန်သော နတ်တို့သည် တရားနှင့်လျော်သော စောင့်ရှောက်ခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ စီရင်အပ်သော အစောင့် အရှောက် ရှိလာနိုင်၏။ ဆွမ်းခံရွာ၌ အစိုးရသော အုပ်ချုပ်သူ မင်းအပေါ်၌ ပွားစေအပ်သော မေတ္တာဖြင့် မိမိ အပေါ်၌ နူးညံ့အောင်ပြုအပ်သော စိတ်နေစိတ်ထားရှိကြကုန်သော အစိုးရသူ အုပ်ချုပ်သူမင်းတို့သည် တရား-နှင့်လျော်သော စောင့်ရှောက်မှုဖြင့် ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်အပ်သော ပရိက္ခရာ ရှိလာနိုင်၏။ ထိုဆွမ်းခံရွာ၌ လူသားတို့အပေါ်၌ ပွားစေအပ်သော မေတ္တာဖြင့် မိမိအပေါ်၌ ကြည်လင်စေအပ် ကြည်ညိုစေအပ်သော စိတ် ရှိကုန်သော ထိုရွာနေလူတို့သည် မနှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာနေထိုင်ရ၏။ အလုံး စုံသော သတ္တဝါတို့အပေါ်၌ ပွားစေအပ်သော မေတ္တာဖြင့် ခပ်သိမ်းသော အရပ်လေးမျက်နှာ အရပ်ရှစ်မျက်နှာ တို့၌ အထိအခိုက် အနှောင့်အယှက် မရှိသော ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာနေထိုင်ခြင်း ရှိနိုင်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

၃။ **မရဏဿတိ = မရဏာနုဿတိ** — သေရအံ့ သေရအံ့ဟု အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့သော မရဏ-ဿတိဖြင့် “ငါသည် မချွတ်ဧကန် သေရအံ့”ဟု ကြံစည်အောက်မေ့သော သူသည် မလျောက်ပတ်သော ပစ္စည်း ရှာမှီးခြင်းကို ပယ်စွန့်၍ အဆင့်ဆင့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် တိုးပွားသော ထိတ်လန့်ခြင်း သံဝေဂ ရှိသည်ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းမှန်ကျင့်စဉ်ဟူသော သမ္မာပဋိပတ်မှ မတွန့်ဆုတ်သော စိတ်ဓာတ် ရှိနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

၄။ **အသုဘသညာ = အသုဘဘာဝနာ** — အသုဘသညာ၌ အဝါးဝစွာ လေ့လာအပ်သော စိတ်ထားရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ကို လှည့်ဖြစ်သော အာရုံတို့ကို ထားဘိဦး၊ နတ်၌ဖြစ်ကုန်သော အာရုံတို့သော်မှလည်း လောဘ၏ အစွမ်းဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ မဆွဲဆောင်နိုင်ကုန်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

ဧဝံ ဗဟူပကာရတ္တာ သဗ္ဗတ္ထ အတ္တယိတဗ္ဗံ ကုမ္ဘိတဗ္ဗန္တိ စ အဓိပ္ပေတဿ ယောဂါနုယောဂကမ္မဿ ဌာန-ဉ္စာတိ **သဗ္ဗတ္ထကမ္မဋ္ဌာနန္တိ** ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗသို့ သမဏကရဏီယေ၊ သဗ္ဗသို့ ဝါ ကမ္မဋ္ဌာနာနုယောဂေ။ ပုဗ္ဗာသေဝနဝသေန **အတ္တယိ-တဗ္ဗံ**။ ယောဂဿ ဘာဝနာယ အနုယုဉ္စနံ ယောဂါနုယောဂေါ။ တဒေဝ ကရဏီယဌေန ကမ္မံ၊ တဿ **ယောဂါနု-ယောဂကမ္မဿ** ဌာနံ နိပ္ပတ္တိဟေတု။ (မဟာဋီ-၁-၁၁၉။)

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း များပြားသော ကျေးဇူးဂုဏ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလုံးစုံသော ရဟန်းကိစ္စ ဟူသမျှ၌၊ တစ်နည်း - အလုံးစုံသော သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်ခြင်း၌ ရှေးဦးမဆွ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် မှီဝဲပွားများသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အလိုရှိအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မိမိတို့ လိုလား တောင့်တအပ်သော သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းဟူသော လုပ်ငန်းကိစ္စ အမှု၏ ပြီးစီးခြင်း ပြီးမြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း **သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန်း**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။ မဟာဋီ-၁-၁၁၉။)

စတုရာရက္ခ ကမ္မဋ္ဌာန်း = အစောင့်လေးပါး ကမ္မဋ္ဌာန်း

ဒိဝသေ ဒိဝသေ သီလာနိ အာဝဇ္ဇန္တာ စတုရာရက္ခံ အဟာပေန္တာ မနသိကာရဗဟုလာ ဝိဟရထ။
(ဝိ-ဋ္ဌ-၄-၇၃။ ဝိ-သင်္ဂဟ-၂၂၂။ သာရတ္ထ-၂-၁၁၆။)

စတုရာရက္ခံ အဟာပေန္တာတိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ မေတ္တာ အသုဘံ မရဏဿတိတိ ဣမံ စတုရာရက္ခံ အပရိ-
ဟာပေန္တာ။ (သာရတ္ထ-၃-၄၀၂။)

နေတိုင်း နေတိုင်း၌ မိမိ၏ သီလတို့ကို ဆင်ခြင်လျက် ဖြူစင်အောင် ဆေးကြောသုတ်သင်လျက် ဗုဒ္ဓါ-
နုဿတိ၊ မေတ္တာ၊ အသုဘ၊ မရဏဿတိဟူသော စတုရာရက္ခံ = အစောင့်လေးပါးကမ္မဋ္ဌာန်းကို မယုတ်လျော့
စေဘဲ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာအမှု၌ နှလုံးသွင်းခြင်း မနသိကာရများသည် ဖြစ်၍ နေထိုင်လေရာ၏။
(ဝိ-ဋ္ဌ-၄-၇၃။ ဝိ-သင်္ဂဟ-၂၂၂။ သာရတ္ထ-၂-၁၁၆။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ မေတ္တာ၊ အသုဘ၊ မရဏဿတိဟူသော ဤကမ္မဋ္ဌာန်း
လေးမျိုးကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် **စတုရာရက္ခံ = အစောင့်လေးပါး ကမ္မ-**
ဋ္ဌာန်းဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။

ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်း = မူလကမ္မဋ္ဌာန်း

စတ္တာလီသာယ ပန ကမ္မဋ္ဌာနေသု ယံ ယဿ စရိယာနုကူလံ၊ တံ တဿ နိစ္စံ ပရိဟရိတဗ္ဗတ္တာ ဥပရိမဿ
စ ဥပရိမဿ ဘာဝနာကမ္မဿ ပဒဋ္ဌာနတ္တာ **ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာနန္တိ** ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။)

နိစ္စံ ပရိဟရိတဗ္ဗတ္တာတိ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ ဝိယ ဧကဒါဝ အနုယုညိတ္တာ သဗ္ဗကာလံ ပရိဟရဏီယတ္တာ
အနုယုညိတဗ္ဗတ္တာ။ (မဟာဋီ-၁-၁၁၉။)

ကမ္မဋ္ဌာန်း (၄၀)တို့တွင် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ စရိုက်နှင့် လျော်စွာ ရွေးချယ်စိစစ်၍ ပွားများ
အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုခုကို ထိုကမ္မဋ္ဌာနိက ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် သဗ္ဗတ္ထက ကမ္မဋ္ဌာန်း
လေးမျိုးကဲ့သို့ တစ်ရံတစ်ခါသာ အားထုတ်သည် မဟုတ်ဘဲ အခါခပ်သိမ်း အမြဲမပြတ် ဆောင်ထားအပ် ပွားများ
အားထုတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အထက်အထက်၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ် မှန်သမျှ၏
အနီးစပ်ဆုံး အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း **ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်း**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၉၄။ မဟာဋီ-၁-၁၁၉။)

ယံ ပန သဒါ ပရိဟရိတဗ္ဗံ စရိတာနုကူလေန ဂဟိတတ္တာ ဒဿာသုဘကသိကာနုဿတီသု အညတရံ၊
စတုဓာတုဝဝတ္တာနမေဝ ဝါ၊ တံ သဒါ ပရိဟရိတဗ္ဗတော ရက္ခိတဗ္ဗတော ဘာဝတဗ္ဗတော စ **ပါရိဟာရိယန္တိ**
ဝုစ္စတိ။ **မူလကမ္မဋ္ဌာနန္တိ**ပိ တဒေဝ။ (သုတ္တနိ-ဋ္ဌ-၁-၄၈-၄၉။)

စရိုက်အားလျော်စွာ စရိုက်နှင့်လျော်စွာ ဆရာသမားထံမှ သင်ယူထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အခါခပ်သိမ်း ဆောင်ထားအပ်သော အသုဘ (၁၀)ပါး၊ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး၊ အနုဿတိ (၁၀)ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာန် ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်းကောင်း အခါခပ်သိမ်း အမြဲမပြတ် ဆောင်ထားအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ စောင့်ရှောက်အပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပွားများအားထုတ် အပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပင် မူလကမ္မဋ္ဌာန်းဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ (သုတ္တနိ-ဋ္ဌ-၁-၄၈-၄၉။)

တတ္ထ ယံ ပဌမံ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရိတွာ ပစ္ဆာ ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကရောတိ၊ တံ စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာနမုခေန ဒဿေဿာမ။ (သုတ္တနိ-ဋ္ဌ-၁-၄၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၌ သဗ္ဗတ္ထကကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပထမဦးစွာ နှလုံးသွင်းပြီးလျှင် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်း = မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအဖြစ် အားထုတ်ပုံများကို ဖော်ပြထားပေသည်။

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဆိုအမိန့်များကို နည်းမှီ၍ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရသော ဤကျမ်း၌လည်း အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း ကို ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်း = မူလကမ္မဋ္ဌာန်း အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဟူသော စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်း ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်း = မူလကမ္မဋ္ဌာန်း အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ထိုတွင် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပဓာနအားဖြင့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်းနည်းကို အပ္ပဓာနအားဖြင့် ပါရိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာန်းအဖြစ်ဖြင့် အားထုတ်ပုံစနစ်များကို ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။

ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်း - အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာန်း

ဥပစာရပ္ပနာဝဟာတောတိ ဌပေတွာ ကာယဂတာသတိဉ္စ အာနာပါနဿတိဉ္စ အဝသေသာ အဋ္ဌ အနုဿတိယော၊ အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာနန္တိ ကုမာနေဝ ဟေတ္တ ဒသကမ္မဋ္ဌာနာနိ ဥပစာရဝဟာနိ။ သေသာနိ အပ္ပနာဝဟာနိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၀၇။)

ဗုဒ္ဓါနုဿတိ၊ ဓမ္မာနုဿတိ၊ သံဃာနုဿတိ၊ သီလာနုဿတိ၊ စာဂါနုဿတိ၊ ဒေဝတာနုဿတိ၊ မရဏာနုဿတိ၊ ဥပသမာနုဿတိဟူသော အနုဿတိ (၈)ပါး၊ အာဟာရေ ပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာန် - ဤ (၁၀)မျိုးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ဥပစာရသမာဓိကိုသာ ဆောင်နိုင်သောကြောင့် ဥပစာရကမ္မဋ္ဌာန်းမည်ကုန်၏။ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး၊ အသုဘ (၁၀)ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနဿတိ၊ ဗြဟ္မဝိဟာရ (၄)ပါး၊ အာရုပ္ပ (၄)ပါး - ဤ (၃၀)သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် အပ္ပနာခေါ်သော ဈာန်သမာဓိကို ဆောင်နိုင်သောကြောင့် အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာန်း မည်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၀၇။)

ထိုအပ္ပနာဈာန်သမာဓိကို ဆောင်နိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးတို့သည် ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်ဟူသော ဈာန်လေးပါးသို့ အစဉ်အတိုင်း ဆိုက်ရောက်နိုင်သည့်အတွက် စတုတ္ထဈာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း။ ကာယဂတာသတိနှင့် အသုဘ (၁၀)ပါးတို့သည် ပထမဈာန်ကို ရရှိနိုင်သော ပထမဈာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း။ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဗြဟ္မဝိဟာရ ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် တတိယဈာန်အထိ ပေါက်ရောက်နိုင်သော တိကဇ္ဈာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း။ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရ ကမ္မဋ္ဌာန်းနှင့် အာရုပ္ပ (၄)ပါးတို့သည် စတုတ္ထဈာန်ကိုသာ ပေါက်ရောက်စေနိုင်သော စတုတ္ထဈာန်ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၀၇။)

(၃၂) ကောဋ္ဌာသ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ပွားများ အားထုတ်ပြီးပါက ထိုစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အကူအညီကို ရယူလျက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသများကို မြင်အောင် ဆက်လက် ကြိုးစားအားထုတ်ပါက အာနာပါန စတုတ္ထဈာန် သမာဓိ၏ အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါသတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသည့် အတွက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် လွယ်လွယ်ကူကူပင် တွေ့မြင်ရတတ်ပေသည်။

အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအကျဉ်းနည်းဖြင့် သမာဓိထူထောင်ထားသူ ဖြစ်ပါကလည်း အကြည်ဓာတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဥပစာရသမာဓိနယ်မြေသို့ ဆိုက်အောင် တစ်ဖန် သမာဓိကို ထူထောင်ပြီးလျှင် ယင်းဓာတုမနသိကာရ = စတုဓာတုဝဝတ္ထာနသမာဓိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်- ခြည်စွမ်းအင်၏ အကူအညီကို ရယူလျက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသများကို မြင်အောင် ဆက်လက်ကြိုးစားအားထုတ် ပါက ယင်းစတုဓာတုဝဝတ္ထာနသမာဓိ၏ အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသည့်အတွက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် လွယ်လွယ်ကူကူပင် တွေ့မြင်ရတတ်ပေသည်။

အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အာနာပါနကျင့်စဉ်လမ်းမှဖြစ်စေ၊ ဓာတုမနသိကာရ ကျင့်စဉ် လမ်းမှဖြစ်စေ ဝိပဿနာသို့ ကူးပြီးနောက် ဝိပဿနာပိုင်းတွင် အထိုက်အလျောက် အားရကျေနပ်မှုကို ရရှိ၍ အခြားအခြားသော ကမ္မဋ္ဌာန်းများကို ဆက်လက်အားထုတ်လိုသေးပါက ထိုအခါမျိုးတွင်လည်း မိမိ ရရှိထား- ပြီးသော သမာဓိကိုပင် တစ်ဖန် ပြန်လည်ထူထောင်၍ ထိုသမာဓိကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော လင်းရောင်ခြည် စွမ်းအင်၏ အကူအညီကို ရယူလျက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသများကို မြင်အောင် ဆက်လက် ကြိုးစားအားထုတ်ပါက ယင်းသမာဓိ၏ အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံ ရသည့်အတွက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် လွယ်လွယ်ကူကူပင် တွေ့မြင်ရတတ်ပေသည်။

အခြားအခြားသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခုခုဖြင့် သမာဓိကို အောင်အောင်မြင်မြင် ထူထောင်ထားပြီးသော ယော- ဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အလားတူပင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို မြင်အောင် ဆက်လက် ရှုပွားနိုင်သည်သာ ဖြစ်- ပေသည်။ ဤတွင် အာနာပါနကျင့်စဉ်ဖြင့် စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိထူထောင်ထားပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို မြင်အောင်ရှုပုံကို အဦးမူ၍ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းကို ရေးသား တင်ပြအပ်ပါသည်။ ဓာတုမနသိကာရလမ်းမှ သမာဓိကို အောင်အောင်မြင်မြင် ထူထောင်ထားပြီးသူသည်လည်း နည်းမှီး၍ ပုံစံတူပင် ရှုနိုင်ပါသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနသတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သို့ဆိုက်အောင် သမာဓိထူထောင် ပါ။ ထိုစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကြောင့် လင်းရောင်ခြည်များသည် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် အရောင်တလက်လက် တောက်ပ လာသောအခါ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ယင်းလင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အကူအညီဖြင့် ရှုကြည့်ပါ။

အကယ်၍ ဓာတုမနသိကာရလမ်းမှ သမာဓိကို ထူထောင်ထားသူ ဖြစ်လျှင်လည်း ယင်းစတုဓာတုဝဝတ္ထာန သမာဓိကြောင့် လင်းရောင်ခြည်များသည် ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် အရောင်တလက်လက် တောက်ပလာသောအခါ ယင်းလင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အကူအညီဖြင့် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ရှုကြည့်ပါ။

ထိုသို့ ရှုကြည့်ရာ၌ ဆံပင်၊ မွေးညင်း၊ ခြေသင်းလက်သည်း၊ သွား၊ အရေ - ဟူသော ကောဋ္ဌာသ ငါးခုကို စတင်ရှုကြည့်ပါ။ ယင်းကောဋ္ဌာသများ၏ တည်ရှိရာ နေရာ၌သာ ရှုကြည့်ပါ။ မှန်ထဲတွင် မြင်ရသကဲ့သို့ သဲသဲကွဲကွဲ မြင်ရသောအခါ အသား၊ အကြော၊ အရိုး၊ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ၊ ကျောက်ကပ်ဟူသော ကောဋ္ဌာသ ငါးခုကို ထပ်မံ ကြည့်ရှုပါ။ အောင်မြင်မှုရပါက နှလုံး၊ အသည်း၊ အမြှေး၊ အဖျဉ်း၊ အဆုပ်ဟူသော ကောဋ္ဌာသ ငါးခုကို ဆက်လက်ရှုပါ။ အောင်မြင်မှုရပါက အူမ၊ အူသိမ်၊ အစာသစ်၊ အစာဟောင်း၊ ဦးနှောက်ဟူသော ကောဋ္ဌာသ ငါးခု၊ သည်းခြေ၊ သလိပ်၊ ပြည်၊ သွေး၊ ချွေး၊ အဆီခဲဟူသော ကောဋ္ဌာသ ခြောက်ခု၊ မျက်ရည်၊ ဆီကြည်၊ တံတွေး၊ နှပ်၊ အစေး၊ ကျင်ငယ်ဟူသော ကောဋ္ဌာသ ခြောက်ခုတို့ကို တစ်စတစ်စ တိုး၍ တိုး၍ ရှုကြည့်ပါ။

ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်ရှုပွားနည်းဖြင့် (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ ရုပ်တရားတို့ကို စနစ်တကျ သိမ်းဆည်း ထားတတ်ပြီးသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လျှင်မူကား ဤ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ယခုကဲ့သို့ တစ်ဖန် ပြန်၍ ရှုရာ၌ အခက်အခဲ အလွန်ကြီး မရှိနိုင်တော့ပြီ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရှေးဦးစွာ ကောဋ္ဌာသအနေဖြင့် အစုလိုက် အပုံလိုက် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် တည်ရှိသည့် ပုံသဏ္ဌာန်အတိုင်းသာ ထင်မြင်အောင် နှလုံးသွင်းပါ။

ပေါရာဏကထေရာ ကိရ “ကောဋ္ဌာသမနသိကာရောဝ ပမာဏ”န္တိ အာဟံသု။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၃။)

ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာဆရာ မဟာထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကား ဤကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ပထမဦးစွာ “ကောဋ္ဌာသ အတိုင်း အစုလိုက် အပုံလိုက် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ပုံသဏ္ဌာန်အတိုင်း နှလုံးသွင်းခြင်းသည်သာလျှင် ပမာဏ ဖြစ်၏”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၃။)

သို့သော် ဝိပဿနာပိုင်း၌ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကို အဝါးဝစွာ လက္ခဏာ ယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုဖန်များနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင်မူကား ကောဋ္ဌာသများကို စိုက်၍ ရှုလိုက် သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ မြင်မြင်နေတတ်ပေ၏။ ထိုအခါ၌ စိတ်ကို အနည်းငယ် လျှော့၍ ကောဋ္ဌာသပုံသဏ္ဌာန်ကိုသာ နှလုံးသွင်းပေးပါ။ ကောဋ္ဌာသများကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု ခပ်သွက်သွက် မြင်အောင် ရှုကြည့်ပါ။ ပညတ်အတုံးအခဲ ပုံသဏ္ဌာန်ကိုသာ အာရုံစူးစိုက်ပေးပါ။ ကောဋ္ဌာသအနေဖြင့်သာ မြင်အောင်ရှုပါ။ ဆံပင်မှ ကျင်ငယ်၊ ကျင်ငယ်မှ ဆံပင်သို့တိုင်အောင် အခေါက်ခေါက် အခါခါ နှလုံးသွင်းပါ။ ဆံပင်ဟု ရှုလိုက် နှလုံးသွင်းလိုက်လျှင် ကျင်ငယ်သို့တိုင်အောင် တိုးလျှိုပေါက် (၃၂)ကောဋ္ဌာသလုံးကို မြင်အောင်ရှုပါ။ ကျင်ငယ်ဟု နှလုံးသွင်းလိုက်လျှင်လည်း ဆံပင်သို့တိုင်အောင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသလုံးကို တိုးလျှိုပေါက် မြင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။

(၃၂)မျိုးသော အရောင်အဆင်းရှိကုန်သော ပန်းတို့ကို ချည်ကြိုးတစ်ခုတည်းဖြင့် ပန်းကုံးတစ်ခုအဖြစ် သီကုံးထား၏။ မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားသည် ထိုပန်းကုံးကို ကြည့်ရှုလတ်သော် အစဉ်အတိုင်းအားဖြင့် (၃၂)မျိုးသော အရောင်အဆင်း ရှိကုန်သော ပန်းတို့သည် ထိုယောက်ျားအား ထင်ရှားလာကုန်၏။ တစ်နည်း - (၃၂)လုံးသော တိုင်တို့ကို ခြံစည်းရိုးတိုင်အဖြစ် စိုက်ထူထား၏။ ထိုသို့ စိုက်ထူထားအပ်ပြီးကုန်သော (၃၂)တိုင် သော စည်းရိုးခြေတို့ကို နောက်သို့ဆုတ်၍ မြင်လောက်သော တစ်နေရာမှ လှမ်းကြည့်လတ်သော် (၃၂)တိုင် သော စည်းရိုးခြေတို့သည် မျက်စိအမြင်ရှိသော ထိုယောက်ျားအား ထင်ရှားလာကုန်၏။ ဤဥပမာအတူသာလျှင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့သည် ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာကုန်၏။ လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာ နေကြကုန်သော တိရစ္ဆာန်တို့သည်လည်းကောင်း လူသားတို့သည်လည်းကောင်း ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ဉာဏ်၌ သတ္တဝါတို့ဟူ၍ မထင်ကုန်၊ ကောဋ္ဌာသတို့ဟူ၍ ထင်လာကုန်၏။ ယင်းတို့ ခဲစားအပ်သော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်သည် ကောဋ္ဌာသတို့၏ အကြား၌ ထည့်သွင်းထားအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၂။)

ဤအဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြားချက်နှင့် အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် (၃၂)လုံးသော ခြံစည်းရိုးတိုင်တို့ကို တန်း၍ စိုက်ထူထားရာ၌ မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားတစ်ဦးသည် မြင်လောက်သည့် ခပ်လှမ်းလှမ်း တစ်နေရာမှ လှမ်း၍ကြည့်လေသော် အစဆုံးတိုင်မှ ကြည့်လိုက်လျှင် အဆုံးစွန်တိုင်သို့ ရောက်အောင်၊ အဆုံးစွန်တိုင်မှ ကြည့်လိုက်လျှင်လည်း အစဆုံးတိုင်သို့ ရောက်အောင် တစ်ခဏချင်း ကြည့်၍မြင်နိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကိုလည်း ထိုနည်းအတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ခြံစည်းရိုးတိုင်တို့ကို ကြည့်ရာ၌ (၁-၂-၃-၄) ဤသို့စသည်ဖြင့် ရေတွက်ကြည့်နေသော် အချိန်အနည်းငယ် ကြာသွားမည် ဖြစ်၏။ မရေတွက်တော့ဘဲ ကြည့်ရုံသက်သက်သာ ကြည့်ခဲ့သော် ခပ်သွက်သွက် ခပ်မြန်မြန် ကြည့်နိုင်မည် ဖြစ်၏။ အလားတူပင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ကြည့်ရာ၌ ဆံပင်၊ မွေးညင်း စသည်ဖြင့် ရွတ်ဆိုနေခဲ့သော် ဤအပိုင်း၌ နှေးကွေးနေဦးမည် ဖြစ်၏။ ဆံပင်၊ မွေးညင်း စသည်ဖြင့် မရွတ်ဆိုတော့ဘဲ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်၏ အကူအညီဖြင့် ကြည့်ရုံသက်သက်သာ ကြည့်နေခဲ့သော် ကောဋ္ဌာသတို့ကို ခပ်သွက်သွက် ခပ်မြန်မြန် ကြည့်၍ရနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ဝိုးတိုးဝါးတား မထင်ရှားခဲ့သော် — ယင်းသို့ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ရှုရာ၌ ဝိုးတိုးဝါးတားဖြစ်၍ မထင်မရှား ဖြစ်ခဲ့သော် အာနာပါနဿတိသမာဓိကို သို့မဟုတ် ဓာတုမနသိကာရ = စတုဓာတုဝဂ္ဂတ္ထာနသမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ ထိုသမာဓိကြောင့်၊ တစ်နည်း— ထိုသမာဓိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် လင်းရောင်ခြည်များ အားကောင်းလာသောအခါ ယင်းမထင်ရှားသည့် ကောဋ္ဌာသများကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။ အောင်မြင်မှုရတတ်ပါသည်။ ဤနည်းစနစ်ကို အရောင်အလင်း မှေးမှိန်သွား၍ ကောဋ္ဌာသများ မထင်ရှားတိုင်း မထင်ရှားတိုင်း အသုံးပြုပါ။ ဤနည်းဖြင့် ရှုပွားသော်လည်း အောင်မြင်မှု နည်း၍ အခက်အခဲရှိနေပါသေးလျှင် အောက်ပါနည်းစနစ်ကို အသုံးပြုကြည့်ပါ။

အနမတဂ္ဂသို့၌ သံသာရဝဇ္ဇေ စ နာနာရမ္မဏေသု ဝဗ္ဗိတံ စိတ္တံ ကေသာတိ အာဝဇ္ဇိတမတ္တေ သဇ္ဈာယသောတာနုသာရေန ဂန္ဓာ မတ္ထလုဂေါ ပတိဋ္ဌာတိ။ မတ္ထလုဂန္တိ အာဝဇ္ဇိတမတ္တေ သဇ္ဈာယသောတာနုသာရေန အာဂန္ဓာ ကေသေသု ပတိဋ္ဌာတိ။ မနသိကရောက္ခဿ မနသိကရောက္ခဿ ပန သော သော ကောဋ္ဌာသော ဥပဋ္ဌာတိ။ သတိ သမာဓိနာပိ တိဋ္ဌဟမာနာ ပဝတ္တတိ။ တေန ယော ယော ကောဋ္ဌာသော အဓိကတရံ ဥပဋ္ဌာတိ။ တတ္ထ တတ္ထ ဒီဂုဏေန ယောဂံ ကတွာ အပ္ပနာ ပါပေတဗ္ဗာ။ ဧဝံ အပ္ပနာယ ပါပိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သေသကောဋ္ဌာသေသု အင်္ဂါလမန္တော အပ္ပနံ ပါပေတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၆-၂၄၇။)

ထိုသို့ (၃၂)ကောဋ္ဌာသများကို နှလုံးသွင်းရာ၌ အချို့အချို့သော ယောဂီများအဖို့ အချို့အချို့သော ကောဋ္ဌာသများက ပို၍ ထင်ရှားပြီးလျှင် အချို့အချို့သော ကောဋ္ဌာသများက မထင်မရှား ဝိုးတိုးဝါးတားလည်း ရှိတတ်၏။ ရှေးဦးစွာ အားထုတ်ခါစ၌ကား (၃၂)ကောဋ္ဌာသအားလုံးလည်း မထင်မရှား ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ကျင့်ရန် ဤသို့ ညွှန်ကြားထား၏။

အစမထင် အနမတဂ္ဂသံသရာတစ်ခွင်၌ အာရုံအမျိုးမျိုးတို့၌ ကြီးပွားစေအပ်သော စိတ်ဓာတ်သည် ဆံပင်ဟူ၍ နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ကာမျှ၌ ပွားများသရဇ္ဈာယ်ခြင်း၏ အယဉ်သို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် သရဇ္ဈာယ်မှု နောက်သို့ လိုက်၍ ဦးနှောက်ဟူသော ကောဋ္ဌာသအာရုံ၌ တည်နေတတ်၏။ ဦးနှောက်ဟူ၍ တစ်ဖန် ပြောင်းပြန် လှန်၍ ကောဋ္ဌာသကို နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ရာ၌ ဆင်ခြင်ကာမျှ၌ပင်လျှင် နှလုံးသွင်းမှု သရဇ္ဈာယ်ခြင်း၏ အယဉ်သို့ အစဉ်လိုက်သဖြင့် ရှေးဘက်သို့ ပြန်လာ၍ ဆံပင်ဟူသော ကောဋ္ဌာသအာရုံ၌ တည်နေတတ်၏။ နှလုံးသွင်းစဉ် နှလုံးသွင်းစဉ်၌ကား ထိုထိုကောဋ္ဌာသသည် အသိဉာဏ်၌ ထင်နေ၏။ သတိသည် သမာဓိနှင့် အတူတကွလည်း

ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် အကြင်အကြင် ကောဠာသသည် သာ၍ လွန်ကဲစွာ ထင်လာ၏။ ထိုထိုကောဠာသ၌ နှစ်ဆ တက်အားဖြင့် တိုး၍ အားထုတ်ခြင်းကို ပြု၍ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်စေထိုက်၏ = အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ထိုက်၏။ ဤသို့ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်စေအပ်ရာ အခါမှစ၍ ကြွင်းသော ကောဠာသတို့၌ လည်း ပင်ပန်းမှုမရှိဘဲ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်စေနိုင်၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၆-၂၄၇။)

အထသ မနသိကရောတော ကေစိ ကောဠာသ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ကေစိ ပန န ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေန ယေ ယေ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ တေသု တေသု တာဝ ကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ၊ ယာဝ ခွီသု ဥပဋ္ဌိတေသု တေသမ္ပိ ဧကော သုဋ္ဌတရံ ဥပဋ္ဌဟတိ။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတံ ပန တမေဝ ပုနပျုနံ မနသိကရောန္တေန အပ္ပနာ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၇။)

ထိုသို့ ကောဠာသကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားထုတ်သောအခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အချို့ကုန်သော ကောဠာသတို့သည် ထင်ကုန်၏။ အချို့ကုန်သော ကောဠာသတို့သည်ကား မထင်ကုန်။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မထင်ရှားရာ ကောဠာသ အချို့အဝက်ကို လွှတ်ထား၍ ထင်ရှားရာ ကောဠာသ၌သာလျှင် ဘာဝနာအမှုကို ပြုနိုင်၏။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် ကောဠာသနှစ်ခုမျှ ထင်ရှားရာ၌သော်လည်း ထိုနှစ်ခုတွင် အထင်ရှားဆုံး ဖြစ်သည့် ပို၍ ထင်ရှားသည့် ကောဠာသတစ်ခုကို ရွေးချယ်၍ ထိုကောဠာသတစ်ခုတည်း၌ပင်လျှင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် အပ္ပနာသမာဓိကို ဖြစ်စေအပ်ပေသည်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၇။)

ဤနေရာတွင် ထန်းပင် (၃၂)ပင်၌ ကျက်စားနေသော မျောက်ကို အရမ်းယူနေသောဥပမာဖြင့် နှိုင်းယှဉ် ဖော်ပြထား၏။ ထန်း (၃၂)ပင်ထိပ်၌ ကျက်စားနေသော မျောက်သည် မုဆိုး၏ မြားဒဏ်ချက်ကို ရှောင်လျက် ထန်း (၃၂)ပင်ကို ခေါက်တုံ့ခေါက်ပြန် ပြေးရာ နောက်ဆုံး၌ လုံခြုံစိတ်ချရသည့် ထန်းပင် တစ်ပင်၏ အလက် အရွက် ကြား၌သာလျှင် ဝပ်နေသကဲ့သို့ - ဤဥပမာအတူပင်လျှင် (၃၂)ကောဠာသကို အပြန်ပြန် အလှန်လှန် နှလုံးသွင်းရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း (၃၂)ကောဠာသတို့တွင် အထင်ရှားဆုံး ကောဠာသ တစ်ခု၌ပင် ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထား၍ အပ္ပနာဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားနိုင်ပေသည် ဟူလို။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၇-၂၁၈။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဝယ် ကောဠာသတစ်ခု၌ အပ္ပနာဈာန်သို့ဆိုက်အောင်အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်ပါက ကြွင်းသော ကောဠာသတို့၌လည်း ပင်ပန်းမှုမရှိဘဲ အပ္ပနာဈာန်သို့ ရောက်စေနိုင်၏ ဟူသော စကားရပ်ကို အထူးဂရုပြု၍ နာယူမှတ်သားထားပါ။ ကောဠာသတစ်ခု၌ အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်နိုင်ပါက ကြွင်းကျန်သော ကောဠာသတို့၌လည်း အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ် သော် လွယ်ကူသကဲ့သို့ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် စတုတ္ထဈာန်သမာဓိ = အပ္ပနာဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ပွားများအားထုတ်ထားပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့လည်း (၃၂)ကောဠာသတို့ကို မြင်အောင် ရှုရာ၌လည်း- ကောင်း၊ ယင်း (၃၂)ကောဠာသတို့၌ အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌လည်းကောင်း လွယ်ကူ နေမည်သာ ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ဓာတုမနသိကာရ = စတုဓာတုဝဝတ္ထာန် ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ = ဥပစာရဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ပွားများထားပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့လည်း (၃၂)ကောဠာသတို့ကို မြင်- အောင် ရှုရာ၌လည်းကောင်း၊ ယင်း (၃၂)ကောဠာသတို့၌ အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌ လည်းကောင်း ပင်ပန်းမှုမရှိဘဲ လွယ်ကူနေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ရှေးရှေးသော ဘာဝနာသမာဓိတို့က နောက်- နောက်သော ဘာဝနာသမာဓိအား အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသောကြောင့် လွယ်ကူနေခြင်း ဖြစ်၏။ ရှေးရှေးဘာဝနာသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော လင်းရောင်ခြည် စွမ်းအင်တို့မှာ နောက်နောက်သော ဘာဝနာသမာဓိအား ကျေးဇူးပြုလျက်ပင် ရှိနေပေသည်။ ထို့ကြောင့် လွယ်ကူနေခြင်း ဖြစ်၏။

ဗဟိဒ္ဓလောကသို့ စိတ်ကို ခေလွှတ်ကြည့်ပါ

သစေ ပန ဗဟိဒ္ဓါပိ မနသိကာရံ ဥပသံဟရတိ၊ အထဿ ဧဝံ သဗ္ဗကောဠာသေသု ပါကဋီဘူတေသု အာဟိက္ခန္တာ မနဿတိရစ္ဆာနာဒယော သတ္တာကာရံ ဝိဇဟိတွာ ကောဠာသရာသိဝသေနဝ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေဟိ စ အဇ္ဈောဟရိယမာနံ ပါနဘောဇနာဒိ ကောဠာသရာသိမှိ ပက္ခိပိယမာနမိဝ ဥပဋ္ဌတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၃၆။)

တစ်ဖန် ဗဟိဒ္ဓလောကသို့လည်း (၃၂)ကောဠာသကို နှလုံးသွင်းခြင်း မနသိကာရကို အကယ်၍ ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးရှုကပ်ဆောင်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးရှုကပ်ဆောင်လတ်သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ကောဠာသအားလုံးတို့သည် ထင်ရှားသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ကုန်လတ်သော် လှည့်လည်သွားလာ ကျက်စားနေကြကုန်သော လူ တိရစ္ဆာန်အစရှိသော သတ္တဝါတို့သည် သတ္တဝါဟူသော အခြင်းအရာကို စွန့်၍ ကောဠာသအစုအပုံ၏ အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင် ထင်လာကုန်၏။ ထိုသတ္တဝါတို့သည် စားမျှအပ်သော သောက်ဖွယ် စားဖွယ်အစရှိသော အာဟာရသည် ကောဠာသအစုအပုံ၌ ထည့်သွင်းအပ်သကဲ့သို့ ထင်လာ၏။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၃၆။)

စိတ်ဓာတ်၏ ထက်မြက်သော စွမ်းအင်သတ္တိ

စိတ်ဓာတ်၏ စွမ်းအင်သတ္တိကား အလွန်ထက်မြက်၏။ တစ်သက်လုံး တိရစ္ဆာန် အကောင်အထည်၊ လူ ပုံသဏ္ဌာန်ကို မြင်လာခဲ့သော်လည်း ဆံပင် မွေးညင်းစသော ကောဠာသအစုအပုံကို တစ်ခုစီတစ်ခုစီ ကြည့်ရှုဖန် များသောအခါ တိရစ္ဆာန်ဟု လူကိုယ်ကောင်ကြီးဟု မမြင်တော့ဘဲ ဆံပင် မွေးညင်းစသော ကောဠာသအစုအပုံ ကိုသာ မြင်နေတော့၏။ ထိုကြောင့်လည်း ထိုသို့ သိမြင်တော်မူကြသည့် သူတော်ကောင်းတို့သည် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိတော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်း၏ စိတ်ဓာတ်၌လည်း ထိုကဲ့သို့သော စွမ်းအင်များသည် တည်ရှိနေသည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုစွမ်းအင်သတ္တိများ ထွက်ပေါ်လာအောင် အသင်သူတော်ကောင်း၏ စိတ်ကို ဘာဝနာရေစင်ဖြင့် ဆေးကြောပါ။

လုပ်ငန်းခွင် စတင်ပုံ

အသင်သူတော်ကောင်းသည် အဇ္ဈတ္တ၌ (၃၂)ကောဠာသတို့ကို အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့ကျင့်နိုင်သောအခါ ရှုနိုင်သောအခါ ဗဟိဒ္ဓကောဠာသတို့ကို စတင် နှလုံးသွင်းကြည့်ပါ။ (၃၂)ကောဠာသကို ရှုနေသော ဉာဏ်ကြောင့်လည်း အရောင်အလင်းများသည် ဝန်းကျင်ပတ်ချာ၌ ပျံ့နှံ့လျက်သာ ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ထိုလင်းရောင်ခြည်ဖြင့် တွေ့ထိမိသော မိမိထိုင်နေသည့် ရွှေတည်တည့်တွင် ရှိနေသော အနီးကပ်ဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကို စတင်၍ ရှုကြည့်ပါ။ အကယ်၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ (၃၂)ကောဠာသတို့ကို ထိုးစိုက်၍ ရှုလိုက်ရာ လွယ်လွယ်ကူကူ ရှုမရ ဖြစ်နေလျှင် မိမိ၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဠာသတို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။ တစ်ဖန် ဗဟိဒ္ဓသို့ ပြန်ရှုကြည့်ပါ။ ဤနည်းဖြင့် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုခဲ့သော် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ လွယ်လွယ်ကူကူ မပင်မပန်းဘဲ (၃၂)ကောဠာသကို ရှုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ မွေးမှိန်နေသဖြင့် ကောဠာသများသည် မထင်မရှား ဖြစ်နေပြန်သော် အာနာပါနကို အာရုံယူ၍ဖြစ်စေ၊ ဓာတ်ကြီး လေးပါးကို အာရုံယူ၍ဖြစ်စေ သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ အားကောင်းလာသောအခါ တစ်ဖန်ပြန်၍ (၃၂)ကောဠာသတို့ကို ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ အလင်းရောင် မွေးမှိန်တိုင်း ဤနည်းစနစ်ကို အသုံးပြုပါ။ နီးစပ်ရာ အနီးအနား၌တည်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၌ (၃၂)ကောဠာသကို ရှု၍ အောင်မြင်ခဲ့သော် နောက်တစ်ယောက်သို့ ပြောင်းရှုကြည့်ပါ။ ရှု၍ ရရှိပါက အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓ

တစ်လှည့် တစ်လှည့်စီရှိပါ။ ထိုသို့ တစ်လှည့်စီရှိပါက ဘာဝနာစွမ်းအားမှာ အရှိန်အဝါကြီးမားလာတတ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓာ၌ ရှိ၍ရတိုင်း အဇ္ဈတ္တသို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှိပါ။ ဤနည်းအတိုင်း ဗဟိဒ္ဓာ၌ တစ်ယောက်ပြီး တစ်ယောက် ပြောင်း၍ ရှိပါ။ အနီးမှ အဝေးသို့ တစ်စတစ်စ ချဲ့ထွင်၍ နှလုံးသွင်းကြည့်ပါ။ လင်းရောင်ခြည်ဖြင့် တွေ့ထိမိရာ လူ တိရစ္ဆာန်စသည့် သတ္တဝါတိုင်းကို ရှုကြည့်ပါ။ အလင်းရောင် မှေးမှိန်သွားပါက အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင် အားကောင်းလာပါက တစ်ဖန်ပြန်၍ (၃၂)ကောဠာသတို့ကို ဆက်လက်ရှုပါ။ ဝန်းကျင်ပတ်ချာအရပ် (၁၀)မျက်နှာ၌ ရှိ၍ ရနိုင်သမျှ ရောက်ဖူးသောအရပ် မရောက်ဖူးသောအရပ်တို့၌ တည်ရှိသော လင်းရောင်ခြည်ဖြင့် တွေ့ထိမိရာ သတ္တဝါတိုင်း၌ တည်ရှိသော ကောဠာသတို့ကို ချဲ့ထွင်ရှုပါလေ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓာ နှစ်ဌာနလုံး၌ အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာပြီးပါက ပဂုဏ ဖြစ်ပေပြီ။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤသို့ ကောဠာသအနေဖြင့် လေ့လာပွားများခိုက်၌ —

- ၁။ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အနေအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဝဏ္ဏ = အရောင်အဆင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သုညတ = အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည့် ဓာတ်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း —

နှလုံးမသွင်းပါနှင့်ဦး၊ ကောဠာသအနေဖြင့်သာ နှလုံးသွင်းပါဦး။ ကောဠာသများကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးမှ ကြိုက်ရာလမ်းကို ရွေးချယ်ပါ။

လမ်းသုံးသွယ်

ကောဠာသာနံ ပဂုဏကာလတော ပဌာယ တီသု မုခေသု ဧကေန မုခေန ဝိမုစ္စိဿတိ၊ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဝဏ္ဏတော ဝါ ပဋိကူလတော ဝါ သုညတော ဝါ ဥပဋ္ဌာတိ။ ယထာ နာမ ပူဝေ ပစိတုကာမာ ဣတ္ထိ မဒ္ဒိတွာ ဌပိတပိဋတော ယံ ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ တံ ပစတိ။ ယထာ ဝါ ပန သမေ ဘူမိပဒေသေ ဌပိတံ ဥဒကပူရံ ကုမ္ဘံ ယတော ယတော အာဝိဋ္ဌန္တိ၊ တတော တတောဝ ဥဒကံ နိက္ခမတိ၊ ဧဝမေဝ ကောဠာသာနံ ပဂုဏကာလတော ပဌာယ တီသု မုခေသု ဧကေန မုခေန ဝိမုစ္စိဿတိ။ အာကင်္ခမာနဿ ဝဏ္ဏတော၊ အာကင်္ခမာနဿ ပဋိကူလတော၊ အာကင်္ခမာနဿ သုညတော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပဋ္ဌဟိဿတိယေဝ။ အယံ ဧတ္တကော ဥဂ္ဂဟသန္တိ နာမ။ ဣမသ္မိံ ဥဂ္ဂဟသန္တိသ္မိံ ဌတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တာ ဘိက္ခု၊ ဂဏနပထံ ဝီတိဝတ္တာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၂-၂၄၃။)

(၃၂)ကောဠာသတို့ကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးရာ အခါမှစ၍ —

- ၁။ ဝဏ္ဏ = ဝဏ္ဏကသိုဏ်းလမ်း = အရောင်ကသိုဏ်းလမ်း၊
- ၂။ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလမနသိကာရလမ်း၊
- ၃။ သုညတ = အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည့် သုညတဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်း —

ဤသုံးမျိုးကုန်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်ရာ အဝင်ပေါက်မုခ်ဦးတို့တွင် တစ်ခုသော အဝင်ပေါက်မုခ်ဦးကြီးဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်နိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သော် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ (၃၂)ကောဠာသတို့ကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးသောအခါ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် —

- ၁။ ဝဏ္ဏ = အရောင်အဆင်းအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သုညတ = အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည့် သုညတဓာတ်သဘောအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း —

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာမည် ဖြစ်၏။ ဥပမာ - မုန့်ကို ကြော်ချက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော အမျိုးသမီးသည် နယ်၍ထားအပ်သောမုန့်ညက်စိုင့်မှ မုန့်ညက်စိုင့်၏ ပျော့ပျောင်းနူးညံ့နေသည့်အတွက် အကြင်အကြင် မုန့်ညက်ကို ကြော်ချက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည် ဖြစ်အံ့။ ထိုထို အလိုရှိရာ မုန့်ညက်ကို ကြော်ချက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဥပမာတစ်နည်းကား - ညီညွတ်သော မြေအရပ်၌ တည်ထားအပ်သော ရေပြည့်အိုးကို အကြင်အကြင်ဘက်သို့ စောင်းငဲ့သွန်ကုန်အံ့။ ထိုထိုဘက်မှ ရေသည် ထွက်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ဤဥပမာများအတူသာလျှင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးရာ အခါမှစ၍ ဝဏ္ဏ၊ ပဋိကူလ၊ သုညတဟူသော သုံးမျိုးကုန်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်ရာ အဝင်ပေါက်မုန့်ဦးကြီးတို့တွင် တစ်ခုသော အဝင်ပေါက်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်နိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့သော် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်နိုင်မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ အလိုရှိခဲ့သော် ဝဏ္ဏကသိုဏ်း = အရောင်ကသိုဏ်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အလိုရှိခဲ့သော် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ အလိုရှိခဲ့သော် သုညတဓာတ်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း -

ကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသည့်တိုင်အောင်သော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလကို သုခသင်ခြင်း (= သုတ်သင်ခြင်း၊) ပလိဗောဓ = ကြောင့်ကြကြီးငယ် အသွယ်သွယ် အရပ်ရပ်ကို ဖြတ်ခြင်း၊ ကလျာဏမိတ္တအမည်ရသော ဆရာကောင်း သမားကောင်းထံ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်ယူခြင်း၊ သင်ယူထားသည့်အတိုင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်း၊ နှလုံးသွင်းသည့်အတိုင်း ဝဏ္ဏကသိုဏ်း အနေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း ပဋိကူလအနေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း သုညတဓာတ်သဘောအနေအားဖြင့်သော်လည်းကောင်း ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ထင်လာခြင်းစသော ဤအစီအစဉ် အဆက်အစပ် အရပ်ရပ်သည် ဥဂ္ဂဟသန္နိ မည်၏။ ဤဥဂ္ဂဟသန္နိ၌ ရပ်တည်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိတော်မူကြကုန်သော ရဟန်းတော်တို့သည်ကား ရေတွက်နိုင်ခြင်း ဂဏန်းသင်္ချာလမ်းကို ကျော်လွန်၍ သွားကြလေကုန်ပြီ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၂-၂၄၃။)

ဣဒဉ္စိ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ပဋိကူလဝသေနော ကထိတံ၊ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမ-မဟာရာဟုလောဝါဒ-ဓာတုဝိဘင်္ဂေသု ဓာတုဝသေန ကထိတံ။ ကာယဂတာသတိသုတ္တေ ပန ယဿ ဝဏ္ဏတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ တံ သန္ဓာယ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဝိဘတ္တာနိ။ တတ္ထ ဓာတုဝသေန ကထိတံ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ပဋိကူလဝသေန ကထိတံ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ။ တဒေတံ ဣမ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိသေသတော သဗ္ဗသာဓာရဏဝသေန ကထိတန္တိ ဝဒန္တိယေဝါတိ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၆။)

ဤ ကာယာနုပဿနာ ကောဋ္ဌာသ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် (ဒီ-၂-၂၃၁။ မ-၁-၇၀။) ဒေသနာတော်၌ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းရှုပွားရသော ပဋိကူလမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တန် (မ-၁-၂၄၂။)၊ မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန် (မ-၂-၈၃။)၊ ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန် (မ-၃-၂၈၁။) တို့၌ ဓာတ်၏အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွားရသော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ တစ်ဖန် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် အနုပဒဝဂ် ကာယဂတာသတိသုတ္တန် (မ-၃-၁၃၀။) ဒေသနာတော်မြတ်၌ကား ကောဋ္ဌာသတို့ကို နှလုံးသွင်းရာ၌ အရောင်အဆင်းအားဖြင့် ထင်လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းလမ်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဈာန်လေးပါးတို့ကို ဝေဖန်ခဲ့ခြားလျက် ဟောကြားထားတော်မူလေသည်။ ထိုတွင် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းအစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ကောဋ္ဌာသ ကာယာနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်၏။ ပဋိကူလမနသိကာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ကောဋ္ဌာသ ကာယာနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သမထကမ္မဋ္ဌာန်း ဖြစ်၏။ ထိုကောဋ္ဌာသ ကာယာနုပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဤအဘိဓမ္မဝိဘင်းပါဠိတော် သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်း

၌ သမထကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်ရကား သာမညအားဖြင့် ဝဏ္ဏကသိုဏ်းလည်း ရနိုင်အောင် ပဋိကူလမနသိကာရလည်း ရနိုင်အောင် အလုံးစုံသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းတို့နှင့် ဆက်ဆံသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထား-
တော်မူအပ်၏ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်သေး၏။ ဤသို့ မှတ်သားပါလေ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၆။)

ဤလမ်းသုံးသွယ်တို့တွင် ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှစ၍ နှလုံးသွင်းပုံ အစီအရင်ကို စတင်၍ ရေးသား တင်ပြပေအံ့။

ပဋိကူလမနသိကာရ

အထဿ အနုပုဗ္ဗမုဗ္ဗနာဒိဝသေန ပဋိက္ကုလ္လာ ပဋိက္ကုလ္လာတိ ပုနပျုနံ မနသိကရောတော အနုက္ကမေန အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ တတ္ထ ကေသာဒိနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဒိသောကာသပရိစ္ဆေဒဝသေန ဥပဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ။ သဗ္ဗကာရတော ပဋိက္ကုလဝသေန ဥပဋ္ဌာနံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ။ တံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဝုတ္တနယေန အသုဘကမ္မဋ္ဌာနေသု ဝိယ ပဌမဇ္ဈာနဝသေနေဝ အပ္ပနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၅၇။)

ကေသာ လောမာတိ ပဏ္ဏတ္တိံ ဝိဿဇေတွာ ပဋိကူလံ ပဋိကူလန္တိ သတိ ဌပေတဗ္ဗာ။ ပဌမံယေဝ ပန ပဋိကူလတော န ဥပဋ္ဌာတိ။ ယာဝ န ဥပဋ္ဌာတိ၊ တာဝ ပဏ္ဏတ္တိံ န ဝိဿဇေတဗ္ဗာ။ ယဒါ ဥပဋ္ဌာတိ၊ တဒါ ပဏ္ဏတ္တိံ ဝိဿဇေတွာ ပဋိကူလန္တိ မနသိကာတဗ္ဗံ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၅။)

ဧတ္ထ ပန အတ္တနော ဇီဝမာနကသရီရေ ပဋိကူလန္တိ ပရိကမ္ပံ ကရောန္တဿ အပ္ပနာပိ ဥပစာရမ္ပိ ဇာယတိ။ ပရဿ ဇီဝမာနကသရီရေ ပဋိကူလန္တိ မနသိကရောန္တဿ နေဝ အပ္ပနာ ဇာယတိ၊ န ဥပစာရံ။ နန စ ဒသသု အသုဘေသု ဥဘယမ္ပေတံ ဇာယတိတိ။ အာမ ဇာယတိ။ တာနိ ဟိ အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတာနိ၊ တသ္မာ တတ္ထ အပ္ပနာပိ ဥပစာရမ္ပိ ဇာယတိ။ ဣဒံ ပန ဥပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတံ၊ တေနေဝေတ္ထ ဥဘယမ္ပေတံ န ဇာယတိ။ အသုဘာနုပဿနာသင်္ခါတာ ပန ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၈။)

အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတာနိတိ ဧတေန စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ မဟာတိဿတ္ထေရော ဝိယ၊ သံဃရက္ခိတ-
တ္ထေရုပဋ္ဌာကသာမဏေရော ဝိယ စ အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌပေတွာ ဂဟေတုံ သက္ကောန္တဿ ဒသဝိဓသုဘဝသေန ဇီဝမာနကသရီရေပိ ဥပဌိတေ ဥပစာရပုတ္တိံ ဒဿိတာ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ “အတ္ထိ ကာယေ”တိ ပန သတ္တဝသေန ကေသာဒိသု ဂယုမာနေသု ယထာ “ဣမသ္မိ ကာယေ”တိ သတ္တဂ္ဂဟဏရဟိတေ အဟံကာရဝတ္ထုမှိ ဝိဒ္ဓတ္တာဟံကာရေ သဒါ သန္နိဟိတေ ပါကဋေ စ အတ္တနော ကာယေ ဥပဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ န တထာ တတ္ထာတိ အပ္ပနံ အပ္ပတ္တာ အာဒိနဝါနုပဿနာဝ တတ္ထ ဟောတိတိ အဓိပ္ပါယေနာဟ “အသုဘာနုပဿနာသင်္ခါတာ ပန ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ”တိ။ (မူလဋီ-၂-၁၅၆။)

သတ္တဂ္ဂဟဏရဟိတေတိ သတ္တပညတ္တိမ္ပိ အနာမသိတွာ ဒေသိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ သသန္တာနတာယ အဟံ-
ကာရဝတ္ထုမှိ အပ္ပဟိနမာနဿ ပဟိနာကာရံ သန္တာယာဟ “ဝိဒ္ဓတ္တာဟံကာရေ”တိ။ (အနုဋီ-၂-၁၅၇။)

မိမိ၏ အဇ္ဈတ္တကာယ၊ သူတစ်ပါး၏ ဗဟိဒ္ဓကာယတို့တွင် မိမိ၏ အသက်ရှင်နေဆဲဖြစ်သော ကိုယ်၌ တည်-
ရှိသော ကောဋ္ဌာသကို အာရုံပြု၍ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူ၍ ဘာဝနာပရိကမ်ကိုပြုသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အပ္ပနာဈာန်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်သည်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးစလုံး ဖြစ်နိုင်၏။ အသက်ရှင်နေဆဲဖြစ်သော သက်ရှိသတ္တဝါဟူသော သူတစ်ပါး၏ ဗဟိဒ္ဓကာယ၌ တည်ရှိသော ကောဋ္ဌာသကို အာရုံပြု၍ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ဟူ၍ ဘာဝနာပရိကမ်ကိုပြုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ = နှလုံးသွင်းမှု မနသိကာရကိုပြုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အပ္ပနာဈာန်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်၊ ဥပစာရ

ဈာန်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၈။)

အမေး - အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း (၁၀)မျိုးတို့၌ ဤနှစ်မျိုးလုံးသော အပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန်သည်လည်း ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်လောဟု မေးရန် ရှိ၏။

အဖြေ - အိမ်း . . . ဖြစ်နိုင်ပေ၏။ မှန်ပေသည် - ထိုအသုဘ (၁၀)ပါးတို့သည် အနုပါဒိန္နက = တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် “ငါ၏အကျိုး”ဟု အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သော သက်မဲ့အဖို့အစ၌ တည်ကုန်၏။ ထိုကြောင့် ထိုဗဟိဒ္ဓ အသုဘ (၁၀)မျိုးတို့၌ အပ္ပနာဈာန်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်သည်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်၏။ တစ်ဖန် သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ဤ (၃၂) ကောဋ္ဌာသသည်ကား တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် “ငါ၏အကျိုး”ဟု အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော = ဥပါဒိန္နက ဖြစ်သော သက်ရှိအဖို့အစ၌ တည်နေ၏။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် ဤသူတစ်ပါး၏ကိုယ်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသ၌ ဤအပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန် နှစ်မျိုးလုံးသည်လည်း မဖြစ်နိုင်။ သို့သော် အသုဘာနုပဿနာဟု ဆိုအပ်သော ဝိပဿနာ ဘာဝနာသည်ကား ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဤသို့ သိရှိပါလေ။

(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၈။)

စေတိယတောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလေ့ရှိသော မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သံဃ-ရက္ခိတ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ရှင်သာမဏေကဲ့သို့လည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိသတ္တဝါ၏ ကောဋ္ဌာသကို အနုပါဒိန္နက သက်မဲ့အဖို့အစ၌ ထား၍ အာရုံယူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ (၁၀)ပါး အပြားရှိသော အသုဘ၏ အဖြစ်ဖြင့် အသက်ရှင်ဆဲဖြစ်သော သူတစ်ပါး၏ ကိုယ်၌လည်း ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလအခြင်းအရာသည် ထင်လာလတ်သော် ဥပစာရဈာန်သို့ ရောက်ခြင်းကို ပြအပ်သည်ဟု သိထိုက်၏။ (မူလဋီ-၂-၁၅၆။)

သတ္တဝါ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆံပင်အစရှိသော ကောဋ္ဌာသတို့ကို ယူအပ်ကုန်လတ်သော် - ဣမသ္မိံ ကာယေ = ဤကိုယ်ဟု ယူသည်။ မည်သူ၏ ကိုယ်ဟု မယူ။ ထိုသို့ သတ္တဝါဟု ယူခြင်းမှကင်းသော ငါဟု ပြုအပ်သော ကိုယ်၌ “ငါ၏ ကိုယ်”ဟု မဆိုသောကြောင့် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ငါဟု နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော အခါခပ်သိမ်း အနီး၌ တည်နေသော ထင်ရှားသည်လည်းဖြစ်သော မိမိ၏ ကာယ၌ ပဋိကူလအခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လာခြင်းသည် ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုသူတစ်ပါး၏ ကိုယ်၌ ထင်လာခြင်းသည် မဖြစ်ပေ။ ထိုကြောင့် အပ္ပနာဈာန်သို့ မရောက်သော၊ အပြစ်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုတတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သာလျှင် ထိုသူတစ်ပါး၏ ကာယ၌ တည်ရှိသော ကောဋ္ဌာသ၌ ဖြစ်၏။ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် “အသုဘာ-နုပဿနာဟု ဆိုအပ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာသည်ကား ဖြစ်နိုင်ပါ၏။ ဤသို့သိရှိပါလေ”ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ-၂-၁၅၆။)

မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီး

မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးသည် စေတိယတောင်ကျောင်းတိုက်မှ အနုရာဓမြို့သို့ ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူ၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးကား အဋ္ဌက-ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ ထိုသမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဝိပဿနာသို့ကူးလျက် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေကျ ဖြစ်၏။ ထိုနေ့တွင်လည်း ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းလျက် ဆွမ်းခံကြွနေခိုက် ဖြစ်၏။ အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်း = အဋ္ဌကကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းလျက် ကြွလာရာ ပထမဈာန်သို့ မဆိုက်မီ အရိုးစုကို ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်အနေဖြင့် နှလုံးသွင်းခိုက်ဖြစ်သည့် ပုဗ္ဗဘာဂမနသိကာရ အခိုက်ဝယ် အသံသည် ယင်း

မနသိကာရ၏ ဆူးငြောင့်ခလုတ်ဖြစ်သောကြောင့် အသံတစ်ခုကို ကြား၍ လှမ်းကြည့်လိုက်ရာ အသံထွက်အောင် ပြုံးရယ်လိုက်သော အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို တွေ့မြင်လိုက်၏။ ထိုအမျိုးသမီးကား အိမ်ရှင်ယောက်ျားနှင့် အငြင်းပွားသဖြင့် နတ်သမီးတမျှ အလှဆုံးပြင်ဆင်ကာ နံနက်စောစောပင် အနုရာဇမြို့မှ ထွက်ခွာ၍ မိဘအိမ်သို့အသွားလမ်းခုလတ်တစ်နေရာတွင် မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးကို မြင်လေသော် ရာဂဖြင့် ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိကာ အသံထွက်အောင် ပြုံးရယ်လိုက်သူ ဖြစ်၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် “ဤအသံသည် အဘယ်အသံနည်း” ဟု ကြည့်ရှုလေသော် ထိုအမျိုးသမီး၏ သွားရိုးကို မြင်လျှင်မြင်ခြင်းပင် ရှေးအဖို့ကပင် ကြိုတင်၍ အဋ္ဌိကအသုဘဘာဝနာကို ပွားများထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် အဋ္ဌိကသညာ = အရိုးစု၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အမှတ်သညာကို ရရှိတော်မူ၏။ သွားရိုးကို အစပြု၍ တစ်ကိုယ်လုံး၌ အရိုးစုကိုသာ မြင်တွေ့နေ၏။ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသညာသည်လည်း အလွန်ထင်ရှားလာသည့်အတွက် ယင်းအရိုးစု၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွား၏။ အလွန်အကဲနှင့် တကွ ဥပစာရဈာန်ကို ရရှိသွားတော်မူ၏။ ရပ်တော်မူလျက်ပင်လျှင် ထိုအရိုးစု၌ ပထမဈာန်သမာဓိကို ရအောင် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းတော်မူ၏။ (ဤ၌ ဥပစာရဈာန်သို့ဆိုက်သော အရိုးစုအာရုံမှာ ထိုအမျိုးသမီး၏ အရိုးစုအာရုံ ဖြစ်၏။ ပထမဈာန်သို့ ဆိုက်သော အရိုးစုအာရုံမှာ ထိုအမျိုးသမီးနှင့် မတွေ့မီ ရှုပွားနေသော အရိုးစု ဖြစ်၏။) ထိုပထမဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာရေးတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူလေသော် ဝိပဿနာကို တိုးပွားအောင် ကြိုးပမ်းတော်မူလေရာ မဂ်အစဉ် ဖိုလ်အစဉ်အားဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၀-၂၁။ မဟာဋီ-၁-၄၈-၄၉။)

သံဃာရက္ခိတမထေရ်မြတ်ကြီး၏ အလုပ်အကျွေး သာမဏေ

ရဟန်းငယ် တစ်ပါးသည် ယင်းရှင်သာမဏေကို ခေါ်ဆောင်၍ တံပူအလို့ငှာ တောသို့ သွားတော်မူ၏။ ရှင်သာမဏေသည် လမ်းမမှ ဘေးဘက်သို့ သက်ဆင်း၍ ရှေးသို့ လျှောက်သွားလေသော် အသုဘအလောင်းကောင်ကို မြင်၍ ယင်းအသုဘကောင်ကို ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းလျက် ပထမဈာန်ကို ဖြစ်စေတော်မူ၏။ ထိုပထမဈာန်ကိုပင်လျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသည်ရှိသော် အနာဂါမိဖိုလ်သို့တိုင်အောင် မျက်မှောက်ပြုတော်မူနိုင်၏။ (ဒိ-ဋ္ဌ-၁-၁၆၆။)

ဤအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိကူလမနသိကာရ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းနိုင်ပြီ ဖြစ်သည်။ ပဋိကူလ = ပဋိက္ကုလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်အနေဖြင့် ယင်း (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို နှလုံးသွင်းရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ကောဋ္ဌာသများကို စတင်၍ နှလုံးသွင်းပါက ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်နိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် အဇ္ဈတ္တကစ၍ နှလုံးသွင်းပုံကို ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ သို့သော် ဗဟိဒ္ဓ ကောဋ္ဌာသက စ၍ အားထုတ်လိုကလည်း အားထုတ်နိုင်ပါသည်။

ရှေးဦးစွာ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ (အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျှင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။) လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ အားကောင်းလာသော အခါ မိမိ၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။

အားထုတ်စ အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဆံပင်ဟု နှလုံးသွင်းလိုက်သော် နှလုံးသွင်းမှုသည် ကျင်ငယ်သို့ တိုင်အောင် ဆိုက်၍တည်သွားတတ်၏။ ကျင်ငယ်ဟု နှလုံးသွင်းလိုက်သော် နှလုံးသွင်းမှုသည် ဆံပင်သို့တိုင်အောင် ဆိုက်၍တည်နေတတ်၏။ ဤသို့ နှလုံးသွင်းရာ၌ အချို့အချို့သော ကောဠာသများသည် ထင်ရှား၍ အချို့အချို့သော ကောဠာသများသည် မထင်မရှားလည်း ဖြစ်လာတတ်ကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်လာသောအခါ မထင်ရှားသော ကောဠာသများကို လွှတ်၍ ထင်ရှားရာ ကောဠာသ၌သာလျှင် စူးစိုက်၍ ဘာဝနာအမှုကို ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၁၇။)

အထူးထူးသော အာရုံ၌ ပျံ့လွင့်သော စိတ်ကို တားမြစ်လျက် (၃၂)ကောဠာသ အာရုံ၌သာလျှင် ဘာဝနာ စိတ်ကို ကောင်းစွာထား၍ နှလုံးသွင်းရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။ ဆံပင် မွေးညင်းစသော အမည်နာမ ပညတ်ကို စွန့်လွှတ်၍ ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်း၍ ကောဠာသတို့၌ သတိကို ကပ်ထားပါ။ သို့သော် ရှေးဦးအစ၌ကား ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် မထင်မြင်နိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်မြင်သေးသမျှ ကာလ ပတ်လုံး ဆံပင် မွေးညင်းစသော အမည်နာမ ပညတ်ကို မစွန့်လွှတ်ပါနှင့်၊ ဆံပင် မွေးညင်း စသည်ဖြင့်သာ ရွံရှာ စက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုနေပါ။ အကြင်အခါ၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောတရားသည် ထင်လာ၏။ ထိုအခါ၌ကား ဆံပင် မွေးညင်းစသော အမည်နာမ ပညတ်ကို စွန့်လွှတ်လိုက်၍ ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ဟုသာ နှလုံးသွင်းနေပါ။
(အဘိ-ဋ္ဌ-၂-၂၄၅။)

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်း၏ အသိဉာဏ်၌ (၃၂)ကောဠာသလုံး ထင်ရှားနေပါက (၃၂)ကောဠာသလုံးကို ခြုံငုံ၍ ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံရှာ ရွံရှာဟု ရှုနိုင်၏။ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်နိုင်၏။ အဇ္ဈတ္တ ကာယကို ဆိုလိုပါသည်။

မိမိ၏အဇ္ဈတ္တကာယ၌ ဆံပင်စသော ကောဠာသတို့တွင် အချို့အချို့သာ ထင်ရှား၍ အချို့အချို့က မထင်ရှားခဲ့သော် နောက်ဆုံး အထင်ရှားဆုံး ကောဠာသတစ်ခု၌ စူးစိုက်၍ ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် နှလုံးသွင်းနေပါ။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းရာ၌ သဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိကို ညီမျှအောင် ကျင့်နိုင်ခဲ့သော် အပ္ပနာဈာန် သမာဓိသို့ တဖြည်းဖြည်း အစဉ်အတိုင်း ဆိုက်ရောက်နိုင် ပေသည်။ (မဟာဋီ-၁-၃၁၀။)

ထိုကောဠာသအပေါင်း၌ ဆံပင်စသည်တို့၏ —

- ၁။ ဝဏ္ဏ = အရောင်အဆင်း၊
- ၂။ သဏ္ဌာန = ပုံသဏ္ဌာန်၊
- ၃။ ဒိသ = ခန္ဓာကိုယ်၏ အထက်ပိုင်းအရပ် အောက်ပိုင်းအရပ်ဟူသော အရပ်ဒေသ၊
- ၄။ ဩကာသ = တည်ရာဌာန၊
- ၅။ (က) သဘာဂပရိစ္ဆေဒ = သဘောတူသော မိမိအဖို့ အပိုင်းအခြား၊
(ခ) ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒ = သဘောမတူသော အခြားကောဠာသအဖို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော အပိုင်းအခြား

ဤဝဏ္ဏ၊ သဏ္ဌာန၊ ဒိသ၊ ဩကာသ၊ သဘာဂပရိစ္ဆေဒ၊ ဝိသဘာဂပရိစ္ဆေဒတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရှေးရှု ထင်လာသော အာရုံသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မည်၏။ ဤ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်အပိုင်း၌ ကောဠာသတို့၏ မူလရှိရင်း အရောင်အဆင်း ပုံသဏ္ဌာန်စသည် အတိုင်းသာ ထင်နေသေးသည်။ အထက်ပါ ဝဏ္ဏစသော ငါးပါးသော အခြင်းအရာ

ဟူသော ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာ အပြားအားဖြင့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလ၏ အစွမ်းဖြင့် ရှေးရှု ထင်-
လာသော အာရုံသည် ပဋိဘာဂနိမိတ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

ထိုပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မှီဝဲသော ပွားစေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အကြင်အခါ၌ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ရအပ်သော ညီမျှမှုရှိကြကုန်၏။ အထူးသန့်ရှင်းကြကုန်၏။ ထိုအခါ၌ မယုံကြည်မှု အဿဒ္ဓိယစသော အညစ်အကြေးတို့၏ ဝေးကွာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လွန်လွန်ကဲကဲ အားအစွမ်း ရှိကြကုန်သော ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ဖြင့် အားပေးထောက်ပံ့ ခိုင်ခံ့စေအပ်ကုန်သော ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါတို့သည် အထူးသဖြင့် ထက်မြက်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ ပေကုန်၏။ ထိုဈာန်အင်္ဂါတို့၏ ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြကုန်သော နီဝရဏတရားတို့သည် မိမိတို့နှင့် တူသော တည်ရာရှိကြကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့နှင့်အတူတကွ ကွာသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပစာရ သမာဓိဖြင့် စိတ်သည် တည်ကြည်နေပေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဥပစာရသမာဓိဖြစ်ကြောင်း ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင်လျှင် မှီဝဲခဲ့သော် ပွားများခဲ့သော် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုခဲ့သော် အပ္ပနာခေါ် ဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။ မဟာဋီ-၁-၃၁၀။)

ထိုပထမဈာန်သမာဓိဟူသော အပ္ပနာဈာန်သည် ကောဠာသတစ်ခုသာလျှင် ထင်ရှားသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပထမဈာန် အပ္ပနာတစ်ခုသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကယ်၍ အခြား အခြားသော ကောဠာသသို့ ပြောင်းရွှေ့၍ အားထုတ်ခြင်း မရှိမူ ပထမဈာန်တစ်မျိုးသာလျှင် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ သန္တာန်၌ များစွာကုန်သော ကောဠာသတို့သည် ထင်ရှားကုန်မူကား ကောဠာသတစ်ခု၌ ပထမဈာန်သို့ ရောက်စေပြီး၍ တစ်ဖန် အခြားသော ကောဠာသ၌လည်း အားထုတ်ခြင်းကို ပြုငြားအံ့၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မလ္လကမထေရ်မြတ်၏ သန္တာန်၌ကဲ့သို့ ကောဠာသ အရေအတွက်အားဖြင့် ပထမဈာန်တို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

မလ္လကမထေရ်မြတ်

ထိုမလ္လကမထေရ်မြတ်ကြီးသည် ဒီဃဘာဏကဖြစ်တော်မူသော အဘယမထေရ်ကို လက်၌ကိုင်၍ “ငါ့ရှင် အဘယ . . . ရှေးဦးစွာ ဤပြဿနာကို သင်ယူထားပါ”ဟု ပြောဆို၍ “ (၃၂) ကောဠာသတို့၌ (၃၂)မျိုးသော ပထမဈာန်တို့ကိုရသော မလ္လကမထေရ်သည် ညဉ့်၌ တစ်ခုသောဈာန်ကို နေ့၌ တစ်ခုသောဈာန်ကို အကယ်၍ ဝင်စားအံ့၊ လခွဲကို လွန်သဖြင့် တစ်ဖန် စပ်မိ၏။ ထိုသို့မဟုတ်ဘဲ နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ကောဠာသတစ်ခုကိုသာ အာရုံယူ၍ ပထမဈာန်တစ်ခုကိုသာ အကယ်၍ ဝင်စားအံ့၊ တစ်လကို လွန်သဖြင့် တစ်ဖန် စပ်မိ၏”ဟု ဤသို့ မိန့်ဆိုဖူးသတတ်။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၂၇၇။)

ဤအထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များနှင့် အညီ (၃၂)ကောဠာသလုံးကို ထင်ရှားစွာ ရှုနိုင်သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ကောဠာသ တစ်ခုခု၌ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်း၍ ပထမ ဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤ၌ အရိုးကောဠာသ၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလ သဘောကို အာရုံယူ၍ ပထမဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားပုံစနစ်ကို နမူနာပုံစံအဖြစ် ရေးသားတင်ပြပေအံ့၊ အခြားအခြားသော ကောဠာသတို့၌လည်း နည်းမှီ၍ ပုံစံတူပင် ရှုနိုင်ပေသည်။

အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်း

အာနာပါနဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ထူထောင်ပါ။ သို့မဟုတ် မိမိရရှိထားပြီးသည့် သမာဓိတစ်ခုခုကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ အားကောင်းလာသောအခါ အဇ္ဈတ္တ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို တစ်ဖန် ပြန်ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကိုလည်း အနည်းငယ် ပြန်ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တနှင့် ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီရှုပါ။ ကောဋ္ဌာသများသည် ဉာဏ်၌ အလွန်ထင်ရှားလာသောအခါ အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ ကို ခြုံငုံ၍ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အရိုးစု အားလုံးကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်ပါက ပို၍ကောင်းသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ မဟုတ်ဘဲ အရိုးစု၏အချို့အဝက်မှာ မထင်မရှားဖြစ်၍ အချို့အဝက်သာ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေပါမူ ထင်ရှားရာ အရိုးစုအချို့၌သာ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထားပါ။

ထိုနောင် အသိဉာဏ်၌ ထင်ထင်ရှားရှား တည်နေသော ထိုအရိုးစုအားလုံးကို သို့မဟုတ် အချို့အဝက်ကို အာရုံပြု၍ ယင်းအရိုးစု၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို နှလုံးသွင်း၍ “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံ့စရာ ရွံ့စရာ”ဟု ရှုနေပါ။ အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်သမာဓိကဲ့သို့သော ရှေးရှေးဘာဝနာသမာဓိ၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံထားရသော အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို ရှုပွားနေသော နောက်နောက်သော သမာဓိမှာလည်း အရှိန်အဝါ အားကောင်းနေသဖြင့် အရိုးစု ဥဂ္ဂဟနိမိတ် အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် ထပ်ဆင့်၍ ယင်းအရိုးစု၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို နှလုံးသွင်းလိုက်သောအခါ၌လည်း ယင်းအရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောသည် ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်ရှားလာမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဘက်သို့ ကူးသွားပြီ ဖြစ်၏။ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ အာရုံ၌လည်း ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်သက်သလောက် ငြိမ်သက်နေမည်သာ ဖြစ်သည်။ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို ရှုနေသော ဘာဝနာစိတ်က ငြိမ်သက်လေလေ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလအခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်နေသော အရိုးစုကောဋ္ဌာသမှာလည်း ငြိမ်သက်လေလေပင် ဖြစ်၏။ ဘာဝနာစိတ်သည် ပို၍ ပို၍ ငြိမ်သက်လာပါက အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောသည်လည်း ပို၍ ပို၍ ထင်ရှားလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ အချို့ယောဂီများ၌ ယင်းအရိုးစု၏အရောင်အဆင်းမှာလည်း ဖြူဖွေးကြည်လင်လာတတ်၏။ ထိုအခါမျိုး၌ ဖြူဖွေးသော အရောင်ကို နှလုံးမသွင်းသေးဘဲ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကိုသာ အာရုံယူ၍ အရိုးစုကောဋ္ဌာသနိမိတ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်သက်စွာ ကပ်၍တည်နေအောင်သာ ကြိုးစားပါ။ ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံ့စရာ ရွံ့စရာဟုသာ နှလုံးသွင်းနေပါ။ မကြာမီ ဘာဝနာစိတ်သည် ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုကောဋ္ဌာသ အာရုံနိမိတ်ပေါ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေပေလိမ့်မည်။ လှုပ်မရအောင် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေခဲ့သော် ထိုသမာဓိကို ခိုင်ခံ့အောင် တစ်နာရီ နှစ်နာရီ စသည်ဖြင့် တည်တံ့အောင် ဆက်လက်ကြိုးစားပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဝိပဿနာပိုင်းတွင် အဝါးဝစွာ လေ့လာထားပြီးသူ ဖြစ်သဖြင့် အရိုးစုကို စိုက်၍ ရှုရာ၌ အစိုက်မခံဘဲ ပြိုပြိုကျသွားပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များသာ ဖြစ်၍နေပါက စိတ်ကို အနည်းငယ် လျှော့ချလိုက်ပါ။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ခပ်သွက်သွက် ရှုကြည့်ပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုကြည့်ပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို မတွေ့တော့ဘဲ ကောဋ္ဌာသအစုအပုံအတိုင်း ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့နေပါက တစ်ဖန် အဇ္ဈတ္တအရိုးစုကို ပြန်ရှုကြည့်ပါ။ အောင်မြင်မှု ရတတ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဤနည်းစနစ်ကို အသုံးပြုကြည့်သော်လည်း အောင်မြင်မှုမရ ဖြစ်နေသေးပါက ဗဟိဒ္ဓအရိုးစုကို ပြောင်းရှုကြည့်ပါ။ မိမိ၏ ရှေ့တည့်တည့်တွင် ထိုင်နေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးဦး၏ အရိုးစုကို စိုက်ရှုနိုင်လျှင် ပို၍ကောင်းတတ်ပါ။

သည်။ ရှေးဦးစွာ (၃၂)ကောဋ္ဌာသကို အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုကြည့်ပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို အဝါးဝစွာ လေ့လာပြီးသောအခါ မိမိ၏ ရှေ့တည့်တည့် မလှမ်းမကမ်းတွင် တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို အာရုံယူ၍ ယင်းအရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလ သဘောကို နှလုံးသွင်းလျက် “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံ့စရာ ရွံ့စရာ”ဟု ရှုနေပါ။ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ထိုအရိုးစု အာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်အောင် ကပ်ထားပါ။ ထိုဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုအာရုံ၌ တစ်နာရီ နှစ်နာရီ စသည်ဖြင့် ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသောအခါ အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို တစ်ဖန် ပြန်၍ ရှုကြည့် ပါ။ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့်သာ နှလုံးသွင်းပါ။ အောင်မြင်မှုကို ရရှိတတ်ပါသည်။

ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘော ထင်ရှားလာသောအခါ အရိုးစုဟူသော အမည်နာမ ပညတ်ကို စွန့်လွှတ်၍ “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံ့စရာ ရွံ့စရာ”ဟုသာ နှလုံးသွင်းနေပါ။ တစ်နာရီ နှစ်နာရီစသည်ဖြင့် အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလ အခြင်းအရာ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသောအခါ သဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်ပါ။ (ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံကို ရှေးအာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် ရေးသားခဲ့ပြီ။) သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဟူသော ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ညီမျှလာသောအခါ ရင့်ကျက်ခြင်း- သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ထိုအရိုးစုနိမိတ်၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကိုပင် အာရုံပြု၍ ထပ်ကာ ထပ်ကာ မှီဝဲပွားများခဲ့သော် ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပဋိကူလသဘော ထင်လာသောအခါ ဥပစာရ သမာဓိနယ်မြေသို့ တဖြည်းဖြည်း ဆိုက်ရောက်သွားပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ဥပစာရသမာဓိအခိုက်၌ ဈာန်အင်္ဂါတို့၏ စွမ်းအင်ကား အလွန်ကြီး သိပ်အားမကောင်းလှသေးပေ။ ထိုအခါတွင် အရိုးစုအာရုံမှာ အချို့ယောဂီများ၌ ဖြူဖွေး၍ ကြည်လင်သန့်ရှင်းလာတတ်၏။ ဘာဝနာစိတ်ကြောင့်လည်း ပြီးပြီးပြတ်ပြတ် တလက်လက်တောက်ပသော လင်းရောင်ခြည်များသည် တဖျပ်ဖျပ် ထွက်ပေါ်လာတတ်၏။ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာ စိတ်သည် လှုပ်မရအောင် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော် ဘာဝနာအရှိန်သည် အားကောင်းလာပြီ ဖြစ်၏။ ဘာဝနာစိတ်သည် တစ်နာရီ နှစ်နာရီစသည်ဖြင့် ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံပေါ်၌ လှုပ်မရအောင် ငြိမ်ဝပ် စွာ ကပ်၍တည်နေခဲ့သော် ဈာန်အင်္ဂါများသည်လည်း စွမ်းအင်ပြည့်ဝကာ အလွန်အားကောင်း၍ အထူးထင်ရှား လာမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါး

- ၁။ ဝိတက် = ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံပေါ်သို့ စိတ်ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘော၊
- ၂။ ဝိစာရ = ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံကို ထပ်ကာထပ်ကာ သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ ဝီတိ = ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံကို နှစ်သက်ခြင်းသဘော၊
- ၄။ သုခ = ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံ၏ အရသာကို ချမ်းချမ်းသာသာ ခံစားနေခြင်းသဘော၊
- ၅။ ဧကဂ္ဂတာ = ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံ တစ်ခုတည်းပေါ်သို့ စိတ်ကျရောက်နေခြင်းသဘော = တည်ငြိမ်နေခြင်းသဘော။

ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုဘာဝနာ စိတ်သည်ကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် မှီတွယ်၍ ဖြစ်နေ၏။ ထိုဟဒယဝတ္ထု ရှိရာဘက်သို့ လှမ်း၍ အာရုံယူကြည့်လိုက်သောအခါ ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ် = မနောဒွါရကိုလည်းကောင်း၊ ဈာန်အင်္ဂါများကို လည်းကောင်း ထင်ရှားစွာ တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွား တတ်ပြီးဖြစ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ ဤအဆင့်၌လည်း မခက်ခဲတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ယင်း ပထမဈာန်သမာဓိကို ဝသီဘော် ငါးတန် နိုင်နင်းအောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ကြွင်း ကောဋ္ဌာသတို့၌လည်း ပုံစံတူ ရှုကြည့်ပါ။

● ဟိဒ္ဓသို့

အဇ္ဈတ္တ ဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးတို့တွင် နှစ်သက်ရာကစ၍ ဤ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသမှ စ၍ ပထမဈာန်သို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် ရှုပွားခဲ့သည်ဖြစ်လျှင် ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသသို့လည်း ပြောင်း၍ ပုံစံတူ ရှုကြည့်ပါ။ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော မူလဋီကာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့် အညီ စေတိယတောင် ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာတိဿ မထေရ်မြတ်ကြီးကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ အရိုးစု ကောဋ္ဌာသ၌ သက်မဲ့ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကဲ့သို့ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသညာ = အသုဘသညာကို ပွားများ နိုင်ပါလျှင် ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်၏။ သို့သော် ဗဟိဒ္ဓ သက်မဲ့ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ကား ပထမဈာန် သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤအပိုင်း၌ကား သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ အရိုးစု ကော-ဋ္ဌာသ၌ ပဋိကူလမနသိကာရအားဖြင့် နှလုံးသွင်းရှုပွားပုံကိုသာ ဆက်လက်၍ တင်ပြပေအံ့။

အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ရရှိ ထားသော ပထမဈာန်သမာဓိကို ဝသီဘော်ငါးတန် နိုင်နင်းအောင် လေ့ကျင့်ပြီးသောအခါ ယင်းပထမဈာန် သမာဓိကိုပင် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝင်စားပါ။ လင်းရောင်ခြည်စွမ်းအင်များ အားကောင်းလာသောအခါ ဗဟိဒ္ဓသို့ တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့ထွက်နေသော ယင်းလင်းရောင်ခြည်ဖြင့်ပင် မြင်တွေ့နေရသော မိမိ၏ ရှေ့တွင် တည်ရှိနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို လှမ်း၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ သို့မဟုတ် လွယ်ကူရာ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို လှမ်း၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်ခဲ့သော် ယင်းအရိုးစု ကောဋ္ဌာသကို ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံစရာ ရွံစရာဟုပင် နှလုံးသွင်းပါ။

အကယ်၍ ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် အာရုံယူ၍မရ ဖြစ်နေခဲ့သော် အာနာပါန-ဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သို့ ဆိုက်အောင် တစ်ဖန် ပြန်၍ သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ လင်းရောင်ခြည် စွမ်းအင်-များ အားကောင်းလာသောအခါ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ပြန်ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ မိမိရှုလိုသော ရှေ့တည့်တည့် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကိုသာ သို့မဟုတ် လွယ်ကူရာ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးကိုသာ ဦးစားပေး၍ရှုပါ။ ဤစနစ်ကို တရားထိုင်တိုင်း အသုံးပြုပါက ပို၍ကောင်းပေသည်။ ထိုသို့ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်ပါက ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသတစ်ခုကို ထပ်မံ၍ ရွေးချယ်ကာ ထိုအရိုးစုကောဋ္ဌာသ၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို အာရုံယူ၍ “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံစရာ ရွံစရာ”ဟု ရှုပါ။ ဘာဝနာစိတ်သည် ယင်းရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုကောဋ္ဌာသအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာပါက ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးတို့သည်လည်း ထင်ရှားလာပေမည်။ သို့သော် ဥပစာရဈာန်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ တစ်ခု၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို အာရုံယူ၍ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ရှုနိုင်ပါက နောက်ထပ် ဗဟိဒ္ဓ သတ္တဝါတစ်ဦး၏ အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို အာရုံယူ၍ ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ ဤနည်းဖြင့် ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိလောကတစ်ခုလုံးသို့ ဖြန့်ကြက်၍ စွမ်းနိုင်သမျှ တစ်ယောက်ပြီးတစ်ယောက် အရိုးစု ကောဋ္ဌာသ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ရှုကြည့်ပါ။ ဈာန်အင်္ဂါများ ထင်ရှားလာသည့်တိုင်အောင် အရိုးစုကောဋ္ဌာသတိုင်း၌ ရှုပါ။ ဉာဏ်ထက်လာပါက ခပ်သွက်သွက် ရှုနိုင်ပါသည်။ အရပ်ဆယ်မျက်နှာ၌ မည်သည့်အရပ်ကိုမဆို မည်သည့် သတ္တဝါကိုမဆို ကြည့်လိုက်တိုင်း အရိုးစုချည်း တွေ့မြင်နေအောင် လေ့ကျင့်ပါ။ ဩဒါတကသိုဏ်းသို့ လွယ်လွယ် ကူကူ ကူးနိုင်ရန် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

မေးမြန်းတတ်သော မေးခွန်းတစ်ရပ်

ဤအရာ၌ အချို့အချို့သော သူတော်ကောင်းများက ဤသို့ မေးကြ၏။ အဇ္ဈတ္တ၌ပင် ဖြစ်စေ ဗဟိဒ္ဓ၌ပင် ဖြစ်စေ ဤမျှ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ကောင်းသော အရိုးစုကောဋ္ဌာသအာရုံ၌ “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံစရာ ရွံစရာ”ဟု နှလုံးသွင်းနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အဘယ်သို့လျှင် ထိုအရိုးစုကောဋ္ဌာသအာရုံ၌ နှစ်သက်ခြင်း ပီတိတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်လာနိုင်ပါသနည်းဟု မေးကြ၏။

အဖြေ — ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ ရူပားသုံးသပ်နေသော ဤ အရိုးစု ကောဋ္ဌာသသည် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ဧကန်ဖြစ်သော်လည်း ထိုအရိုးစု ကောဋ္ဌာသပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ “**အခါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ ဧရာမရဏမှာ ပရိမုဒ္ဓိသာမိ**” = မချွတ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့် ဤကျင့်ဝတ် ပဋိပတ်ဖြင့် အိုဘေးဆိုးကြီး သေဘေး ဆိုးကြီးမှ ငါလွတ်မြောက်ရပေတော့အံ့ - ဟု မိမိ ရရှိမည့် အကျိုးအာနိသံသကို ရှုမြင်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ နီဝရဏအညစ်အကြေးတည်းဟူသော စိတ်အစဉ်ကို ပူပန်စေတတ်သော တရားဆိုးကို ပယ်နိုင် ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ပီတိသောမနဿသည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ လောကူပမာအားဖြင့်ကား “ယခုအခါ၌ များစွာသော အဖိုးအခကို ငါရပေတော့အံ့”ဟု အကျိုးအာနိသံသကို ရှုမြင်လေ့ရှိသော ပုပ္ဖဆဉ္စက = ပန်းမှိုက်သွန် မစင်ဘင်ကျိုးသမားအား မစင်ပုံကြီးကို အာရုံပြု၍ မစင်ပုံကြီး၌ ပီတိသောမနဿ ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အပြင်းအထန် ဖျားနာခြင်း ဗျာဓိဒုက္ခသို့ ရောက်ရှိနေသော ရောဂါသည်အား ပျို့အန်ခြင်း ဝမ်းလျှောခြင်း ဖြစ်ရာ၌ ပီတိသောမနဿသည် ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ-၁-၁၈၈။)

လောကူပမာတန်ဖိုး — လူအများ နှစ်ခြိုက်သော ငါးပိသည် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အာရုံတစ်ခုပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ စားဖို့သည်တစ်ဦးက စားချင်စဖွယ်ဖြစ်အောင် ပြုပြင်မွမ်းမံလိုက်သောအခါ ထိုငါးပိမှာ နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ရာ အာရုံတစ်ခု ဖြစ်လာရပေသည်။ ဤဥပမာအတူပင် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုကောဋ္ဌာသ အာရုံပင် ဖြစ်သည်မှန်သော်လည်း ထိုအာရုံကို ပဋိကူလအနေဖြင့် နှလုံးသွင်းဖန်များ၍ ဘာဝနာသမာဓိသည် ရင့်ကျက်လာသောအခါ ယင်းဘာဝနာသမာဓိ၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ယင်းဘာဝနာသမာဓိက နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ်ရာ အာရုံတစ်ခုဖြစ်အောင် ပြုပြင်ဖန်တီးပေးလိုက်သဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုကောဋ္ဌာသ အာရုံကို နှစ်သက်ခြင်း ပီတိသဘောတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ ဥပမာ တစ်နည်း — ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ဖြင့် ပြည့်နေသော ခန္ဓာအိမ်တစ်ခုကို ဝတ်စားတန်ဆာ ပန်း နံ့သာ နံ့သာပျောင်းတို့ဖြင့် အစွမ်းကုန် မွမ်းမံခြယ်သလျက် ပြင်ဆင်ထားလိုက်သောအခါ ပညာမျက်စိမရှိသူ လူအ လူနတို့အဖို့ မြတ်နိုးဖွယ်ရာ အာရုံတစ်ခုအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာရပေ၏။ အလားတူပင် ရင့်ကျက်လာသော ဘာဝနာသမာဓိက ပြုပြင်မွမ်းမံပေးလိုက်သဖြင့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ အရိုးစုအာရုံသည် နှစ်သက်ဖွယ်ရာ အာရုံ တစ်ခု ဖြစ်လာရပေသည်။

အရိုးစု ကမ္မဋ္ဌာန်း (၂) မျိုး

ဤ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတွင် ပါဝင်သော အဋ္ဌိကောဋ္ဌာသ = အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်အနေဖြင့် နှလုံးသွင်းရှုပွားရသော ပဋိကူလမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာန်းအဖြစ်ဖြင့် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် ပဋိကူလမနသိကာရ ပဗ္ဗတွင် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဒသကနိပါတ် ဝိရိမာနနုသုတ္တန် (အံ- ၃-၃၄၃။) ၌ကား အသုဘသညာ အမည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ဝိဇယသုတ္တန် (၃-၁-၃၀၈။) ၌ကား သဝိညာဏက အသုဘ = ရှင်အသုဘ အမည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ အသုဘဟူသည်မှာလည်း မစင်

မကြယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှုပွားရသော ကမ္မဋ္ဌာန်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိကူလနှင့် သဝိညာဏက အသုဘမှာ သဘောအဓိပ္ပါယ်ချင်း တူညီလျက်ပင် ရှိသည်။

တစ်ဖန် အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘ ကမ္မဋ္ဌာန်း (၁၀)မျိုးတို့တွင် နောက်ဆုံး အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း ကား အဋ္ဌိကကမ္မဋ္ဌာန်း = အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်းပင် ဖြစ်သည်။ ထိုအရိုးစု၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကိုပင် အာရုံယူ၍ “ပဋိကူလ ပဋိကူလ = ရွံစရာ ရွံစရာ”ဟု ရှုပွားသုံးသပ်ရသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတည်း။ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရှင်အသုဘ သေအသုဘ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပွား၍ရသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်မျိုးဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

သို့သော် ရှင်အသုဘ အမည်ရသော ဤပဋိကူလမနသိကာရမှာ အာရုံ၏ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းမှုကြောင့် အဇ္ဈတ္တ (၃၂)ကောဋ္ဌာသ၌ ပထမဈာန်သမာဓိတိုင်ရုံမျှသာ ပေါက်ရောက်နိုင်၏။ ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိ (၃၂)ကောဋ္ဌာသ၌ ဥပစာရသမာဓိတိုင်ရုံမျှသာ ပေါက်ရောက်နိုင်၏။ ဗဟိဒ္ဓ သက်မဲ့ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌လည်း ပထမဈာန်သမာဓိ တိုင်ရုံမျှသာ ပေါက်ရောက်နိုင်၏။ အထက်အထက်သော ဈာန်သမာဓိများသို့ကား မပေါက်ရောက်နိုင်ပေ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထက်အထက်သော ဈာန်သမာဓိများသို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက် လိုပါက ယင်း (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ဝဏ္ဏ = အရောင်အဆင်းကို အာရုံယူ၍ ရှုပွားရသော ဝဏ္ဏကသိုဏ်းများသို့ ဦးလှည့်၍ ရှုပွားပါ။ စတုတ္ထဈာန်သို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက်နိုင်၏။ ထိုမှ တစ်ဆင့်တက်၍ ရှုပွားခဲ့သော် နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်သို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက်နိုင်၏။

အဘိဘာယတနုဈာန်

(၃၂)ကောဠာသမ္ပ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းသို့ ပြောင်း၍ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် အရူပဈာန်များသို့ ကူးလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့အနေဖြင့် ရှုပွားပုံနည်းစနစ်များကို သဘောပေါက် လက်ခံနိုင်ရန် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော **အဘိဘာယတနုဈာန်များ** အကြောင်းကို ကြိုတင်၍ သိထားသင့်ပေသည်။

ဤအဘိဘာယတနုဈာန်များ အကြောင်းကို ဘုရားရှင်သည် မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန် (ဒီ-၂-၉၂-၉၆။)၌ လည်းကောင်း၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် အဋ္ဌကနိပါတ် (အံ-၃-၁၂၅-၁၂၇။) ၌လည်းကောင်း၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ-၁-၅၅-၅၆။)၌လည်းကောင်း ဤသို့စသော ဒေသနာတော်အရပ်ရပ်တို့၌ အဘိဘာယတနုဈာန် ဝိမောက္ခဈာန်ဟူသော အမည်များဖြင့် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။ ဤတွင် မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်၌ လာရှိသော **အဋ္ဌအဘိဘာယတနုကထာ**ကို ထုတ်နုတ်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ အဋ္ဌ ခေါ် ဣမာနိ အာနန္ဒ အဘိဘာယတနာနိ၊ ကတမာနိ အဋ္ဌ။ အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ပရိတ္တာနိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၊ “တနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညီ ဟောတိ။ ဣဒံ ပဌမံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၂။)

အာနန္ဒာ . . . ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏ ကိလေသာတရားနှင့် ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံတို့ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ကြောင်း = အဘိဘာယတနု ဈာန်တရားတို့သည် (၈)မျိုးတို့ ရှိကုန်၏။ အဘယ် (၈)မျိုးတို့နည်းဟူမူ —

၁။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဠာသတို့၏ အညို၊ အရွှေ = အဝါ၊ အနီ၊ အဖြူဟူသော အရောင်အဆင်းရပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာရှိ၍ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် မကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် ငယ်သော ကသိုဏ်းရပ်တို့ကို အပ္ပနာဘာဝနာဖြင့် ရှု၏။ ထိုငယ်သော ကသိုဏ်းရပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သညာ ရှိ၏။ ဤကား ပထမအဘိဘာယတနုဈာန်တည်း။ (ဒီ-၂-၉၂။)

အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ — အဇ္ဈတ္တ၌ နီလကသိုဏ်း = အညိုကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို ပြုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆံပင်၌လည်းကောင်း၊ သည်းခြေ၌လည်းကောင်း၊ မျက်နက်ဝန်း၌လည်းကောင်း - ဤကဲ့သို့သော ညိုသောကောဠာသကို အာရုံယူ၍ အညို အညိုဟုလည်းကောင်း၊ ပီတကသိုဏ်း = အဝါရောင်ကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို ပြုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အဆီခဲ၌လည်းကောင်း၊ ဝါဝင်းသော အရေကောဠာသ၌လည်းကောင်း၊ လက်ဖဝါး ခြေဖဝါးတို့၌လည်းကောင်း၊ မျက်လုံးတို့၏ ဝါရွှေရာအရပ်၌လည်းကောင်း - ဤကဲ့သို့သော ဝါသောကောဠာသကို အာရုံယူ၍ အဝါ အဝါဟုလည်းကောင်း၊ လောဟိတကသိုဏ်း = အနီကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို ပြုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အသား၌သော်လည်းကောင်း၊ သွေး၌သော်လည်းကောင်း၊ လျှာ၌သော်လည်းကောင်း မျက်လုံးတို့၏ နီမြန်းရာ အရပ်၌သော်လည်းကောင်း - ဤကဲ့သို့သော နီသော ကောဠာသကို အာရုံယူ၍ အနီ အနီဟုလည်းကောင်း၊ ဩဒါတကသိုဏ်း = အဖြူကသိုဏ်း ပရိကမ်ကို ပြုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိုးကောဠာသ၌လည်းကောင်း၊ သွားကောဠာသ၌လည်းကောင်း၊ လက်သည်း ခြေသည်း ကောဠာသ၌လည်းကောင်း၊ မျက်လုံးတို့၏ ဖြူရာအရပ်၌သော်လည်းကောင်း - ဤကဲ့သို့သော ဖြူသော ကောဠာသကို အာရုံယူ၍ အဖြူ အဖြူဟုလည်းကောင်း ကသိုဏ်းပရိကမ်ကို ပြုလုပ်ရ၏။ သို့သော် အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့

ထိုအဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းဝန်းမှာ အလွန်ညိုသော အလွန်ဝါသော အလွန်နီသော အလွန်ဖြူသော ကသိုဏ်းဝန်းကား မဖြစ်နိုင်၊ မစင်ကြယ်သော ကသိုဏ်းဝန်းသာလျှင် ဖြစ်နေ၏။ အဇ္ဈတ္တကောဋ္ဌာသကို ပရိကမ်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရရှိအပ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ်သည် မစင်ကြယ်သည်သာလျှင် ဖြစ်နေ၏။ ဗဟိဒ္ဓကောဋ္ဌာသ၌ ပရိကမ်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရရှိအပ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ်ကဲ့သို့ကား မစင်ကြယ်ပေ။ ထို့ကြောင့် အဇ္ဈတ္တကောဋ္ဌာသ၌ ပရိကမ်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရရှိအပ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ် အမှတ်သညာရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဗဟိဒ္ဓ ကောဋ္ဌာသ၌ သို့မဟုတ် ဗဟိဒ္ဓ ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပြောင်း၍ အပ္ပနာဈာန် ဆိုက်သည်တိုင်အောင် ရှု၏။ ဤသို့လျှင် အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပရိကမ်ကား အဇ္ဈတ္တ၌ ဖြစ်၏။ နိမိတ် = ပဋိဘာဂနိမိတ်ကား ဗဟိဒ္ဓ၌ ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်ကို ဤသို့လျှင် အဇ္ဈတ္တ၌ ပရိကမ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဗဟိဒ္ဓ၌ အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့် “မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို၊ အရွှေ = အဝါ၊ အနီ၊ အဖြူ ဟူသော အရောင်အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မ ဘာဝနာရှိ၍ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ကောင်းသော အဆင်း ရှိကြသည့် မကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် ငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို အပ္ပနာဘာဝနာဖြင့် ရှု၏” ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။)

၂။ အဇ္ဈတ္တ ရူပသည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ အပ္ပမာဏာနိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၊ “တာနိ အဘိဘုယု ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညိ ဟောတိ။ ဣဒံ ဒုတိယံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၂။)

၂။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အဖြူ အနီ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာရှိ၍ ယင်းသို့ သညာရှိပြီးနောက် အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ကောင်းသောအဆင်း မကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို အပ္ပနာဘာဝနာဖြင့် ရှု၏။ ထိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သညာ ရှိ၏။ ဤကား ဒုတိယ အဘိဘာယတနုဇာန်ပေတည်း။ (ဒီ-၂-၉၂။)

၃။ အဇ္ဈတ္တ အရူပသည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ပရိတ္တာနိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၊ “တာနိ အဘိဘုယု ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညိ ဟောတိ။ ဣဒံ တတိယံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၂။)

၃။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ (= မရရှိခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း သို့မဟုတ် အလိုမရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း အဇ္ဈတ္တကောဋ္ဌာသတို့၏ အရောင်ကသိုဏ်းဘာဝနာ လုပ်ငန်းရုပ်ကို စတင်ပြည်တည်၍ အညို အညို စသည်ဖြင့် ပရိကမ္မဘာဝနာကို ပြုစုပျိုးထောင်မှု လုံးဝ မပြုတော့ဘဲ) အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ကောင်းသောအဆင်း မကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် ငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထိုငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပရိကမ္မနိမိတ်မှ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သို့၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မှ ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်ရောက်အောင် နိုင်နိုင်နင်းနင်း ပွားများအားထုတ်နိုင်မှုကို ဆိုလိုသည်။) အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သညာ ရှိ၏။ ဤကား တတိယ အဘိဘာယတနုဇာန်ပေတည်း။ (ဒီ-၂-၉၂။)

၄။ အဇ္ဈတ္တ အရူပသည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ အပ္ပမာဏာနိ သုဝဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏာနိ၊ “တာနိ အဘိဘုယု ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညိ ဟောတိ။ ဣဒံ စတုတ္ထံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၄။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသည် မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ကောင်းသောအဆင်း မကောင်းသောအဆင်း ရှိကြသည့် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာသည်တို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သည် ရှိ၏။ ဤကား စတုတ္ထ အဘိဘာယတနဈာန်တည်း။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၅။ အဇ္ဈတ္တ အရူပသည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ နီလာနိ နီလဝဏ္ဏာနိ နီလနိဒဿနာနိ နီလနိဘာသာနိ။ သေယျထာပိ နာမ ဥမာပုပ္ဖံ နီလံ နီလဝဏ္ဏံ နီလနိဒဿနံ နီလနိဘာသံ။ သေယျထာပိ ဝါ ပန တံ ဝတ္ထံ ဗာရာဏသေယျကံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ နီလံ နီလဝဏ္ဏံ နီလနိဒဿနံ နီလနိဘာသံ။ ဧဝမေဝ အဇ္ဈတ္တ အရူပ-သည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ နီလာနိ နီလဝဏ္ဏာနိ နီလနိဒဿနာနိ နီလနိဘာသာနိ၊ “တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညိ ဟောတိ။ ဣဒံ ပဉ္စမံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၅။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသည် မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော **ညိုသောအဆင်း ညိုသောအသွေး ညိုသောအရောင်**ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာသည် နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ဥပမာအားဖြင့် - ညိုသောအဆင်း ညိုသောအသွေး ညိုသောအရောင် ရှိသည့် ညိုသော အောက်မဲညိုပန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း (= ညိုသော အောက်မဲညိုပန်းထက် သာ၍ညိုသော နှမ်းကြတ်ပန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း), ညိုသောအဆင်း ညိုသောအသွေး ညိုသောအရောင်ရှိသော ဗာရာဏသီပြည်ဖြစ် နှစ်ဘက်ချော အဝတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း - ဤအတူ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသည် မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ညိုသောအဆင်း ညိုသောအသွေး ညိုသောအရောင်ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာသည် နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထို ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သည် ရှိ၏။ ဤကား ပဉ္စမ အဘိဘာယတနဈာန်တည်း။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၆။ အဇ္ဈတ္တ အရူပသည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ပီတာနိ ပီတဝဏ္ဏာနိ ပီတနိဒဿနာနိ ပီတနိဘာသာနိ။ သေယျထာပိ နာမ ကဏိကာရပုပ္ဖံ ပီတံ ပီတဝဏ္ဏံ ပီတနိဒဿနံ ပီတနိဘာသံ။ သေယျထာပိ ဝါ ပန တံ ဝတ္ထံ ဗာရာဏသေယျကံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ ပီတံ ပီတဝဏ္ဏံ ပီတနိဒဿနံ ပီတနိဘာသံ။ ဧဝမေဝ အဇ္ဈတ္တ အရူပ-သည် ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ပီတာနိ ပီတဝဏ္ဏာနိ ပီတနိဒဿနာနိ ပီတနိဘာသာနိ၊ “တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညိ ဟောတိ။ ဣဒံ ဆဋ္ဌံ အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၆။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အဖြူ အနီ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်း ပရိကမ္မဘာဝနာသည် မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော **ဝါရွှေသောအဆင်း ဝါရွှေသောအသွေး ဝါရွှေသောအရောင်**ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသည် အပ္ပနာဘာဝနာသည် နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ဥပမာအားဖြင့် ဝါရွှေသော အဆင်း ဝါရွှေသောအသွေး ဝါရွှေသောအရောင်ရှိသည့် မဟာလှေကားပန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း, ဝါရွှေသော

အဆင်း ဝါရွှေသောအသွေး ဝါရွှေသောအရောင်ရှိသည့် ဗာရာဏသီပြည်ဖြစ် နှစ်ဘက်ချော အဝတ်ကဲ့သို့လည်း-
ကောင်း - ဤအတူ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော
(၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ
အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ဝါရွှေသောအဆင်း ဝါရွှေသောအသွေး ဝါရွှေသောအရောင် ရှိသည့် ကသိုဏ်း
ရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို
လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ ငါသိသည် ငါမြင်သည်”
ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သညာရှိ၏။ ဤကား ဆဋ္ဌ အဘိဘာယတနုဇာန်ပေတည်း။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၇။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ လောဟိတကာနိ လောဟိတကဝဏ္ဏာနိ လောဟိတက-
နိဒဿနာနိ လောဟိတကနိဘာသာနိ။ သေယျထာပိ နာမ ဗန္ဓုဇီဝကပုပ္ဖံ လောဟိတကံ လောဟိတကဝဏ္ဏံ
လောဟိတကနိဒဿနံ လောဟိတကနိဘာသံ။ သေယျထာပိ ဝါ ပန တံ ဝတ္ထံ ဗာရာဏသေယျကံ ဥဘတော-
ဘာဂဝိမဋ္ဌံ လောဟိတကံ လောဟိတကဝဏ္ဏံ လောဟိတကနိဒဿနံ လောဟိတကနိဘာသံ။ ဧဝမေဝ အဇ္ဈတ္တံ
အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ လောဟိတကာနိ လောဟိတကဝဏ္ဏာနိ လောဟိတကနိဒဿနာနိ
လောဟိတကနိဘာသာနိ။ “တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညီ ဟောတိ။ ဣဒံ သတ္ထမံ
အဘိဘာယတနံ။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၇။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသ
တို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ အပြင်အပ
ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော နီသောအဆင်း နီသောအသွေး နီသောအရောင်ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မ
ဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ဥပမာအားဖြင့် နီသောအဆင်း နီသော
အသွေး နီသောအရောင်ရှိသည့် မိုးဆွေပန်းကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ နီသောအဆင်း နီသောအသွေး နီသော
အရောင်ရှိသည့် ဗာရာဏသီပြည်ဖြစ် နှစ်ဘက်ချော အဝတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း - ဤအတူ တစ်ဦးသော
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ
အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော
နီသောအဆင်း နီသောအသွေး နီသောအရောင်ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာသညာ အပ္ပနာ
ဘာဝနာသညာ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။
ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ်သညာ ရှိ၏။
ဤကား သတ္ထမံ အဘိဘာယတနုဇာန်တည်း။ (ဒီ-၂-၉၃။)

၈။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ဩဒါတာနိ ဩဒါတဝဏ္ဏာနိ ဩဒါတနိဒဿနာနိ
ဩဒါတနိဘာသာနိ။ သေယျထာပိ နာမ ဩသမိတာရကာ ဩဒါတာ ဩဒါတဝဏ္ဏာ ဩဒါတနိဒဿနာ ဩဒါတ-
နိဘာသာ။ သေယျထာပိ ဝါ ပန တံ ဝတ္ထံ ဗာရာဏသေယျကံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ ဩဒါတံ ဩဒါတဝဏ္ဏံ
ဩဒါတနိဒဿနံ ဩဒါတနိဘာသံ။ ဧဝမေဝ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ဩဒါတာနိ
ဩဒါတဝဏ္ဏာနိ ဩဒါတနိဒဿနာနိ ဩဒါတနိဘာသာနိ။ “တာနိ အဘိဘုယျ ဇာနာမိ ပဿာမိ”တိ ဧဝံ သညီ
ဟောတိ။ ဣဒံ အဋ္ဌမံ အဘိဘာယတနံ။ ဣမာနိ ခေါ အာနန္တ အဋ္ဌ အဘိဘာယတနာနိ။ (ဒီ-၂-၉၃-၉၄။)

၈။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသ
တို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ အပြင်အပ
ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ဖြူသောအဆင်း ဖြူသောအသွေး ဖြူသောအရောင်ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မ

ဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ဥပမာအားဖြင့် ဖြူသောအဆင်း ဖြူသောအသွေး ဖြူသောအရောင်ရှိသည့် သောက်ရှူးကြယ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖြူသောအဆင်း ဖြူသောအသွေး ဖြူသောအရောင်ရှိသည့် ဗာရာဏသီပြည်ဖြစ် နှစ်ဘက်ချော အဝတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း — ဤအတူ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အဆင်းရုပ်၌ ကသိုဏ်းပရိကမ္မဘာဝနာသညာ မရှိဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော ဖြူသောအဆင်း ဖြူသောအသွေး ဖြူသောအရောင်ရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပရိကမ္မဘာဝနာ သညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာ နှစ်ပါးတို့ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ရှု၏။ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဈာန်မှ ထသောအခါ ထိုကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို “ငါသိသည် ငါမြင်သည်”ဟု ဤသို့လည်း အမှတ် သညာရှိ၏။ ဤကား အဋ္ဌမ အဘိဘာယတနဈာန်တည်း။ အာနန္ဒာ . . . ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို လွှမ်းမိုးနိုင်ကြောင်း အဘိဘာယတနဈာန်တို့သည် ဤရှုစိတ်တို့ပင်တည်း။ (ဒီ-၂-၉၃-၉၄။)

အဘိဘာယတနဈာန် — ဤဈာန်များသည် ဈာန်၏ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားတို့ကိုလည်း လွှမ်းမိုး နိုင်၏။ ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံကိုလည်း အလိုရှိသလို နိုင်နိုင်နင်းနင်း ပရိကမ္မနိမိတ်မှ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်သို့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် မှ ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်အောင် လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ နီဝရဏတရားတို့သည် ဈာန်နှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းနီဝရဏတရားတို့ကို ဤဈာန်တရားတို့က လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဉာဏ်အလွန်ထက်မြက်သောကြောင့် ကသိုဏ်းပညတ်အာရုံကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က အလွန်ဉာဏ်ကြီးမြတ်သူ ဖြစ်သည့်အတွက် အလွယ်တကူနှင့်ပင် ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏ တရားတို့ကိုလည်း ပယ်ရှားနိုင် လွှမ်းမိုးနိုင်သည့်ပြင် ဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သော အရောင်ကသိုဏ်းတို့ကို ငယ်သော ကြီးသော မဟူ အလွယ်တကူနှင့်ပင် နိုင်နင်းစွာ ရှုမှတ်ပွားများ၍ ရရှိအပ်သော ဈာန်ကို **အဘိဘာယတနဈာန်** ဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁။ ဒီ-ဋီ-၂-၁၅၉။)

အမှတ် (၁) ပုဂ္ဂိုလ်

ထို အဘိဘာယတနဈာန်ကို ရရှိအောင်ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌ အစပျိုး၍ ပွားများအားထုတ်သော ပရိကမ္မ ဘာဝနာအလုပ်မှာ —

- ၁။ မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်ဟူသော အဇ္ဈတ္တရုပ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာကို အစပျိုး ပွားများသည်လည်း ရှိ၏။
- ၂။ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်ဟူသော ဗဟိဒ္ဓရုပ်ကို အာရုံပြု၍ ပရိကမ္မဘာဝနာ ကို အစပျိုး ပွားများသည်လည်း ရှိ၏။
- ၁။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အဇ္ဈတ္တရုပ်၌ **နီလကသိုဏ်း**ပရိကမ္မကို ပြုလုပ်ပွားများလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် (က) ဆံပင်၌ ဖြစ်စေ၊ (ခ) သည်းခြေ၌ ဖြစ်စေ၊ (ဂ) မျက်နက်ဝန်း၌ ဖြစ်စေ **နီလံ နီလံ နီလံ = အညို အညို အညို**ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရ၏။
- ၂။ ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ **ပိတကသိုဏ်း**ပရိကမ္မကို ပြုလုပ်ပွားများလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် (က) အဆီခဲ၌ ဖြစ်စေ၊ (ခ) အရေ၌ ဖြစ်စေ၊ (ဂ) လက်ဖမိုး ခြေဖမိုး၌ ဖြစ်စေ၊ (ဃ) မျက်စိအတွင်း ဝါရွှေသောအရပ်၌ ဖြစ်စေ၊ (င) ဝါရွှေသော ကျင်ငယ်၌ ဖြစ်စေ **ပိတံ ပိတံ ပိတံ = အဝါ အဝါ အဝါ**ဟု၊ သို့မဟုတ် **အရွှေ အရွှေ အရွှေ**ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရ၏။

၃။ ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ **လောဟိတကသိုဏ်း** ပရိကံကို ပြုလုပ်ပွားများလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် - (က) အသား၌ ဖြစ်စေ, (ခ) အသွေး၌ ဖြစ်စေ, (ဂ) လျှာ၌ ဖြစ်စေ, (ဃ) မျက်စိအတွင်း နီမြန်းရာအရပ်၌ ဖြစ်စေ **လောဟိတံ လောဟိတံ လောဟိတံ = အနီ အနီ အနီ**ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရ၏။

၄။ ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ **ဩဒါတကသိုဏ်း** ပရိကံကို ပြုလုပ်ပွားများလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် (က) အရိုး၌ ဖြစ်စေ, (ခ) သွား၌ ဖြစ်စေ, (ဂ) လက်သည်း ခြေသည်း၌ ဖြစ်စေ, (ဃ) မျက်ဖြူ၌ ဖြစ်စေ **ဩဒါတံ ဩဒါတံ ဩဒါတံ = အဖြူ အဖြူ အဖြူ**ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရ၏။

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာသာ ပြည့်စုံနိုင်သည်။ အပ္ပနာဘာဝနာကား မပြည့်စုံနိုင်။ ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာကို ပြုလုပ်ပွားများ၍ ရရှိအပ်သော ကသိုဏ်းနိမိတ်အာရုံသည် ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ ဖြစ်နိုင်လောက်အောင် မစင်ကြယ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် ထိုအဇ္ဈတ္တရုပ်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပရိကမ္မသမာဓိ အားရှိလာသောအခါ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ရရှိရန် အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပြောင်း၍ တစ်ဖန် ပရိကမ္မဘာဝနာအလုပ်ကို အားထုတ်ရပြန်သည်။ ထိုသို့ အားထုတ်သောအခါ အစဉ်အတိုင်း ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ရရှိ၍ ပရိကမ္မသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော သမာဓိသုံးမျိုးသို့ အစဉ်အတိုင်း ဆိုက်ရောက်ကာ အပ္ပနာဈာန်တရားကို ရရှိနိုင်လေသည်။ ဤကား အဇ္ဈတ္တ၌ ကသိုဏ်းပရိကံကို စတင်ပြည်တည်၍ ဗဟိဒ္ဓအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုလည်း အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိရန် ပြောင်း၍ ရှုသော အမှတ် (၁) ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း။ [ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကား အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့၌ မထင်ရှားသောကြောင့် အပ္ပနာဈာန်ကို မရရှိနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးတည်း။ အဇ္ဈတ္တကောဋ္ဌာသမားက ထင်ရှားသဖြင့် အဇ္ဈတ္တကသိုဏ်းရုပ်တို့ ထင်ရှားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိမောက္ခဈာန်များကိုလည်း ဆက်လက်၍ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ စာမျက်နှာ - ၅၇၁-စသည်၌ ကြည့်ပါ။]

ဤ၌ ပရိကမ္မသမာဓိ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော သမာဓိသုံးမျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ပရိကမ္မဘာဝနာ ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာဘာဝနာဟူသော ဘာဝနာသုံးမျိုးတို့၏ ကသိုဏ်းအာရုံနိမိတ်သည် သည်းခြေကဲ့သို့ ငယ်သည်လည်း ရှိ၏၊ ဦးခေါင်းရိုး ဦးခေါင်းခွံကဲ့သို့ ကြီးသည်လည်း ရှိ၏။ ငယ်သည်ဖြစ်စေ ကြီးသည်ဖြစ်စေ ဉာဏ်အလွန်ထက်မြက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ထိုကသိုဏ်းနိမိတ်ကို တိုးပွားအောင် မပြုလုပ်တော့ဘဲ (သည်းခြေကဲ့သို့) ငယ်သော ကသိုဏ်းအာရုံနိမိတ်ဖြစ်လျှင် - ပါစကတေဇာဓာတ် ဝမ်းမီး ထက်မြက်ကောင်းမွန်သော သူသည် တစ်ယောက်ချီမျှသော အစာထမင်းကို ရရှိလတ်သော် “ဤထမင်း၌ စားဖွယ်ရာ အဘယ်လောက်များရှိ၍နည်း”ဟု နှလုံးပိုက်၍ ရှိသမျှအစာထမင်းကို စုရုံးပြီးလျှင် တစ်လုတ်စာမျှသာ ပြု၍ အလျင်အမြန် စားသောက်လေသကဲ့သို့ - ဤအတူပင် ဉာဏ်အမြင်သန့်ရှင်းသူ ဖြစ်ရကား “ဤအနည်းငယ်မျှသော ကသိုဏ်းအာရုံ၌ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း နှလုံးသွင်းဝင်စားဖွယ်ရာ အဘယ်မှာလျှင် ရှိနိုင်အံ့နည်း၊ ဤအာရုံ၌ အပ္ပနာဈာန်ကို ရရှိဖို့ရန်အလုပ်သည် ငါ့အဖို့ရာ ဝန်လေးသော အလုပ်မဟုတ်”ဟု နှလုံးပိုက်၍ ထိုအဆင်းရုပ် = သေးငယ်သော ကသိုဏ်းအာရုံနိမိတ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အလွယ်တကူနှင့်ပင် ရရှိကာ ဥပစာရသမာဓိ = ဥပစာရဈာန်ကို ရရှိပြီးလျှင် ထိုဥပစာရဈာန်၏ အခြားမဲ့မှာပင်လျှင် အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေနိုင်လေသည်။ အပ္ပနာဈာန်ကို ဝင်စားနိုင်လေသည်။ ထိုသို့ ရရှိသော ဈာန်ကို ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားနှင့် အရောင်ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို အလွယ်တကူနှင့် လွှမ်းမိုးနိုင်နင်းလျက် ဖြစ်ပွားလာသောကြောင့် အဘိဘာယ-တနုဇ္ဈာန်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။ (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁-၁၅၂။)

အမှတ် (၂) ပုဂ္ဂိုလ်မှ အမှတ် (၈) ပုဂ္ဂိုလ်

တစ်ဖန် ထိုဉာဏ်အလွန်ထက်မြက်သော (၂) အမှတ်ပြ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းအာရုံနိမိတ်ဖြစ်လျှင် - ပါစကတေဇာဓာတ် ဝမ်းမီး အလွန်ထက်မြက် ကောင်းမွန်၍ အစားကြီးသော ယောက်ျားသည် ခူးပြီးပြင်ပြီးသော ထမင်းပွဲကြီး တစ်ပွဲကို ရရှိလတ်သော် “အခြားထမင်း တစ်ပွဲပင် ရှိလင့်ဦးတော့၊ ငါ့အဖို့ရာ ထိုထမင်းပွဲသည် အဘယ်မှုစအံ့နည်း = အရေးလုပ်ဖွယ်ရာမလို ကုန်အောင် စားနိုင်သည်သာ” ဟု နှလုံးပိုက်ကာ ထိုထမင်းကို ကြီးကျယ်များပြားသော အနေဖြင့် မရေတွက်ဘဲ အလွယ်တကူနှင့်ပင် ကုန်စင်အောင် စားသုံးပစ်လိုက်သကဲ့သို့ - ဤအတူပင် မိမိက ဉာဏ်အမြင်သန့်ရှင်းသူ ဖြစ်ရကား “ဤကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းအာရုံ၌ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း နှလုံးသွင်းဝင်စားဖွယ်ရာ အဘယ်မှာ ရှိအံ့နည်း၊ ဤကသိုဏ်းအာရုံသည် ငါ့အဖို့ရာ နှလုံးမသွင်းနိုင်လောက်အောက် မဝင်စားနိုင်လောက်အောင် ကြီးကျယ်သော အာရုံမဟုတ်၊ ဤကသိုဏ်းအာရုံ၌ သမာဓိရအောင် ပြုလုပ်ဖို့ရန် ဝန်လေးဖွယ်ရာ အနည်းငယ်မျှ မရှိ” ဟု နှလုံးပိုက်ကာ ထိုကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းအာရုံနိမိတ်တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အလွယ်တကူနှင့်ပင် ရရှိကာ ဥပစာရသမာဓိ = ဥပစာရဈာန်ကို ရရှိလေသည်။ ဥပစာရဈာန်ကို ရရှိပြီးသည်၏ အခြားမဲ့မှာ ပင်လျှင် အပ္ပနာသမာဓိ = အပ္ပနာဈာန်ကို ဖြစ်စေနိုင်လေသည်။ ထိုသို့ ရရှိသော ဈာန်ကို ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံတို့ကို လွှမ်းမိုးနိုင်နင်းလျက် ဖြစ်ပွားလာသောကြောင့် အဘိဘာယတနဈာန်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။ (ဒီ-ဌ-၂-၁၅၂။)

ဤအဘိဘာယတနဈာန် (၈)ပါးတို့အနက် (၁)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဈာန်မှာ ရှေးဦးစွာ မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ အညို အညို စသည်ဖြင့် ပရိကမ္မဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုစုပျိုးထောင်ပြီးနောက်မှ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသည့် ကောင်းသောအဆင်း ရှိသော သေးငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်၌ သို့မဟုတ် မကောင်းသောအဆင်း ရှိသော သေးငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ရရှိကာ အလွယ်တကူ လျင်မြန်စွာ ဥပစာရသမာဓိဈာန် အပ္ပနာသမာဓိဈာန်သို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက်ရရှိသော ဈာန်ဖြစ်သည်။ ဤဈာန်၌ ကသိုဏ်းနိမိတ်အာရုံကို တိုးပွားအောင် ဖြန့်ကြက်မှု မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ကသိုဏ်းဝန်းမှာ သေးငယ်နေခြင်း ဖြစ်၏။

(၂)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဈာန်မှာ ထို့အတူ အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုစုပျိုးထောင်ပြီးနောက် အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသည့် ကောင်းသောအဆင်း ရှိသော ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်၌ သို့မဟုတ် မကောင်းသောအဆင်း ရှိသော ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ရရှိသဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိသို့ တိုင်အောင် ပေါက်ရောက် ရရှိသော ဈာန်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ကသိုဏ်းဝန်းအာရုံကို အရပ်ဆယ်မျက်နှာ၌ အလိုရှိသလောက် တိုးပွားအောင် ပြုလုပ်ထားသဖြင့် ကသိုဏ်းဝန်းမှာ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သွားခြင်း ဖြစ်၏။ စွမ်းနိုင်ပါက အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ကသိုဏ်းဝန်းကို ဖြန့်ကြက်နိုင်၏။

(၃)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဈာန်မှာ မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပရိကမ္မဘာဝနာကို မထူထောင်တော့ဘဲ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသည့် ကောင်းသောအဆင်း ရှိသော သေးငယ်သော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ သို့မဟုတ် မကောင်းသောအဆင်း ရှိသော သေးငယ်သော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပရိကမ္မနိမိတ်အာရုံ၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်အာရုံ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံဟူသော ဤအာရုံသုံးမျိုးကို အစဉ်အတိုင်းရရှိကာ ပရိကမ္မဘာဝနာ ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာဘာဝနာဟူသော ဤဘာဝနာ

သုံးမျိုးတို့ကို အစဉ်အတိုင်း အလွယ်တကူ ပွားများပေါက်ရောက်ကာ ရရှိအပ်သော ဗျာန်ဖြစ်သည်။ ဤဗျာန်၌ ကသိုဏ်းဝန်းကို ဖြန့်ကြက်မှု မရှိသဖြင့် တိုးပွားအောင် မပြုလုပ်သဖြင့် ကသိုဏ်းဝန်းမှာ သေးငယ်နေခြင်း ဖြစ်၏။

(၄)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဗျာန်မှာ (၃)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဗျာန်နှင့် အလားတူပင် ကြီးမား ကျယ်ပြန့်သော ဗဟိဒ္ဓ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်၌ ပေါက်ရောက်ရရှိအပ်သော ဗျာန်ဖြစ်သည်။ ဤ၌ ကသိုဏ်းဝန်း ကို အလိုရှိသလောက် ဝန်းကျင်ပတ်ချာ ခပ်သိမ်းသော အရပ်ဆယ်မျက်နှာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်ထားသဖြင့် ကသိုဏ်းဝန်းမှာ ကြီးမားကျယ်ပြန့်နေခြင်း ဖြစ်၏။

(၅-၆-၇-၈)အမှတ်ပြ အဘိဘာယတနဗျာန် လေးပါးတို့မှာ အလွန် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော အရောင် အဆင်းရှိသည့် အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော -

- ၁။ နီလ = အညို၊
- ၂။ ပီတ = အဝါ = အရွှေ၊
- ၃။ လောဟိတ = အနီ၊
- ၄။ သြဒါတ = အဖြူ -

ဤကသိုဏ်းရုပ် အာရုံလေးမျိုးတို့၌ အလွယ်တကူ ရရှိအပ်သော -

- ၁။ နီလကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဗျာန်၊
 - ၂။ ပီတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဗျာန်၊
 - ၃။ လောဟိတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဗျာန်၊
 - ၄။ သြဒါတကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောဗျာန် -
- ဤဗျာန်လေးမျိုးတို့ ဖြစ်လေသည်။ ဤသို့ အစဉ်အတိုင်း မှတ်ယူလေ။

စရိုက်နှင့် လျော်စွာ ဟောကြားတော်မူပုံ

ထိုအဘိဘာယတနဗျာန် (၈)မျိုးတို့တွင် ရှေးဗျာန် (၄)ပါးတို့၌ -

- ၁။ ဝိတက်စရိုက် ထူပြောများပြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ငယ်သော ကသိုဏ်းရုပ်ဗျာန်သည် လာရုံ၏။
- ၂။ မောဟစရိုက် ထူပြောများပြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ကသိုဏ်းရုပ်ဗျာန်သည် လာရုံ၏။
- ၃။ ဒေါသစရိုက် ထူပြောများပြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ကောင်းသော အဆင်းရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်ဗျာန်သည် လာရုံ၏။
- ၄။ ရာဂစရိုက် ထူပြောများပြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက် မကောင်းသော အဆင်းရှိသည့် ကသိုဏ်းရုပ်ဗျာန်သည် လာရုံ၏။

မှန်ပေသည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးတို့အား ထိုကသိုဏ်းရုပ် လေးမျိုးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း သပ္ပာယ် ဖြစ်ကြကုန်၏။

[မှတ်ချက် - ဤ (၃၂)ကောဋ္ဌာသနှင့် ဆက်သွယ်နေသော ဤအဘိဘာယတနဗျာန် အကြောင်းအရာများကို သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌကထာ **အဘိဘာယတနဝဏ္ဏနာ** (ဒီ-ဋ္ဌ-၂-၁၅၁-၁၅၂-၁၅၃။) မဟာဝဂ္ဂဋီကာ (ဒီ-ဋီ-၂-၁၅၉-၁၆၂။) အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (အံ-ဋ္ဌ-၃-၂၄၃-၂၄၄-၂၄၅။) အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ

(အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၃-၂၃၄။) တိပိဋက ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက ဖြစ်တော်မူသော မင်းကွန်းဓမ္မနာဒ ဆရာတော်ဘုရား ကြီး၏ မဟာဗုဒ္ဓဝင် ပဉ္စမတွဲ စာမျက်နှာ (၃၄၆-၃၅၄။) — ဤအရပ်ရပ်သော ကျမ်းဂန် အဆိုအမိန့်တို့ကို မှီငြမ်းပြု၍ လိုရင်းကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ - ဟု ဟောတော်မူခြင်း

မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူဟူသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့၌ ပရိကမ္မဘာဝနာသညာသာ ရရှိနိုင်၍ အဘယ်ကြောင့် ဥပစာရဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာများကို မရရှိနိုင်ပါသနည်းဟူမူ - အဖြေကို အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာတို့၌ ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။

အဇ္ဈတ္တရူပါနံ အနဘိဘဝနီယတော။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၄။)

အဇ္ဈတ္တရူပါနံ အနဘိဘဝနီယတာ စ ဗဟိဒ္ဓါရူပါနံ ဝိယ အဝိဘူတတ္တာ။ (မူလဋီ-၁-၁၀၆။)

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အညို အဝါ အနီ အဖြူ ဟူသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကား ဗဟိဒ္ဓ၌ တည်ရှိသော အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကဲ့သို့ မထင်ရှားပေ။ ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့၏ ဗဟိဒ္ဓအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကဲ့သို့ မထင်ရှားခြင်းကြောင့် အဇ္ဈတ္တအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်အောင် နိုင်နိုင်နင်းနင်း ရှုပွား၍ မရနိုင်ဖြစ်နေ၏။ ထိုအဇ္ဈတ္တအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ဘာဝနာစိတ်က နိုင်နိုင်နင်းနင်း မလွှမ်းမိုးနိုင်သောကြောင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ မဆိုက်ရောက်နိုင်ရကား ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားတို့ကိုလည်း မလွှမ်းမိုးနိုင်ဖြစ်နေ၏။ ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တအရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဘာဝနာစိတ်က မလွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်း၊ ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတရားတို့ကိုလည်း မလွှမ်းမိုးနိုင်ခြင်းကြောင့် အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကို နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်းဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိကို မရရှိခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ပရိကမ္မဘာဝနာသညာမျှသာ ရရှိနိုင်ပြီးလျှင် ဥပစာရဘာဝနာသညာ အပ္ပနာဘာဝနာသညာကို မရရှိနိုင်သော် အဘယ်ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် - အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ ဧကော ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ - စသည်ဖြင့် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုလည်း ရှုရန် ဟောကြားတော်မူရသနည်းဟူမူ - အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာနှင့် အနုဋီကာတို့၌ ဤသို့ အကြောင်းပြထား၏။

“အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ”တိ ဣဒံ ပန သတ္ထု ဒေသနာဝိလာသမတ္တမေဝ။ (အဘိ-ဋ္ဌ-၁-၂၃၄။)

ဒေသနာဝိလာသော ဟိ နာမ ဝိနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပံ ဝိဇ္ဇမာနသေဝ ပရိယာယဿ ဝိဘာဝနံ န ယဿ ကဿစိတိ။ (အနုဋီ-၁-၁၁၄။)

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် အဘိဘာယတနဈာန်ခန်း (အဘိ-၁-၅၅။) ၌ အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ် ရှုကွက်တို့ကို အပ္ပနာဈာန်ကို မရရှိနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် မဟောဘဲ ဗဟိဒ္ဓ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ် ရှုကွက်ကိုသာ လျှင် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ် ရှုကွက်ကို မဟောပါဘဲ လျက် အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ -ဟု ထည့်၍ ဟောခြင်းမှာ တရားနာပရိသတ် ဖြစ်ကြကုန်သော နတ်ဗြဟ္မာဝေနေယျတို့၏ အတွင်းသဘော အလိုဆန္ဒ = အဇ္ဈာသယဓာတ်အားလျော်စွာ ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ်စေလို၍ ဟောတော်မူသည်ဟု အကြောင်းပြထား၏။ အလားတူပင် ဤ မဟာပရိနိဗ္ဗာနသုတ္တန်၌ လာရှိသော အဘိဘာယတနကထာ၌လည်း အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့၌ အပ္ပနာဈာန်ကို အားထုတ်သော်လည်း မရရှိနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်

သို့မဟုတ် အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒဓာတ် မရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရှိသော်လည်း တရားနာပရိသတ် ဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယ အားလျော်စွာ အဇ္ဈတ္တ အရောင်ကသိုဏ်းရုပ်တို့၌ ပရိကမ္မဘာဝနာသညာ ရရှိနိုင်ပုံကို သိစေလို၍ ဟောကြားတော်မူသည်ဟုပင် ယူဆသင့်ပေသည်။ (ဒီ-ဇီ-၂-၁၆၁-၁၆၂ - ကြည့်ပါ။)

သို့သော် အဇ္ဈတ္တကောဋ္ဌာသတို့၌ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းဘာဝနာကို စီးဖြန်းရာ၌ ပရိကမ္မဘာဝနာသာ ရရှိနိုင်သော ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာဘာဝနာတို့ကို မရရှိနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၊ အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒ မရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် ရှိသကဲ့သို့ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ကောဋ္ဌာသန္တမ္ဗမျိုးလုံး၌ ပရိကမ္မဘာဝနာ ဥပစာရဘာဝနာ အပ္ပနာ ဘာဝနာ သုံးမျိုးလုံး ရနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၊ အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့လည်း ရှိကြောင်းကို ဝိမောက္ခကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ဘုရားရှင်သည် ဝိမောက္ခတရား (၈)ပါးကိုလည်း ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။ ယင်း ဝိမောက္ခတရား (၈)ပါး တို့တွင် ပထမဝိမောက္ခတရားနှင့် ဒုတိယဝိမောက္ခတရားတို့မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

၁။ ရူပိ ရူပါနိ ပဿတိ၊ အယံ ပဌမော ဝိမောက္ခော။

၂။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ၊ အယံ ဒုတိယော ဝိမောက္ခော။ (အံ-၃-၁၂၆။)

ရူပိ ရူပါနိ ပဿတိတိ ဧတ္ထ အဇ္ဈတ္တံ ကေသာဒီသု နီလကသိဏာဒိဝသေန ဥပ္ပါဒိတံ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ၊ တဒဿတ္တိတိ ရူပိ။ ဗဟိဒ္ဓါပိ နီလကသိဏာဒိနိ ရူပါနိ ဈာနစက္ခုနာ ပဿတိ။ ဣမိနာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓဝတ္ထုကေသု ကသိဏေသု ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ပုဂ္ဂလဿ စတ္တာရိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ၊ အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဇ္ဈာနောတိ အတ္ထော။ ဣမိနာ ဗဟိဒ္ဓါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဗဟိဒ္ဓါဝ ဥပ္ပါဒိတဇ္ဈာနဿ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဒဿိတာနိ။ (အံ-ဌ-၃-၂၄၅။)

ရူပိတိ ယေနာယံ သသန္တတိပရိယာပန္နေန ရူပေန သမန္နာဂတော၊ တံ ယဿ ဈာနဿ ဟေတုဘာဝေန ဝိသိဋ္ဌရူပံ ဟောတိ၊ ယေန ဝိသိဋ္ဌေန ရူပေန “ရူပိ”တိ ဝုစ္စေယျ ရူပိသဒ္ဓဿ အတိသယတ္ထဒီပနတော၊ တဒေဝ သသန္တတိပရိယာပန္နရူပဿ ဝသေန ပဋိလဒ္ဓဇ္ဈာနံ ဣမ ပရမတ္ထတော ရူပိဘာဝသာဓကန္တိ ဒဌဗ္ဗံ။ တေနာဟ အဇ္ဈတ္တန္တိအာဒိ။ ရူပဇ္ဈာနံ ရူပံ ဥတ္တရပဒလောပေန။ ရူပါနိတိ ပနေတ္ထ ပရိမပဒလောပေါ ဒဌဗ္ဗော။ တေန ဝုတ္တံ “နီလကသိဏာဒိနိ ရူပါနိ”တိ။ ရူပေ ကသိဏရူပေ သညာ ရူပသညာ။ ဧတဿ အတ္တိတိ ရူပသညီ၊ သညာသီသေန ဈာနံ ဝဒတိ။ တပဋိပက္ခေန အရူပသညီ။ တေနာဟ “အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ”တိအာဒိ။ (အံ-ဇီ-၃-၂၄၉။)

အထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

၁။ မိမိ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန် ရှိသည်ဖြစ်၍ အပြင်ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌လည်း ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်တို့ကို ရှု၏။ ဤကား ပထမ လွတ်မြောက်မှု ဝိမောက္ခ ပေတည်း။

၂။ မိမိ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်ကို မရှုမူ၍ အပြင်ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်တို့ကို ရှု၏။ ဤကား ဒုတိယ လွတ်မြောက်မှု ဝိမောက္ခ ပေတည်း။ (အံ-၃-၁၂၆။)

ဤတွင် အဋ္ဌကထာက အဇ္ဈတ္တ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် ဆံပင်စသော ကောဋ္ဌာသတို့၌ နီလကသိုဏ်း စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော ရူပါဝစရဈာန်ရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရူပိ = ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် ဟု ဖွင့်ဆိုထား၏။ အဇ္ဈတ္တ ကောဋ္ဌာသတို့၌ ရူပါဝစရ ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်တို့ကို ရရှိပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် ဗဟိဒ္ဓ ကသိုဏ်းရုပ်တို့ကိုလည်း ဈာန်စက္ခုဖြင့် ရှုပြန်၏ = ဗဟိဒ္ဓ ကောဋ္ဌာသတို့၌လည်း ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန် တို့ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်၏။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ကောဋ္ဌာသ သန္တမ္ဗမျိုးလုံး၌ ရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တည်း၊ ပထမဝိမောက္ခတရားနှင့် ပြည့်စုံသူတည်း။

ဒုတိယပုဂ္ဂိုလ်ကား အဇ္ဈတ္တ ကောဠာသတို့၌ ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်တို့ကို ရရှိအောင် မကြိုးစားတော့ဘဲ ဗဟိဒ္ဓ ကောဠာသတို့၌သာလျှင် ကသိုဏ်းရုပ်ဈာန်တို့ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်၏။ ဒုတိယဝိမောက္ခတရားနှင့် ပြည့်စုံသူတည်း။ (အံ-ဋ-၃-၂၄၅။ အံ-ဋ-၃-၂၄၉။ အဘိ-ဋ-၁-၂၃၅-၌လည်း ကြည့်ပါ။)

ဩဒါတကသိုဏ်း

(၃၂)ကောဠာသကို အခြေခံ၍ အဘိဘာယတနဈာန် များကို ပွားများအားထုတ်လိုပါက စတုတ္ထဈာန် သမာဓိသို့တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်နိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုမှတစ်ဆင့် နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သို့တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်နိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဆိုအမိန့်များနှင့် အညီ ရှင်းလင်းတင်ပြပြီးလေပြီ။ ယခုအခါ၌ ဩဒါတကသိုဏ်းမှ စ၍ ဝဏ္ဏကသိုဏ်း လေးမျိုးကို ပွားများအားထုတ်ပုံ အစီအရင်ကို ရေးသားတင်ပြပေအံ့။

၁။ အာနာပါနဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခဲ့လျှင် ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ ဓာတုမနသိကာရလမ်းမှ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။

၂။ ထိုသမာဓိနှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် ဝန်းကျင်ပတ်ချာ အရပ်ဆယ်မျက်နှာ၌ အရောင်အလင်းများသည် တဖျပ်ဖျပ် တောက်ပလာသောအခါ မိမိ၏ ကိုယ်တွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ တည်ရှိသော (၃၂)ကောဠာသနှင့် အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော မိမိ၏ ရှေ့တည့်တည့်တွင် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦး၏ (၃၂) ကောဠာသတို့ကို ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ တစ်ခေါက် နှစ်ခေါက်လောက် ရှုပါ။

၃။ ထိုရှေ့တည့်တည့်တွင် တည်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ (၃၂)ကောဠာသတို့တွင် အရိုးစုကောဠာသကို အာရုံယူ၍ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို အာရုံယူ၍ ဥပစာရဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ (အခက်အခဲရှိပါက အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဠာသက စ၍ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ ထိုနောင် ဗဟိဒ္ဓအရိုးစု၌ ဥပစာရသမာဓိသို့ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ ဗဟိဒ္ဓအရိုးစုကို ရှုရာ၌ ရှေ့တည့်တည့်တွင် တရားထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် မရှိပါက လွယ်ကူရာ အရိုးစုကို စတင်၍ ရှုနိုင်ပါသည်။)

၄။ ထိုဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဠာသကို ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် ရှုပွားလေရာ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်သောအခါ ထိုအရိုးစုကောဠာသမှာ ဖြူဖွေး၍ ကြည်လင်တောက်ပလာမည် ဖြစ်သည်။ ထိုအခါ၌ ထိုအရိုးစုတစ်ခုလုံးကို ခြုံ၍ဖြစ်စေ၊ အထူးသဖြင့် မိမိကို ကျောခိုင်းထားသော ဦးခေါင်းခွံကိုဖြစ်စေ အာရုံယူ၍ ဩဒါတံ ဩဒါတံဟု ဖြစ်စေ၊ အဖြူ အဖြူ ဟု ဖြစ်စေ ရှုပါ။ (အကယ်၍ အခက်အခဲရှိပါက အဇ္ဈတ္တ အရိုးစု၏ အဖြူဆုံးတစ်နေရာမှစ၍ အဖြူ အဖြူ ဟု ရှုပါ။ ထိုနောင် ဗဟိဒ္ဓအရိုးစု၏ အဖြူဆုံးတစ်နေရာမှ စ၍ အဖြူ အဖြူ ဟု ရှုပါ။)

ဤနိပါတ် (၁-၂- ၃-၄)အစီအစဉ်များမှာ ဩဒါတကသိုဏ်းကို ရှုလိုသူတိုင်း ပြုလုပ်ရမည့် အစီအစဉ်ဟု မှတ်ပါ။ ဤ အစီအစဉ်မှာ သမာဓိတစ်ခုခုကို အောင်အောင်မြင်မြင် ထူထောင်ပြီးနောက် (၃၂)ကောဠာသမှ တစ်ဆင့် ကသိုဏ်းတစ်ခုခုသို့ ကူးလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက်သာ ရည်ညွှန်း၍ ပြောဆိုနေခြင်း ဖြစ်-

သည်ကိုလည်း သတိပြုပါ။ တစ်ဖန် အရိုးစုကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ အရပ် (၁၀) မျက်နှာသို့ တိုင်အောင် ဥပစာရသမာဓိသို့ဆိုက်အောင် ပွားများထားပြီးသော သူတော်ကောင်းကိုလည်း အထူး ရည်ညွှန်းထားပေသည်။

ထိုဗဟိဒ္ဓအရိုးစု၏ အဖြူဆုံးတစ်နေရာသို့ အထူးသဖြင့် ဦးခေါင်းခွံသို့ စိတ်စိုက်လျက် အဖြူ အဖြူ ဟု ရှုနေပါ။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အဇ္ဈတ္တ၌ ပရိကမ္မဘာဝနာသညာမျှကိုသာ ရရှိနိုင်သဖြင့် ဗဟိဒ္ဓက စ၍ အရှုခိုင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ အခက်အခဲရှိမှသာလျှင် အဇ္ဈတ္တကစ၍ ရှုပြီးလျှင် ထိုနောင် ဗဟိဒ္ဓသို့ ပြောင်းရှုပါ။ အာနာပါနသတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပြီးသည်က တစ်ကြောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓအရိုးစု၌ ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ပွားများထားပြီးသည်ကလည်း တစ်ကြောင်း - ဤအကြောင်းများကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိုးစုကောဋ္ဌာသကို တည်တံ့အောင် မ ပျောက်မပျက်အောင် ဤအချိန်၌ ရှုထားနိုင်ပြီ ဖြစ်၏။ ဤသို့ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ရှုပွားထားပြီး ဖြစ်နေသည့်အတွက် ထိုအရိုးစုကောဋ္ဌာသမှာလည်း အလွန်ဖြူဖွေးနေမည် ဖြစ်သည်။ ကြာရှည်စွာ စိုက်၍ အဖြူ အဖြူ ဟု ရှုနေပါ ကလည်း ဖြူဖွေးနေသော ထိုအရိုးစုမှာ သို့မဟုတ် အဖြူရောင် ကသိုဏ်းဝန်းမှာ လျင်လျင်မြန်မြန် ပျောက်ပျက် မသွားဘဲ တာရှည်စွာ အရှင်နေမည် အစိုက်ခံနေမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည် တိုင်အောင်၊ ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌လည်း ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် သမာဓိကို မထူထောင် တော့ဘဲ ထိုအရိုးစုကောဋ္ဌာသကို အာရုံယူ၍ ဩဒါတကသိုဏ်းသို့ တိုက်ရိုက်ပြောင်းရှုပါက ဉာဏ်ထက်မြက်သူ ဖြစ်လျှင် လွယ်ကူစွာပင် ရရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အချို့အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များ၌ အထက်ပါ အတိုင်း အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ သမာဓိကို မထူထောင်တော့ဘဲ အဖြူရောင် ကသိုဏ်း ဘက်သို့ ပြောင်း၍ရှုပါက ကြာကြာအစိုက်မခံဘဲ အရိုးစုအာရုံမှာ ပျောက်ပျောက်သွားတတ်သည်လည်း ရှိပေ သည်။ ထိုသို့ အခက်အခဲ မရှိစေရန် အရိုးစုကောဋ္ဌာသအာရုံ ခိုင်မြဲရန်အတွက် ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ အဇ္ဈတ္တ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင်၊ ဗဟိဒ္ဓ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ဥပစာရ သမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင်၊ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ အရပ်ဆယ်မျက်နှာလုံး၌ ကြည့်လိုက်တိုင်း အရိုးစုချည်း ဖြစ်အောင် လေ့ကျင့်ခိုင်းခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ နောက်အကြောင်းတစ်ခုမှာကား ဩဒါတကသိုဏ်းသို့ မဆိုက်မီ မကူးမီ စပ်ကြားကာလ၌ ပဋိကူလမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်း စီးဖြန်းတတ်ရန် စီးဖြန်းပြီးလည်းဖြစ်ရန် ရည် ရွယ်၍ အရိုးစုကောဋ္ဌာသ၌ ပဋိကူလမနသိကာရလမ်းမှ အဇ္ဈတ္တ၌ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ဥပစာရသမာဓိသို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် အရှုခိုင်းခြင်းလည်း ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ချက်ခုတ် နှစ်ချက်ပြတ် သဘောပင်တည်း။

ထိုကြောင့် ထိုအရိုးစုအာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသောအခါ ထိုအရိုးစု ကောဋ္ဌာသ၏ အဖြူဆုံးတစ်နေရာကို အထူးသဖြင့် မိမိကို နောက်ခိုင်းလျက် တည်နေသော ဦးခေါင်းခွံကို ရွေးချယ်၍ ထိုနေရာ၌ ဘာဝနာစိတ်ကို စိုက်ထားပြီးလျှင် -

ဩဒါတံ ဩဒါတံ ဩဒါတံ = အဖြူ အဖြူ အဖြူ ဟု ရှုနေပါ။

ထိုအဖြူရောင်အာရုံပေါ်၌ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေအောင် ရှုနေပါ။ ဘာဝနာစိတ် သည် အဖြူရောင်အာရုံ၌ တစ်နာရီ နှစ်နာရီစသည်ဖြင့် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေသောအခါ ယင်းဘာဝနာကို ပရိကမ္မဘာဝနာဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းဘာဝနာသညာကို ပရိကမ္မဘာဝနာသညာဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။ ယင်း